

ಪುಷ್ಪಗಜಪತ್ರ

ಇಕದಂತರ
ಕ

ಪು. ಪೆಂ. ಅಚಾರ್ಯ

ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ಕಾರ

ತೊಂಬತ್ತೆದನೇ ಪ್ರಕಟಣೆ:

ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ಕಾರ

ಆಯ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಕನ್ನಡೀಕರಣ

ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ

ಜಂಗಮಮೇಸ್ತಿ ಗಲ್ಲಿ, ಬಳೇಪೇಟೆ

ಬೆಂಗಳೂರು: ೫೬೦ ೦೫೩

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರದ ಪ್ರಕಾಶನ

ಜಂಗಮಮೇಸ್ತ್ರಿ ಗಲ್ಲಿ, ಬಳೇಪೇಟೆ

ಬೆಂಗಳೂರು: ೫೬೦ ೦೫೩.

ದೂರವಾಣಿ: ೦೮೦ - ೨೨೮ ೭೭ ೬೧೮

ಒಂದನೇ ಮುದ್ರಣ: ೧೯೮೬

ಎರಡನೇ ಮುದ್ರಣ: ೨೦೦೪

© ಪಾವೆಂ ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಸಮಿತಿ

ಮುಖಚಿತ್ರ: ಚಂದ್ರನಾಥ ಆಚಾರ್ಯ

ಅಕ್ಷರ : ಎನ್‌ಎಮ್ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್, ೭, ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಡಾವಣೆ, ೧ನೇ ಹಂತ, ಬೆಂ: ೭೯.

ಮುದ್ರಣ: ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂ: ೧೮.

ಪರಿವಿಡಿ

ಸಂಪಾದಕೀಯ - ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರು	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ ೬
ಮುನ್ನುಡಿ - ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ	೭-೧೧
ನಾಲ್ಕುಮಾತು - ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯ	೧೨-೧೬
ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ಕಾರ	೧೯-೧೪೭

ವಿಷಯ	ಪದ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆ
ಸರಸ್ವತೀ ಮನೋಹರೀ	೧-೧೩
ಹರಿಂ ವಂದೇ ಹರಂ ವಂದೇ	೧೪-೨೪
ಮನೋಬಲಂ ಬಲಂ	೨೫-೨೯
ಧನಮಹಿಮೆ	೩೦-೪೫
ಬಡತನಕೆ ಗುಣವಿಲ್ಲ	೪೬-೫೫
ಈ ನಂಟು ಕಗ್ಗಂಟು	೫೬-೯೮
ಭೂಬಾಣ	೯೯-೧೩೫
ಸಜ್ಜನ - ದುರ್ಜನ	೧೩೬-೧೫೬
ಆಳುವವರ ಸ್ವರೂಪ	೧೫೭-೧೭೨
ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ	೧೭೩-೧೮೩
ಸ್ತುತಿಚಮತ್ಕಾರ	೧೮೪-೧೮೯
ಬಗೆ ಬಗೆ ನಯ - ನೀತಿ	೧೯೦-೨೬೦
ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯ	೨೬೧-೨೬೬

ಸಂದರ್ಭ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು	೧೪೮-೧೫೦
ಅಕಾರಾದಿ (ಕನ್ನಡ)	೧೫೧-೧೫೪
ಅಕಾರಾದಿ (ಸಂಸ್ಕೃತ)	೧೫೫-೧೫೮

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರು ಕವಿತ್ವರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಬಹುಮುಖ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಬಿಡಿಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು, ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಎಂಬ ಬೇಸರ ನನಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಈ ಅನುವಾದಿತ ಸುಭಾಷಿತಗಳನ್ನು ಅವಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಕವಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮರ್ಥನೆ ದೊರೆತಂತಾಗಿದೆ.

ಅನುವಾದಿತ! ಆದರೇನಂತೆ, ಅವುಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲವನ್ನು ಹೇಳದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡದವು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆಗಳಾಗಿಯೇ ವಿಜೃಂಭಿಸಬಲ್ಲವು. ಮೂಲದ ಭಾವವನ್ನು ಇನಿಸೂ ಮುಕ್ಕಾಗಿಸದೇ, ಕೆಲವೆಡೆ ಮೂಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ತಂದಿರುವಾಗ ಇವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಕೋಚವೂ ನನಗಿಲ್ಲ.

ಆಚಾರ್ಯರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡವರು, ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಭಾವವನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದವರು. ಜೊತೆಗೆ ಈಗಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚುಟುಕಗಳನ್ನೂ ಅವರು ರಚಿಸಿದ್ದೇ ಇದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ನಾಲ್ಕಾರು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಚುಟುಕಗಳೆಂಬಂತೆಯೇ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಚುಟುಕುಗಳ ಚತುರೋಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿತ್ವ ರಚನೆಯನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ಈಚೆಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದರು. ಆಗ ಕವನ ಕುವರಿಯನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದೈಹಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಒದಗಿಸಿದ್ದ ಸೀಮಿತ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಕನ್ನಡ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡರು. ಆದದ್ದೆಲ್ಲ ಒಳಿತೇ ಆಯಿತು ಎನ್ನೋಣ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶನದವರೇ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿಯೂ ಮುಂದೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತರ ಇಷ್ಟೇ. ಆವಾಗ ಮಂ. ಗೋವಿಂದರಾಯರಿದ್ದರು; ಈಗ ಅವರ ಮಗ ರಾಜಾ. ನಮಗಿದು ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯ.

ಪಾ.ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಯ ಪರವಾಗಿ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

(ಸಂಪಾದಕ)

ಕರ್ನಾಟಕ ಥಿಯಾಲಾಜಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜ್

ಮಂಗಳೂರು-೧.

ಮುನ್ನುಡಿ

ಪ್ರಖರವಾದ ವಿಚಾರ, ಬರೆಹಕ್ಕೆ ಶಿಖರಪ್ರಾಯವೆನಿಸುವ ನುಡಿ, ಕಿಡಿಗುಡುವ ಮಾತಿನ ಮೋಡಿ-ಇವಕ್ಕೆ ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರು ನಾನು ಕಂಡಂತೆ ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ಗರಡಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅಪ್ರತಿಮಲ್ಲರೆನ್ನಬಹುದಾದ ಕೆಲವೇ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾಡಿನ ಮನೆಮನೆಗೂ ಹೊಸ ಹೊಸದಾದ ದಿಗ್ವಿಜಯಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಬಲ್ಲ ವೈಚಾರಿಕ 'ಕಸ್ತೂರಿ'ಯ ಪರಿಮಳವನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಹರಡಿ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಘುಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚುಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಹಾಸ್ಯದ ಮುಚ್ಚಳವಿಟ್ಟು ಬರೆದರೂ ಜನಜೀವನದ ಅನೇಕ ವಿಪರ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆದು ನೀರ್ಗುಳೆಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ವಿಡಂಬನೆಮಾಡಿದ ಗಟ್ಟಿಗರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿತೆಯ ನೆಲೆ-ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಕಲೆಯ ಮಾನದಿಂದ ಅಳೆಯಬಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಸಂವೇದನೆ ಅವರ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದರೆ, ಶಬ್ದ-ಅರ್ಥಗಳ ಜಾಡನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೂಲ ಬೇರು ದೊರೆಯುವವರೆಗೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅರಸಿ, ಹೊರತೆಗೆದು ಒಂದೊಂದೂ ಶಬ್ದದ ರೂಢಾರ್ಥದ ಹಿಂದಿರುವ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿರುವ 'ಪದಾರ್ಥ-ಚಿಂತಾಮಣಿ' ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಯಾರು ತಾನೆ ಅರಿಯರು? ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮ ಹನುಮಂತನ ಬಾಲದಂತೆ ಉದ್ದ ಉದ್ದವಾಗಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಅವರ ನಿರ್ಮಾಣಶೀಲ ಪ್ರಾಣಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ಬಹುಮುಖವೂ ವಿಶಾಲವೂ ನಿಷ್ಠಾಶೀಲವೂ ಆದ ಪ್ರತಿಭೆ ಹಿಂದಿನ ಕವಿತಾರಸದ ಸವಿಯುಣಿಸನ್ನು ಇಂದಿನ ತಿರುಳನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಒಂದು ಮಹತ್ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಅಪೂರ್ವ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವುದನ್ನಿಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ನಾನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ನನ್ನ ಅಚ್ಚರಿಗೆ ಕಾರಣವಿಷ್ಟೆ: ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಕೈಸುಟ್ಟುಕೊಂಡವನು. ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿತೆಯೆಂಬುದು ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ಅಳವಡಲಾರದ ವಸ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳ ಕಲಾಕೌಶಲದಿಂದ ಮೆರುಗುಪಡೆದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಅನುವಾದಕಾರ್ಯ ತುಂಬಾ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಕೆಲಸ; ಅತ್ಯಂತ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಕೆಲಸ. ಛಂದಸ್ಸಿನ ಬಂಧವೊಂದು ಕಡೆ; ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರಗಳ ಅಂದವಿನ್ನೊಂದು ಕಡೆ; ಅರ್ಥ-ಚಮತ್ಕಾರದ ವರ್ಧಮಾನ ವಲಯ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ. ಮೂರನ್ನೂ ನ್ಯೂನಾತಿರೇಕವಿಲ್ಲದಂತೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸುವ ಧೀರ ದುರ್ಲಭ. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವಿತ್ತ ಮಹಾಪಂಡಿತರು ಕೂಡ ಮಿಕ್ಕುದರಲ್ಲಿ ಸೋತದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಬಳಕೆಮಾತಿನ ಸರಣಿಗೆ ಎರವಾಗಿ ಹಳಗನ್ನಡದ ಹಳೆಯ ಭಾಷೆಗೆ ಶರಣೆನ್ನಬೇಕಾಯಿತು. ಹಾಗೆಂದು ಬಳಕೆಯ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನ ಗದ್ಯವನ್ನೇ ಬರೆಯಹೊರಟವರು ಮೂಲದ ಎಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೂ ವಿದಾಯ ಹೇಳಿ ನೀರಸ ಬರೆಹದಲ್ಲಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗರೆಯುವಂತಾಯಿತು. ಯತಿ-ಪ್ರಾಸಗಳ, ಗಮಕಗಳ ಹೊಸಬಗೆಯ ಪದ್ಯಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದವರು, ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೆಷ್ಟೋ!

ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದೆಷ್ಟೋ! ಅಂತೂ ಮೂಲವನ್ನು ಅಂಶತಃ ಮಾರ್ಧನಿಸುವ ರೂಪಾಂತರವೇ ಎನಿಸುವಂತೆ ಅನುವಾದ ರೂಪುದಾಳುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕಯುಗದ ಪ್ರತಿಭಾ ಚತುರ್ಮುಖಿರನಿಸುವ ಅಂಭಿಕಾತನಯದತ್ತರ ಮೇಘದೂತ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾವ್ಯವೈಭವವನ್ನೇ ತಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾಳಿದಾಸನ ಮೂಲ ಸೊಬಗು ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಆಣೆಮುತ್ತಿನಂತೆ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯವೇ ಸುಭಾಷಿತ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಇದರ ಕವಿಯ ಹೆಸರು ಕೂಡ ನೆನಪಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪದ್ಯದ ಸೊಬಗು ಶತಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಅನೇಕಾನೇಕ ರಸಿಕರ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೆಳೆದು ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತ, ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಸುಭಾಷಿತ ಸಂಗ್ರಹಕಾರನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಅಮರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸುಭಾಷಿತ ಸಂಗ್ರಹಗಳು ನಾಲ್ಕೆಂಟೆವೆ. ಒಂದೊಂದರಲ್ಲೂ ಸಾವಿರಾರು ಪದ್ಯಗಳು-ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳಂತೆ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕಡೆಗೆ ಅನಾಮಧೇಯರಿಂದಲೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡವು-ಯಥೋಚಿತ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳ ಕೆಳಗೆ ವರ್ಗೀಕೃತವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ರಾಜಪ್ರಶಂಸೆ-ಸ್ತ್ರೀಪ್ರಶಂಸೆಗಳಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ 'ಚಾಟು' ಪದ್ಯಗಳಿರುವಂತೆ, ನವರಸಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ನಾಯಕ-ನಾಯಿಕೆಯರ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಇರಬಹುದು. ನೀತಿಪರ ಪದ್ಯಾವಳಿಗಳು ಇರಬಹುದು. ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಮೋಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕುರಿತವು ಬರಬಹುದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, 'ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ', 'ಅನ್ಯಾಪದೇಶ', 'ಅಪ್ರಸ್ತುತ-ಪ್ರಶಂಸೆ' ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಅಲಂಕಾರವನ್ನೋ ಇಲ್ಲವೆ 'ಪ್ರಶೋತ್ತರ' ಅಲಂಕಾರವನ್ನೋ ಇಲ್ಲವೆ 'ವ್ಯಾಜಸ್ತುತಿ' ಮುಂತಾದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನೋ ಒಳಗೊಂಡ ಗೂಢಾರ್ಥಸುಂದರ ಪದ್ಯಗಳು ವಿರಾಜಿಸಬಹುದು. ನೀತಿಯ ನೇರ ಉಪದೇಶ ಬೇಸರವೆನ್ನುವ ಜನರಿಗೂ ಇದರ ಮಾದರಿ ಮೆಚ್ಚಾಗುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಇವುಗಳ ಅನುವಾದವಂತೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಷ್ಟ. ಇಂತಹ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಡಂಬನೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರಬಾರದು; ಆ ಅಲಂಕಾರದ ಆಕರ್ಷಣೆ ಹೊಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಮುಕ್ಕಾಗಬಾರದು. ಕತ್ತಿಯ ವರಸೆಯಂತೆ ಕಷ್ಟತರವಾದ ಈ ಅನುವಾದಕಾರ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಸನ್ನಿಹಿತರು ಸಲೀಲವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಮಹಾಕವಿವರೇಣ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಾದ ಕುವೆಂಪು ಅವರು 'ಸಂಸಾರ ವಿಷವೃಕ್ಷಸ್ಯ ದ್ವೇ ಫಲೇ ಅಮೃತೋಪಮೇ' ಎಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸುವಾಗ 'ಅಮೃತೋಪಮೇ' ಎಂಬುದನ್ನು 'ಅಮೃತೋಪ' ಎಂದು ಪಾದಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ 'ಸಜ್ಜನಸಲ್ಲಾಪ' ಎಂಬ ದ್ವಿತೀಯಪಾದದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಜೋಡಿಸಿದ್ದರೆಂದು ನೆನಪು. ವೈಯಾಕರಣಿಗಳು ಯಾರೂ 'ಅಮೃತೋಪ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಸಾಧುತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾರರು. ಪ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದಕ್ಷರ ಲೋಪಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಹಾಕವಿಗಳಿಗೆ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪೋಣ! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರರು ಆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಯೋಗಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ್ಯಗುಣ.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸುಭಾಷಿತಗಳು ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಹಿಂದಿನ ಸರಸ-ಸಂಕಥಾ-ವಿನೋದ ಗೋಷ್ಠಿಗಳರಲಿ, ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಮಂಟಪಗಳರಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿ, ಚಮತ್ಕಾರಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಒಂದು ವಿಧಾನವೇ 'ಸೂಕ್ತಿ' ಅಥವಾ ಸುಭಾಷಿತ. ಅರ್ಥ ಗೂಢವಾಗಿದ್ದು ಶಬ್ದ ರೂಢವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಂತಲೇ ಸೂಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಗಾದೆಗಳೆನಿಸುವಷ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯತೆ. ಭಾಷಣಕಾರರಿಗೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅವುಗಳ ಉಪಕಾರ ದೊಡ್ಡದು. ಯಾವುದೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರಲಿ, ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಸಂಗವಿರಲಿ, ಸಮಯೋಚಿತ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ನೆರವಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಾರಾಗಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚಿನ ತಯಾರಿಗೆ ಸಮಯ ಸಾಲದೆ ಆಶುಭಾಷಣ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬಂದಾಗಲಂತೂ ಅವು ಕಾಮಧೇನು-ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಿಗೆ! ಸೂಕ್ತಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸದ ಜೀವನದಿಗಂತವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ಆಳವಾದ ಅಥವಾ ಹಗುರವಾದ ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನು, ಸರ್ವ-ಸಾಧಾರಣವಾದಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಸುಂದರ ಶಬ್ದರೂಪದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಅಮರಗೊಳಿಸುವುದೇ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಅಸಾಧಾರಣ ಮಹಿಮೆ.

ಭೋಜರಾಜನ ಹಿಂದೆ ಧಾರಾನಗರಿಯನ್ನಾಳಿದ ಮುಂಜನ (೧೦ನೆ ಶತಮಾನ) ಆಸ್ಥಾನಿಕ ಧನಂಜಯನ ಒಂದು ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನಿಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು:

ಕಸ್ಯಚಿದೇವ ಕದಾಚಿತ್ | ದಯಯಾ ವಿಷಯಂ ಸರಸ್ವತೀ ವಿದುಷಃ ||

ಘಟಯತಿ ಕಮಪಿ ತಮನ್ಯೋ | ವ್ರಜತಿ ಜನೋ ಯೇನ ವೈದಗ್ಧೀಮ್ ||

ಇದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕನ್ನಡ ಕಂದಪದ್ಯವಿದು:

ಸರಸತಿಯೆಂದೋ ದಯೆಯಿಂ | ದುರುವಿಷಯವನೀವಳೊರ್ವ ವಿಬುಧನ ಮತಿಯೊಳ್ ||

ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಪೆರತೊರ್ವಂ | ವರಪಂಡಿತನೆನಿಸಿ ಮೆರೆವನೇನಚ್ಚರಿಯೋ ||

ಸರಸ್ವತಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಿತ್ರವಾದದ್ದು; ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತೆರನಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಅನುಗ್ರಹ ಎಂದೋ, ಎಲ್ಲೋ, ಯಾರಿಗೋ ಆದರೆ, ಇನ್ನೆಂದೋ, ಇನ್ನೆಲ್ಲೋ, ಇನ್ನಾರೋ ಅದರ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದಿನ ಸರಸ್ವತೀ ಕೃಪಾಪಾತ್ರರ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಆನಂದಾಸ್ವಾದನೆಗೆ ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡಿಗರು ಭಾಜನರಾಗುವಂತೆ ಶ್ರೀ ಪಾ.ವೆಂ. ಅವರು ನಿಮಿತ್ತಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ವಾಕ್ಯನ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಬೇಕಾದವರು ಬೇಕಾದಂತೆ ನಡೆದಾಡಬಹುದು; ವಿಹರಿಸಬಹುದು.

ಈ ಸೇತುವೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಹರಿಸಲು ಹೊರಟವರಿಗೆ ಎಂತೆಂತಹ ಚೆಲುವಿನ ನಿಲವುಗಳು ಕಾದಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಒಂದೆರಡು ಆಯ್ದ ಅವತರಣಿಕೆಗಳಿಂದ ಕೈಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಸ್ಥಾಲೀಪುಲಾಕ ನ್ಯಾಯ'ವೆನ್ನುವರು. ತಪ್ಪಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ಬೆಂದಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನೋಡಲು ಗೃಹಿಣಿ ಒಂದೆರಡು ಅಗಳುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಹೊರಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಿಚಕಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆ, ಹಾಗೆ! ಎಲ್ಲೂ ಅರೆಬೆಂದ ಆತುರದ ಬರೆಹ-ಇಂದು ಇದರ ಹಾವಳಿ ಅಗಣಿತ-ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ

ಪರಿಪಕ್ವತೆಯ-ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ- ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯೆಯೇ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಸಿತನಾದ ಒಬ್ಬನ ಉತ್ಕಟ ಪ್ರೇಮಭಾವವನ್ನು ಒಂದು ಪಂಜರದ ಗಿಳಿಯ 'ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ' ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುತ್ತದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದಲ್ಲಿ:

ವಾಸಃ ಕಾಂಚನಪಂಜರೇ ಸೃಪಕರಾಂಭೋಜ್ಯಸ್ತನೂಮಾರ್ಜನಂ
ಭಕ್ಷಂ ಸ್ವಾದುರಸಾಲದಾಡಿಮಫಲಂ ಪೇಯಂ ಸುಧಾಭಂ ಪಯಃ |
ಪಾಠಃ ಸಂಸದಿ ರಾಮನಾಮ ಸತತಂ ಧೀರಸ್ಯ ಕೀರಸ್ಯ ಮೇ
ಹಾ ಹಾ ಹನ್ತ ತಥ್ಯಾಪಿ ಜನ್ಮವಿಟಪಿಕ್ರೋಡಂ ಮನೋ ಧಾವತಿ ||

ಪಂಪನು 'ಆರಂಕುಸವಿಟೋಡಂ ನೆನೆವುದೆನ್ನ ಮನಂ ಬನವಾಸಿದೇಶಮಂ' ಎನ್ನಲಿಲ್ಲವೇ? ಆ ಬಗೆಯ ಮನೋಧರ್ಮವೇ ಈ ಪದ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಭಾವ. ಇದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪೊಳೆಯುವ ಪರಿಯನ್ನೀಗ ನೋಡಿ:

ರನ್ನಪಂಜರದಲ್ಲಿ ವಾಸ, ಮತ್ತರಸುಕೈಯಲ್ಲೆ ಸ್ನಾನ,
ರಸದೊಸರ ದಾಳಿಂಬವೇ ಬೋನ, ಸುಧೆಯಂಥ ಹಾಲ ಪಾನ,
ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ 'ಮಾತಾಡು ಪಂಡಿತವಕ್ಕಿ' ಎಂಬ ಮಾನ
ಆದರೂ ಗಿಳಿಗೆನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಡವಿಯ ಮರದ ಗೂಡ ಧ್ಯಾನ.

ಎಷ್ಟೊಂದು ಸಹಜ ಸಲೀಲವಾಗಿ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸ ಸಂಗಡಿಸಿದೆ! ಐದು ಮಾತ್ರಗಳ ಛಂದೋಲಯವೂ ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿದೆ. ಮಾತಾಡಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಾಕ್ಯವೃಂದ ಮುಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಟೀಕೆ, ಟಿಪ್ಪಣಿ, ವಿವರಣೆ-ಯಾವುದೂ ಬೇಡ!

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪರೂ ಐಸಿರಿಯಾಂತು ಮೆರೆವ ವಿರೋಧಾಭಾಸವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಇನ್ನೊಂದು 'ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ' ಧೂಳಿನ ಕಣವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಹೀಗಿದೆ:

ಯೇ ಜಾತ್ಯಾ ಲಘವಃ ಸದೈವ ಗಣನಾಂ ಯಾತಾ ನ ಯೇ ಕುತ್ರಚಿತ್
ಪದ್ಧ್ಯಾಮೇವ ವಿಮರ್ದಿತಾಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಭೂಮೌ ವಿಲೀನಾಶ್ಚ ಯೇ |
ಉತ್ಕ್ಲಿಷ್ಟಾಶ್ಚ ಪಲಾಶಯೇನ ಮರುತಾ ಪಶ್ಯಾಂತರಿಕ್ಷೇ ಸಖೇ
ತುಂಗಾನಾಮುಪರಿ ಸ್ಥಿತಿಂ ಕ್ಷಿತಿಭೃತಾಂ ಕುರ್ವಂತ್ಯಮೀ ಪಾಂಸವಃ ||

ಇದರ ಕನ್ನಡ ಸರಳಾನುವಾದವನ್ನೀಗ ಓದಿ:

ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಗುರಾಗಿ, ಯಾವ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲದವರಾಗಿ, ದಿನಾ
ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕವರ ಕಾಲ್ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ನೆಲವಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಧೂಳಿ ಕಣ
ಗಾಳಿ ಜಿಡಲು ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಹಾರಿ ಗಿರಿ ನೆತ್ತಿ ಮೆಟ್ಟಿ ತಿತ್ತಿರಿ ತಿರಿ,
ಲಕ್ಷಲಕ್ಷದಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲಿ ನೋಡು ನೋಡು ನರ್ತಿಸುವ ಪರಿ!

ಇಲ್ಲಿ ಪಡೆನುಡಿಯ ಪಲುಕು, ಒಳಪ್ರಾಸದ ಸೆಳಕು, ಲಯದ ದ್ರುತಗತಿ ಮೂರೂ ಕೂಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವಂತ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತಿದೆ.

ಈಗ ಒಂದು ನೀತಿ ವಚನ:

ಸಜ್ಜನಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ನವನೀತಂ | ಯದ್ವದನ್ತಿ ಕವಯಸ್ತದಲೀಕಮ್ ||
ಅನ್ಯದೇಹವಿಲಸತ್ತರಿತಾಪಾತ್ | ಸಜ್ಜನೋ ದ್ರವತಿ ನೋ ನವನೀತಮ್ ||

ಇದು ಸರ್ವಜ್ಞವಚನದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪದಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುವದನ್ನು ಈಗ ನೋಡಿ:

ಒಳ್ಳೆವರ ಮನವೊಂದು ಬೆಣ್ಣೆಮುದ್ದೆ ಎಂದು
ಬಲ್ಲವರು ನುಡಿವ ನುಡಿ ಸಲ್ಲ-ಬೆಣ್ಣೆ ತಾ
ಪರರ ತಾಪಕ್ಕೆ ಕರಗುವುದೆ?

ಇದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರಿನ ಕೊಡವನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಕೇಸರಿ ಸೀರೆಯುಟ್ಟ
ಚೆಲುವೆಯ ಸೊಬಗಿನ ವರ್ಣನಾವೈಖರಿ:

ಇಯಂ ಸುಸ್ತನೀ ಮಸ್ತಕನ್ಯಸ್ತಕುಂಭಾ | ಕುಸುಂಭಾರುಣಂ ಚಾರುವಾಸೋ ವಸಾನಾ ||
ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಚೇತಃಪ್ರವೃತ್ತಿಂ | ಗೃಹೀತ್ವಾ ಘಟೇ ನ್ಯಸ್ಯ ಯಾತೀವ ಭಾತಿ ||

ಈಗ ಕನ್ನಡದ ಮಾರ್ದನಿ:

ಈ ಬಟ್ಟ ಮೊಲೆಯವಳು, ನೆತ್ತಿಯಲಿ ಕೊಡದವಳು,
ಕುಸುಬಿಹೂಗೆಂಪುಡುಗೆಯವಳು
ಇಡಿಯ ಲೋಕದ ಮನವ ಹಿಡಿದು ಕೊಡದಲಿ ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತಿರುವಳು.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಒಂದು ಜೀವನಸಂದೇಶ:

ಆಶಾಯಾ ಯೇ ದಾಸಾಸ್ತೇ ದಾಸಾ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ |
ಆಶಾ ಯೇಷಾಂ ದಾಸೀ ತೇಷಾಂ ದಾಸಾಯತೇ ಲೋಕಃ ||

ಅದರ ಕನ್ನಡ ಪಡಿನೆರಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಆಸೆಗಾಳಾದವನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಳು;
ಆಸೆಯನ್ನಾಳುವಗೆ ಲೋಕವೇ ಆಳು.

ಹೀಗೆ ಶೃಂಗಾರದ ಉತ್ತಾನ ಸಮತಲದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯದ ಉನ್ನತೋನ್ನತ ಶಿಖರದವರೆಗೆ, ಈ ಬಗೆಬಗೆಯ ಲೋಕೋಕ್ತಿ, ಚಾಟೂಕ್ತಿ, ಸರಸೋಕ್ತಿಗಳ ಸರಣಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಲಲಿತಗಂಭೀರಗತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಲೆಂದರೆ ಯಾವ ಪದ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಲೂ ಮನವೊಪ್ಪದಷ್ಟು ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಸಮತೂಕವಾದ ಈ ಸುಂದರ ಸೂಕ್ತಿ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಇವರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಲಿಖಿತಕ್ಕೆ ಯಾರ ಮುನ್ನುಡಿಯ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಎಂದೂ ಯಾರ ಹೊಗಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಬಯಸಿದವರಲ್ಲ. ಅವರ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಹೃತ್ತೂರ್ವಕವಾದ ಈ ಎರಡು ಮಾತನ್ನು ಮುಗಿತಾಯಕ್ಕೆ ತರುತ್ತೇನೆ-ಅವರದೇ ಒಂದು ಸುಭಾಷಿತದಿಂದ:

ಅದೇ ಕವಿತೆ, ಅದೇ ವನಿತೆ, ಕೇಳಿ ನೋಡಿದಾಕ್ಷಣ
ರಸಿಕಹೃದಯ ಅರಳಿ ನಿಮಿರಿ ತುಡಿದು ಮಿಡಿಯೆ ತಂತನ.

ನಾಲ್ಕು ಮಾತು

೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ತೀವ್ರ ಕಾಯಿಲೆಯ ನಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಇದ್ದು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸುಭಾಷಿತಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲೇ ಅನುವಾದಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸಿನ ಶೂನ್ಯತನವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸುವುದರೊಳಗೆ ಆಯಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಕೆಲಸ ಆಮೆನಡೆಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಭಾಷಿತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದವು. ಒಟ್ಟು ನಾನೂರು ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅನುವಾದವಾದವು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದು ಕ್ರಮ ಅಥವಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ನನ್ನ ಚಿತ್ತಲಹರಿ ಏನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿತೋ ಅದನ್ನೇ ಅನುವಾದಿಸುತ್ತ ಹೋದೆ. ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಅವಕಾಶವೇ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಬರೇ ಅನುವಾದವನ್ನಷ್ಟೇ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ವಿಚಾರ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಪ್ರಕಾಶಕರೂ ಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತದೊಡನೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಲೇಸೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಇದರ ಪ್ರಕಾಶನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರದ ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಿತ್ರ ಮಂ. ಗೋವಿಂದರಾಯರೂ ಮೂಲದೊಡನೆಯೇ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಒಳಿತೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಮೂಲದೊಡನೆಯೇ ಇದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದರ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅನುಸರಿಸಿದ ತತ್ವವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಬೇಕು. ಇದು ಅಕ್ಷರಶಃ ಅನುವಾದವಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಕನ್ನಡೀಕರಣ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಛಾಯೆ; ಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಮೂಲದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ತೀರ ದೂರ ಅಲೆಯದೆ ಮಾಡಿದ ಸಾರಶೋಷಣೆ. ಹಾಗೆ ಗದ್ಯಾನುವಾದದೊಡನೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತ ಸಂಗ್ರಹಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಂದಿವೆ. ಆ ಬಗೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನನ್ನದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸುಭಾಷಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಾಶಿಯೇ ಇದೆ. ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬಿಡಿ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ 'ಶತಕ'ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕವಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭರ್ತೃಹರಿಯ ನೀತಿಶತಕ, ಶೃಂಗಾರ ಶತಕ, ವೈರಾಗ್ಯ ಶತಕಗಳು 'ಸುಭಾಷಿತ ತ್ರಿಶತೀ' ಎಂದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅಮರುಕ ಕವಿಯ 'ಅಮರು ಶತಕ' ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶತಕ. ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಶೃಂಗಾರ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದ ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತ 'ಭಾಮಿನೀ ವಿಲಾಸ' ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಿಡಿ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತನ್ನ

ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ 'ದುರಾತ್ಮರಾದ ಹಡಬೆ ಮಕ್ಕಳು ನನ್ನ ಬಿಡಿ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕದ್ದಾರೆಂದು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಂದು ಮಂಜೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ!' ಎಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಹಲವು ಏಕಕರ್ತೃಕ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಮೂಲಗಳಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಅಂಥಾಲಜಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಸುಭಾಷಿತ ರತ್ನಭಂಡಾಗಾರ' ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಈ ಅಂಥಾಲಜಿಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾತ ಕವಿಗಳು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಬಿಡಿಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ನೀತಿಬೋಧಕ ಮತ್ತು ಸುಂದರ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥಾ ಅಂಥಾಲಜಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಲೆ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಇವಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಲು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಬಲು ಚುಟುಕೂ ಚುರುಕೂ ಆದ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ತಟ್ಟನೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದು 'ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಪದ್ಯಮಾಲೆ'ಯೆಂಬ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಗ್ರಹ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪದ್ಯಗಳು ಕಪಾಲಕ್ಕೆ ಚಪೇಟ ಹೊಡೆದಂತೆ ಲೋಕದ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ಚುಟುಕಾಗಿ ಹೇಳುವವು. ಸುಭಾಷಿತಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಈಗಲೂ ನಡೆದಿದೆ. ಡಾ|| ಎ.ಪಿ. ಕರಮರಕರರು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯಗುಣವುಳ್ಳ ಶ್ಲೋಕ ಮತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗುಚ್ಛಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಕಲಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಬರೇ ನಲುವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರೊ|| ಬಿ.ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು ಮತ್ತು ಡಾ|| ಎನ್.ಎಸ್. ಅನಂತರಂಗಾಚಾರ್ಯರು ಸಂಕಲಿಸಿದ ಸುಭಾಷಿತ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೩೨ ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಅನುಷ್ಠುಪ್ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಸುದೀರ್ಘ ಮಹಾಸ್ವಗ್ಧರಾ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳವರೆಗೆ ನಾನಾ ಗಾತ್ರದವು ಇವೆ. ಸುಸಂತುಲಿತ ಚಿತ್ತದಿಂದ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ತೊಡಗಿ ಉಗ್ರ ರಾಗ ದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪದ್ಯಗಳೂ ಇವೆ. ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ, ಸರಳವಾಗಿ, ಪರಿಮಿತ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವವುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆಡಂಬರಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಸರಳವಿದ್ದುದನ್ನು ಜಟಿಲವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪದ್ಯಗಳೂ ಇವೆ. ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ, ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಅಭಿರುಚಿ, ಗ್ರಹಣಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡುನಡುವೆ ಉದಾಹರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಚಿಸಿದ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯವುಗಳೂ ಉಪಯುಕ್ತವೇ ಆಗುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಆದರೂ ವಿಷಯವನ್ನು ಮನತಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ವೃತ್ತಗಳಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪದ್ಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ವೃತ್ತ ಉದ್ದವಾದಷ್ಟೂ ಅನವಶ್ಯಕ ಆಡಂಬರದ ಪದಗಳು, ಸಮಾಸಗಳು, ಸುತ್ತಾಟಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಚುಟುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನುಷ್ಠುಪ್ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಬೇರೆ ಕವಿಗಳು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಸ್ವಗ್ಧರೆಯಂಥ ಸುದೀರ್ಘ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದುಂಟು. ಇಂಥಾ ಕೆಲಸ, ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬನ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಬೇರೆ

ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡ ಪದ್ಯಗಳೂ ಇವೆ. ಅಭಿರುಚಿಗಳು ಬಗೆಬಗೆ. ಆದರೂ ಚಿಕ್ಕ ಪದ್ಯಗಳೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಾಣದಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಹಸಿಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಳು ನಟ್ಟು ಕೂಡುವಂತೆ ವಿಚಿತವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುತ್ತವೆಂದು ನನಗನಿಸಿದೆ. ಪಾದಕ್ಕೆ ಹದಿನೈದಕ್ಕರ ಮೀರಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳು ತಮ್ಮ ಮೊನಚನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮರು ಶತಕ, ಭರ್ತೃಹರಿಯ ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯಶತಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬಹುತೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದ. ದೀರ್ಘ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನು ಚಿತ್ರವತ್ತಾದ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು; ಬರೇ ಪಂಡಿತ ಅಥವಾ ನೀತಿಬೋಧಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ಸಾಲದು. ಈ ಗುಣವನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ ಕೆಲವೊಂದು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಸುಭಾಷಿತಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತತ್ಕ್ಷಣ ನಾಟುವವುಗಳನ್ನೇ, ಆದ್ದರಿಂದ ಚುಟುಕು-ಚುರುಕಾಗಿರುವವುಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆರಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸುಭಾಷಿತಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಒಂದು ಸತ್ಯವನ್ನು, ಒಂದು ನೀತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ಹೊರಟವುಗಳಾದರೂ ನನ್ನ ಆಯ್ಕೆ ಬರೇ ಬೋಧಿಸಿದ ಸತ್ಯ ಅಥವಾ ನೀತಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲ. ಹೇಳುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಅಥವಾ ಚಮತ್ಕಾರ ಇದ್ದವುಗಳನ್ನೇ ಬಹುತರವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅಥವಾ ಮರ್ಮವನ್ನು ನಾಟುವಂತೆ ಒಂದು ಭಾವನೆಯನ್ನು ಉತ್ಕಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವಂಥವುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು 'ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ಕಾರ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ್ದು. 'ಚಮತ್ಕಾರ'ದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯದೊಡನೆ ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತರಾಜ ಹೇಳುವ ಲೋಕೋತ್ತರ ಆನಂದದಾಯಕತೆಯೂ ಸೇರಿದೆ. ದೇವತಾ ಸ್ತೋತ್ರವೇ ಇರಲಿ, ಕವಿತಾ ಪ್ರಶಂಸೆಯೇ ಇರಲಿ, ಲೋಕ ನೀತಿಯೇ ಇರಲಿ, ಶೃಂಗಾರವೇ ಇರಲಿ, ಹಾಸ್ಯವೇ ಇರಲಿ, ಶಾಂತವೇ ಇರಲಿ ಚಮತ್ಕಾರ ಗುಣವಿಲ್ಲದವು ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಈ ಗುಣವುಳ್ಳವು ಕೆಲವು (ಹಳೆ ತಲೆಮಾರಿನಲ್ಲಿ) ಬಹು ಜನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದವಾದರೂ ಸೇರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಚಮತ್ಕಾರ ಗುಣದ ಈ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ತಲೆಮಾರಿನ 'ವಿಕೋರಿಯನ್ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಸು ಅಶ್ಲೀಲ, ಉತ್ತಾನ ಎನಿಸಿದವುಗಳನ್ನೂ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ೧೧೧ನೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ:

ತನ್ನ ಗುಣಗಳ ತಾನೆ ಡಂಗುರ ಹೊಯ್ಯಲೇನು ಸುಖ?

ತನ್ನ ಕುಚಗಳ ತಾನೆ ಮಿಡಿವುದು ಹೆಣ್ಣಿಗೇನು ಸುಖ?

ಎನ್ನುವಾಗ ಮಾತು 'ಅಶ್ಲೀಲ'ವೆನಿಸಿದರೂ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆಯ ಉತ್ಕಟ ತಿರಸ್ಕಾರವೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದರೆ ಸುಭಾಷಿತಕಾರರು 'ಮಿಜಿಮಿಜಿ' ಮಾಡಿದವರೇ ಅಲ್ಲ. ಲೇವಡಿಗಳಿದರೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟವರಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗುವಾಗ ಎಂಥವರೂ ಕ್ಷುಲ್ಲಕರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು:

ಬೆನಕರಾಯನು ಕೂಡ ಬೆಕ್ಕಿಗೆರಗುವನಂತೆ

ತನ್ನೇರ ಕಾಪಾಡಲು

ಎಂದೊಬ್ಬ ಕವಿ ನಗು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ (ಪದ್ಯ ೧೨೬). ಉಚ್ಚಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕಾದ ಶೀಲಾಭಟ್ಟಾರಿಕೆಯೆಂಬ ಕವಯಿತ್ರಿ (ಪದ್ಯ ೮೦ರಲ್ಲಿ) ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಕಳ್ಳಬೇಟದ ಪ್ರಿಯಕರನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕುಲೀನ ರಮಣಿಯ ಭಾವಾವೇಗವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. 'ಯಾತಕೋ ಆತುರಿಸುತಿದೆ ಈ ಜೀವ ನರ್ಮದೆಯಂಚಲಿ' ಎಂದವಳು ಹೇಳುವಾಗ ಕೊನೆಗೂ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಿಕ್ಕದ ಒಂದು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಭಾವನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಲಕುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೊಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣೇ ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ-ಅದೀಗ ವಿಶೇಷ!

ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು 'ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಧಾಷ್ಟರ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಅಳತೆಕೋಲೇ ಹಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ವಿಷಯ ವೈಶಾಲ್ಯ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಧುನಿಕವೆನಿಸುವ ಕವಿಗಳ ದರ್ಶನ (ಉದಾ: ನಿನ್ನೆಯವರೆಗೆ ಕಂಡ ಕಂಡವರು ಮೆಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ಷುದ್ರ ಧೂಳಿಕಣಗಳು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸೊಕ್ಕಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆರಿ ಪರ್ವತಗಳ ನೆತ್ತಿಯಮೇಲೆ ನರ್ತಿಸುವ ದೃಶ್ಯ-ಕ್ರಾಂತಿಯ ಮುನ್ನೋಟ-ಕೊನೆಯ ಪದ್ಯ) ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕವಿಗಳ ಗುಣವಾಗದಂಥ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹ (ಉದಾ: 'ಮುಪ್ಪಾದಿಂದವೆ ಪತ್ನಿ ಹೊಗಳಿ' ಪದ್ಯ ೧೯೨-ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದರಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀ ತಿರಸ್ಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿ), ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಗಾಢವಾದ (ಉದಾ: ಪದ್ಯ ೭೯) ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಲಘುವಾದ (ಉದಾ: ಪದ್ಯ ೭೫) ಕಲ್ಪನೆಗಳು-ಹೀಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿವೆಯೆಂದು ವಿನಯ ಬಿಡದೆಯೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಕಲ್ಪನಾವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಿಂಡಿಯೊಳಗೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾದರೂ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಸಾವಿರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನಾರಿಸಬೇಕಾದೀತಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಮಿತಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ನನಗಿದೆ.

ನನ್ನೀ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಂದ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ನಿವೃತ್ತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೊಫೆಸರರೂ ವಿಭಾಗ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೂ ಆದ ಡಾ|| ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು. ಅವರು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಡಿದ ಒಳ್ಳೇ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಚಿರಮಣಿ. ಆದಕ್ಕೆ ನಾನು ಪೂರ್ತಿ ಯೋಗ್ಯ ಎಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತುಸು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಯತ್ನ ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದಷ್ಟು ಹೇಳಬಲ್ಲೆ.

'ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ಕಾರ'ವನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲೇ ಓದಿ ಕೆಲ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಮುಖರೂ ಆದ ಡಾ|| ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರರು ಕೊಟ್ಟರು. ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ನನ್ನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ವಿಶ್ವಕೋಶದ ಸಂಪಾದಕ ವರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಜಿ.ಟಿ. ನಾರಾಯಣರಾಯರೂ ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೊದಿ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರದ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಮಂ.

ಗೋವಿಂದರಾಯರೂ ಶ್ರೀ ರಾಜ್ ಅವರೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಕಟನೆಯ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮುದ್ರಣಕ್ಕಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಇತಿಮಿತಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅರ್ಪಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೆಲ ಅನುವಾದಿತ ಪದ್ಯಗಳು 'ಕಸ್ತೂರಿ', 'ಉದಯವಾಣಿ' ಮತ್ತು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಶ್ರೀ ಮೂರು ಸಾವಿರಮಠದ 'ಪರಂಜ್ಯೋತಿ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಬೆಳಕು ಕಂಡಿವೆ. ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ.

- ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯ

ಇದು ಇಜ್ಜಲು ಇದು ವಜ್ರ
ನಡುವೆ ಎಷ್ಟು ತಾಪನ
ಎಂಥಾ ಪ್ರಪೀಡನ;
ಇದು ಮಾತಿದು ಸುಭಾಷಿತ
ನಡುವೆ ಎಂಥಾಲೋಡನ
ಯಾವುದೋ ಚೋದನಾ.

-ಪಾ.ವೆಂ.

ಸರಸ್ವತೀ ಮನೋಹರೀ

---

೧. ಸರಸತಿಯ ಪೊಸ ಮೈಮೆ

ಕಾವಳವ ಕಳೆಯುವುದು-ಕಣ್ಣೆ ಕಾಣದು ಬೆಳಕು,
ನಾಲಗೆಗೆ ಸಿಗದು-ಸವಿಸುರಿವ ಜೇನು,
ತೊಗಲ ತಗಲದು-ಮೈಗೆ ಪುಳಕ ತರಿಸುವ ಸೋಂಕು
ಸರಸತಿಯ ಪೊಸ ಮೈಮೆ-ಅದಕೆ ಶರಣು

ಜ್ಯೋತಿಸ್ತಮೋಹರಮಲೋಚನಗೋಚರಂ ತ-
ಜ್ಜಿಹ್ವಾದುರಾಸದರಸಂ ಮಧುನಃ ಪ್ರವಾಹಮ್ |
ದೂರೇ ತ್ವಚಃ ಪುಲಕಬಂಧಿ ಪರಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ
ಸಾರಸ್ವತಂ ಕಿಮಪಿ ಕಾಮದುಘಂ ರಹಸ್ಯಮ್ ||

೨. ವಿದ್ಯಾಹೀನನ ಬಾಳು.

ವಿದ್ಯೆ ಕಾಣದವನ ಬಾಳು
ನಾಯಿ ಬಾಲದಂತೆ ಗಾಳು:
ಮಾನ ಮುಚ್ಚಲಾರದು,
ನೋಣ ಹೊಡೆಯಲು ಸಾಲದು.

ಶುನಃ ಪುಚ್ಛಮಿವ ವ್ಯರ್ಥಂ
ಜೀವಿತಂ ವಿದ್ಯಯಾ ವಿನಾ |
ನ ಗುಹ್ಯಗೋಪನೇ ಶಕ್ತಂ
ನ ಚ ದಂಶನಿವಾರಣೇ ||

೩. ರಾಕ್ಷಸನೇ ದಿಟ

ಸಾಕ್ಷರನು ತಾ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದರೆ
 ರಾಕ್ಷಸನೆ ಅವ ನಿಚ್ಚಟ.
 ತಿರುಗಿಬಿದ್ದರು ಸರಸನಾದವ
 ಸರಸತನವನು ಕೈಬಿಡ.

ಸಾಕ್ಷರಾ ವಿಪರೀತಾಶ್ಚೇತ್
 ರಾಕ್ಷಸಾ ಏವ ಕೇವಲಮ್ |
 ಸರಸೋ ವಿಪರೀತಶ್ಚೇತ್
 ಸರಸತ್ವಂ ನ ಮುಂಚತಿ ||

೪. ರತ್ನತ್ರಯ

ಬುವಿಯಲಿ ರತ್ನಗಳೆಂಬವು ಮೂರೇ:
 ಅನ್ನ, ನೀರು, ಸುಭಾಷಿತ.
 ಬಣ್ಣದ ಕಲ್ಲಿನ ಹರಳುಗಳನ್ನು
 ರತ್ನಗಳೆಂಬುದು ಮೂಢಮತ.

ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತ್ರಿಣಿ ರತ್ನಾನಿ
 ಜಲಮನ್ನಂ ಸುಭಾಷಿತಮ್ |
 ಮೂಢೈಃ ಪಾಪಾಣಖಿಂಡೇಷು
 ರತ್ನಸಂಜ್ಞಾ ವಿಧೀಯತೇ ||

೫. ಸುಧೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಾಸ

ದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಮುಖ ಬಾಡಿತು,
 ಸಕ್ಕರೆ ಹರಳಾಯಿತು,
 ಸುಭಾಷಿತದ ಸವಿಗೆ ನಾಚಿ
 ಅಮೃತ ಸ್ವರ್ಗಕೋಡಿತು!

ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಮ್ಲಾನಮುಖೀ ಜಾತಾ
 ಶರ್ಕರಾ ಚಾಶೃತಾಂ ಗತಾ |
 ಸುಭಾಷಿತರಸಸ್ಯಾಗ್ರೇ
 ಸುಧಾ ಭೀತಾ ದಿವಂ ಗತಾ ||

೬. ಮರ್ತ್ಯದಲ್ಲೇ ಅಮೃತ

ಎಲೆಲೆ ಮೂರ್ಖರೆ ಕೇಳಿ ನನ್ನದೀ ನುಡಿಯು:
 ಸ್ವರ್ಗದಲಿ ಸುಧೆಯುಂಟು ಅದು ನಿಮಗಲಭ್ಯ.
 ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗಿಗಾಗಿ ನಾವಿಳಿಸಿದನಿಯ
 ಕಾವ್ಯಾಮೃತವ ಕುಡಿದರಾಗುವಿರಿ ಧನ್ಯ.

ರೇ ರೇ ಖಿಲಾಃ ಶೃಣುತ ಮೇ ವಚನಂ ಸಮಸ್ತಾಃ
 ಸ್ವರ್ಗೇ ಸುಧಾಸ್ತಿ ಸುಲಭಾ ನ ತು ಸಾ ಭವದ್ಭಿಃ |
 ಕುರ್ಮಸ್ತದತ್ರ ಭವತಾಮುಪಕಾರಕಾರಿ
 ಕಾವ್ಯಾಮೃತಂ ಪಿಬತ ತತ್ ಪರಮಾದರೇಣ ||

೨. ಕವಿತಾ-ವನಿತಾ

ಅದೇ ಕವಿತೆ, ಅವಳೆ ವನಿತೆ-
 ಕೇಳಿ ನೋಡಿದಾಕ್ಷಣ
 ರಸಿಕ ಹೃದಯ ಅರಳಿ ನಿಮಿರಿ
 ತುಡಿದು ಮಿಡಿಯೆ ತಂತನ.

ಸಾ ಕವಿತಾ ಸಾ ವನಿತಾ
 ಯಸ್ಯಾಃ ಶ್ರವಣೇನ ದರ್ಶನೇನಾಪಿ |
 ಕವಿಹೃದಯಂ ವಿಟಹೃದಯಂ
 ಸರಲಂ ತರಲಂ ಚ ಸತ್ವರಂ ಭವತಿ ||

೩. ಕವಿತಾರ್ಥ

ಮುಚ್ಚಿದಂತಿರಬೇಕು ಬಿಚ್ಚಿದಂತಿರಬೇಕು
 ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಹೆಣ್ಣಿನೆದೆಯಂತೆ ಕವಿತಾರ್ಥ,
 ಆಂಧ್ರಿಯಂತೆಲ್ಲ ತೆರೆದಿಟ್ಟರೂ ಚೆನ್ನಲ್ಲ
 ಗುರ್ಜರಿಯ ತೆರ ಪೂರ ಮರೆಸಿದರು ಸಲ್ಲ.

ಅರ್ಥೋ ಗಿರಾಮಪಿಹಿತಃ ವಿಹಿತಶ್ಚ ಕಶ್ಚಿತ್
 ಸೌಭಾಗ್ಯಮೇತಿ ಮರಹಟ್ಟವಧೂಕುಚಾಭಃ |
 ನಾಂಧ್ರೀಪಯೋಧರ ಇವಾತಿತರಾಂ ಪ್ರಕಾಶೋ
 ನೋ ಗುರ್ಜರೀಸ್ತನ ಇವಾತಿತರಾಂ ನಿಗೂಢಃ ||

೯. ಕವಿತೆಯ ಪರಿಪಾಕ

ತುಟಿಯ ಸವಿಯ, ಮೊಲೆಯ ಗಡುಸು,
ಕುಡಿನೋಟದ ಕಡುಪ,
ಕವಿತೆಯ ಪರಿಪಾಕವ ಅನು-
ಭವರಸಿಕನೆ ಅರಿವ.

ಅಧರಸ್ಯ ಮಧುರಿಮಾಣಂ
ಕುಚಕಾರಿನ್ಯಂ ದೃಶೋಸ್ತಥಾ ತೈಕ್ಷ್ಣ್ಯಮ್ |
ಕವಿತಾಯಾಂ ಪರಿಪಾಕಾನ್
ಅನುಭವರಸಿಕೋ ವಿಜಾನಾತಿ ||

೧೦. ರಸಾಸ್ವಾದನೆ

ಕವಿತೆಯ ರಸ ಚಪ್ಪರಿಸುವ ವೇಳೆ
ಶಬ್ದದ ಮೂಲವ ಬೆದಕುವ ಮಡೆಯ
ನಲ್ಲೆಯುಡಿಗಂಟು ಸಡಲಿಸುವಾಗ
ಲೆಕ್ಕವೆಣಿಸುವನು ಸೀರೆಯ ಬೆಲೆಯ.

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಾಸ್ವಾದಕಾಲೇ ತು
ಶಬ್ದೋತ್ಪತ್ತಿ ವಿಚಾರಕಾಃ |
ನೀವೀವಿಮೋಕ್ಷವೇಲಾಯಾಂ
ವಸ್ತ್ರಮೌಲ್ಯವಿಚಿಂತಕಾಃ ||

೧೧. ಕಾವ್ಯಾಂಧ ಮೂರ್ಖ

ರಸಿಕ ಮೆಚ್ಚುವ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಳವನು ಮೂರ್ಖ,
ತನ್ನ ಜಡಮತಿಯನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಳದೆ:
ಚಪ್ಪಟೆ ಮೊಲೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಕುಪ್ಪಸ ಹೊಲಿದು ಕೊಟ್ಟ
ಚಿಪ್ಪಿಗನ ಬೈದಳಂತೆ.

ವಿಪುಲ ಹೃದಯಾಭಿಯೋಗೇ
ಖಿದ್ಯತಿ ಕಾವ್ಯೇ ಜಡೋ ನ ಮೌಖ್ಯೇ ಸ್ವೇ |
ನಿಂದತಿ ಕಂಚುಕಮೇವ
ಪ್ರಾಯಃ ಶುಷ್ಕಸ್ತನೀ ನಾರೀ ||

೧೨. ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ

ನೂರೊಂದು ಕಷ್ಟಗಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆ ವಿಧಿಯೆ,
ಎಲ್ಲ ಸೈರಿಸುವೆ ನಾ ತುಟಿಯ ಬಿಚ್ಚದಲೆ:
ರಸವರಿಯದವರೆದುರು ಕವಿತೆಯೋದುವುದೊಂದ
ಬರೆಯದಿರು ಬರೆಯದಿರು ಬರೆಯದಿರು ನನಗೆ.

ಇತರದುಃಖಶತಾನಿ ಯಥೇಚ್ಛಯಾ
ವಿಲಿಖಿ ತಾನಿ ಸಹೇ ಚತುರಾನನ |
ಅರಸಿಕೇಷು ಕವಿತ್ವನಿವೇದನಂ
ಶಿರಸಿ ಮಾ ಲಿಖಿ ಮಾ ಲಿಖಿ ಮಾ ಲಿಖಿ ||

೧೩. ಶ್ಲೋಕ

ಶ್ಲೋತಾರರು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೆ
ಶ್ಲೋಕವ ಶ್ಲೋಕವಿದೆನಬಹುದು;
ಶ್ಲೋತಾರರು ಮಡ್ಡಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ
ಶ್ಲೋಕದ ಲಕಾರ ಬಿಡಬಹುದು.

ಶ್ಲೋಕಸ್ತು ಶ್ಲೋಕತಾಂ ಯಾತಿ
ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಪಂಡಿತಾಃ |
ಲಕಾರೋ ಲುಪ್ಯತೇ ತತ್ರ
ಯತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತ್ಯಪಂಡಿತಾಃ ||

ಹರಿಂ ವಂದೇ ಹರಂ ವಂದೇ

೧೪. ಅರವಿಂದವೇ ಎಲ್ಲ

ಅಡಿಯ ತಾವರೆಯನ್ನು ಕೈಯ ತಾವರೆಯಿಂದ
ಬಾಯ ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಗಿಸುವವನ,
ಬಾಲ ಮುಕುಂದನನು ನೆನೆನೆವೆ ಮನದಲ್ಲಿ
ಆಲದೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪವಡಿಸಿದವನ.

ಕರಾರವಿಂದೇನ ಪದಾರವಿಂದಂ
ಮುಖಾರವಿಂದೇ ವಿನಿವೇಶಯಂತಮ್* |
ವಟಸ್ಯ ಪತ್ರಸ್ಯ ಪುಟೇ ಶಯಾನಂ
ಬಾಲಂ ಮುಕುಂದಂ ಮನಸಾ ಸ್ಮರಾಮಿ ||

೧೫. ಸಂಧಾನ

ಜಗಕೆಲ್ಲ ನಂಟನೆನಿಸುವ ಚಂದ್ರಗಿವಗೆ
ಕಮಲವೊಂದರ ಸಂಗಡೇತಕಿಂಥ ಹಗೆ?
ಎಂದು ಪದಕಮಲವನು ಮುಖಚಂದ್ರನೆಡೆಗೆ
ತಂದ ಮಾಯಾಶಿಶುವಿಗೇರಗುವೆನು ಹರಿಗೆ.

ಸಕಲ ಭುವನಬಂಧೋವೈರಮಿಂದೋಃ ಸರೋಜೈ-
ರನುಚಿತಮಿತಿ ಮತ್ಪ್ಪ ಯಃ ಸ್ವಪಾದಾರವಿಂದಮ್ |
ಘಟಯಿತುಮಿವ ಮಾಯೀ ಯೋಜಯತ್ಯಾನನೇಂದೋಃ
ವಟದಲಪುಟಶಾಯೀ ಮಂಗಲಂ ವಃ ಕೃಷೀಷ್ವ ||

೧೬. ತನಗೆ ತಾನೆ ಮರುಳ

ಹೆಣ್ಣು ರೂಪ ಧರಿಸಿ ವಿಷ್ಣು
ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು
ಮರುಳಾದನು ತನಗೆ ತಾನೆ—
ಅವನು ನಮ್ಮ ಕಾಯಲಿ.

ದರ್ಪಣಾರ್ಪಿತಮಾಲೋಕ್ಯ
ಮಾಯಾಸ್ತ್ರೀರೂಪಮಾತ್ಮನಃ |
ಆತ್ಮನೈವಾನುರಕ್ತೋ ವಃ
ದಿವಂ ದಿಶತು ಕೇಶವಃ ||

೧೭. ಹರಿಚಿತ್ತ

ಗೋಕುಲದ ಕನ್ನೆಯರ ಸೀರೆಗಳ ಕದ್ದು
ಮರವೇರಿದವನೆ ಅಕ್ಷಯ ಸೀರೆಯಿತ್ತು
ನಾರಿಯೊಬ್ಬಳ ಮಾನವನು ಕಾಯ್ದನಂತೆ:
ಗೋವಿಂದಚಿತ್ತಲಹರಿಯ ಬಲ್ಲರುಂಟೇ?

ವಾಸಾಂಸಿ ವ್ರಜಚಾರಿವಾರಿಜದೃಶಾಂ
ಹೃತ್ವಾ ಹರಾದುಚ್ಚರೈ-
ರ್ಯಃ ಪ್ರಾಗ್ ಭೂರುಹಮಾರುರೋಹ ಸ ಪುನ-
ರ್ವಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿಸ್ತಾರಯನ್ |
ವ್ರೀಡಾಭಾರಮಪಾಚಚಾರ ಸಹಸಾ
ಪಾಂಚಾಲಜಾಯಾಃ ಸ್ವಯಂ
ಕೋ ಜಾನಾತಿ ಜನೋ ಜನಾರ್ದನಮನೋ-
ವೃತ್ತಿಃ ಕದಾ ಕೀದೃಶೀ ||

೧೮. ಕಣ್ಣುಚ್ಚಾಲೆ

ಎವೆ ಬಿಚ್ಚಿದನೊ-ಸೃಷ್ಟಿ, ಎವೆ ಮುಚ್ಚಿದನೊ-ಪ್ರಳಯ,
ಲೋಕಗಳ ಹುಟ್ಟಳವು ಅವಗಿಷ್ಟು ಸುಲಭ-
ನಿಜದ ನೆಲೆ ಕಂಡವರು ಇಂತು ಬಣ್ಣಿಸುವಂಥ
ಪರಶಿವನ ಮಣಹಕ್ಕೆ ಮಣವೆ ನಾ ಶಿರವ.

ಜಗತ್ತಿಸೃಷ್ಟಾಪ್ರಲಯಕ್ರಿಯಾವಿಧೌ
ಪ್ರಯತ್ನಮುನ್ಮೇಷನಿಮೇಷವಿಭ್ರಮಮ್ |
ವದಂತಿ ಯಸ್ಯೇಕ್ಷಣಲೋಲಪಕ್ಷ್ಮಣಾಂ
ಪರಾಯ ತಸ್ಮೈ ಪರಮೇಷ್ಠಿನೇ ನಮಃ ||

೧೯. ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ಮುಕ್ಕಣ್ಣು

ಮುಗುಳಾಗಿದೆಯೊಂದು ಕಣ್ಣು ಧ್ಯಾನದೆ ನಿಷ್ಪಂದ,
ಗಿರಿಜೆಯ ಮೊಗಮೊಲೆಗಳಲಿನ್ನೊಂದು ರಸಾವಿಷ್ಟ,
ಮತ್ತೊಂದಂಗಜನ ಮೇಲೆ ಕಾರಿದೆ ಉರಿಕೆಂಡ-
ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ಮುಕ್ಕಣ್ಣಳ ಮುಪ್ಪರಿ ಕೊಡಲಿಷ್ಟ.

ಏಕಂ ಧ್ಯಾನನಿಮಿಲನಾನ್ಮುಕುಲಿತಂ ಚಕ್ಷುರ್ದ್ವಿತೀಯಂ ಪುನಃ
ಪಾರ್ವತ್ಯಾ ವದನಾಂಬುಜಸ್ತನತಟೇ ಶೃಂಗಾರಭಾರಾಲಸಮ್ |
ಅನ್ಯದ್ಗುರವಿಕೃಷ್ಟಚಾಪಮದನಕ್ರೋಧಾನಲೋದ್ಧೀಪಿತಂ
ಶಂಭೋರ್ಭಿನ್ನರಸಂ ಸಮಾಧಿಸಮಯೇ ನೇತ್ರತ್ರಯಂ ಪಾತು ವಃ ||

೨೦. ಚಿತ್ರಚರಿತ್ರ

ತಾನೋ ತಿರುಕ, ಕೇಳಿದ ಕೊಡುವ;
 ಇರುವುದು ಮಸಣ, ಪರಮ ಪಾವನ;
 ಭೂತಗಳೊಡೆಯ, ನೀಡುವನಭಯ; -
 ಚರಿತ ವಿಚಿತ್ರ, ಈತ ತ್ರಿಣೇತ್ರ.

ಭಿಕ್ಷುಕೋಪಿ ಸಕಲೇಪ್ಸಿತದಾತಾ
 ಪ್ರೇತಭೂಮಿನಿಲಯೋಪಿ ಪವಿತ್ರಃ |
 ಭೂತಮಿತ್ರಮಪಿ ಯೋಭಯಸತ್ರೀ
 ತಂ ವಿಚಿತ್ರಚರಿತಂ ಶಿವಮೀಡೇ ||

೨೧. ನಂಜುಂಡ

ರವಿ ನೀರವ, ವಿಧು ವಿಧುರಿತ, ವಿಷ್ಣುವೋ ಸತ್ಯಷ್ಟ,
 ದೈತ್ಯರಾಜಗಾಯ್ತು ಪೈತ್ಯ, ದೇವೇಂದ್ರನಿಗುಷ್ಟ,
 ಯಮನಿಗೆ ಭ್ರಮೆ, ಬ್ರಹ್ಮನೊ ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವಿದೇನೆಂದ-
 ಶಿವನೊಬ್ಬನೆ ಜಗದ ಶಿವಕೆ ಚಟ್ಟನೆ ನಂಜುಂಡ.

ಆಸೀನೇ ಪೂಷ್ಟಿ ತೂಷ್ಟಿಂ ವ್ಯಸನಿನಿ ಶಶಿನಿ
 ವ್ಯೋಮ್ನಿ ಕೃಷ್ಣೇ ಸತ್ಯಷ್ಟೇ,
 ದೈತ್ಯೇಂದ್ರೇ ಜಾತನಿದ್ರೇ ದ್ರವತಿ ಮಘವತಿ
 ಕ್ಲಾಂತಕಾಂತೌ ಕೃತಾಂತೇ |
 ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಂ ಬ್ರುವಾಣೇ ಕಮಲಪುಟತಟೀ -
 ಶ್ರೋತ್ರಿಯೇ ಶಾಂತ್ಯುಪಾಯೇ
 ಪಾಯಾದ್ವಃ ಕಾಲಕೂಟಂ ಝಟಿತಿ ಕವಲಯನ್
 ಲೀಲಯಾ ನೀಲಕಂಠಃ ||

೨೨. ಆತ್ಮಾರಾಮ

ಘೋರ ಸರ್ಪವಿಷಕಳುಕಲಿಲ್ಲ,
 ಮೇಣುಕಳಿಲ್ಲ ಚಂದ್ರಾಮೃತಕೆ,
 ತಲೆ ಬರುಡೆ ತೊಳೆದು ಹೊಲೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ,
 ಶುಚಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ ಗಂಗಾಮೃತಕೆ,
 ಹೇಸಲಿಲ್ಲ ಚಿತೆಬೂದಿಗುಮೆಯ ಮೊಲೆ ತಬ್ಬಿ
 ಮದಿಸಲಿಲ್ಲೊಂದಿನಿಸು,-
 ಸುಖದುಃಖದಾಚೆ ನಿನ್ನಲೆ ನೀ ರಮಿಸುವ
 ಪರಶಿವ, ನೀನೆಲ್ಲರ ಸಲಹು.

ಭೀತಿನಾಸ್ತಿ ಭುಜಂಗಪುಂಗವವಿಷಾತ್ -
 ಪ್ರೀತಿನಾ ಚಂದ್ರಾಮೃತಾ -
 ನ್ನಾಶೌಚಂ ಹಿ ಕಪಾಲದಾಮಲುಲನಾ -
 ಚೌಚಂ ನ ಗಂಗಾಜಲಾತ್ ||
 ನೋದ್ವೇಗಶ್ಚಿತಿಭಸ್ಮನಾ ನ ಚ ಸುಖಂ
 ಗೌರೀಸ್ತನಾಲಿಂಗನಾ -
 ದಾತ್ಮಾರಾಮತಯಾ ಹಿತಾಹಿತಸಮಃ
 ಸ್ವಸ್ಥೋ ಹರಃ ಪಾತು ವಃ ||

೨೩. ಶ್ರೀರಾಮತ್ವ

ಹುಡುಗಾಟ ಹರನ ಬಿಲ್ ಮುರಿಯುವಷ್ಟು,
 ಕಗ್ಗಾಡು ಸೇರುವಷ್ಟು
 ಪಿತ್ತಭಕ್ತಿ, ಕಪಿಯ ಕೈವಾರಿಯಾಗುವಷ್ಟವನ
 ದಯೆಯ ಪಟ್ಟು,
 ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಕಡಲನೇ ಕಟ್ಟುವಷ್ಟು,
 ದಶಶಿರನ ಸದೇವ ಸಿಟ್ಟು,
 ಕಾಯಲೆಮ್ಮ ರಾಘವನ ಜನವಶತೆ
 ಪ್ರಿಯೆಯ ತೊರೆಯುವಷ್ಟು.

ಬಾಲಕ್ರೀಡನಮಿಂದುಶೇಖರಧನು -

ಭಂಗಾವಧಿ ಪ್ರಹ್ಲತಾ
 ತಾತೇ ಕಾನನಸೇವನಾವಧಿ ಕೃಪಾ
 ಸುಗ್ರೀವ ಸೇವಾವಧಿ |
 ಆಜ್ಞಾ ವಾರಿಧಿಬಂಧನಾವಧಿ ಯಶೋ
 ಲಂಕೇಶನಾಶಾವಧಿ
 ಶ್ರೀ ರಾಮಸ್ಯ ಪುನಾತು ಲೋಕವಶತಾ
 ಜಾನಕುಪೇಕ್ಷಾವಧಿ ||

೨೪. ವರ್ಣ ವಿಲಾಸ

ಸೀತೆ ಪತಿಯ ತಬ್ಬಿದಳೋ
 ಒರೆಗೆ ಚಿನ್ನ ತಿಕ್ಕಿದರೋ
 ಮಿಂಚು ಮುಗಿಯೊಳೊಗೆಯಿತೋ
 ನಲಿನ ಎಲೆಯೊಳೊರಗಿತೋ!

ಕನಕ ನಿಕಷಭಾಸಾ ಸೀತಯಾಲಿಂಗಿತಾಂಗೋ
 ನವಕುವಲಯದಾಮಶ್ಯಾಮವರ್ಣಾಭಿರಾಮಃ |
 ಅಭಿನವ ಇವ ವಿದ್ಯುನ್ಮಂಡಿತೋ ಮೇಘಖಂಡಃ
 ಶಮಯತು ಮಮ ತಾಪಂ ಸರ್ವತೋ ರಾಮಚಂದ್ರಃ ||

ಮನೋಬಲಂ ಬಲಂ

೨೫. ಸಂಕಲ್ಪ ಬಲ

ಭೂಮಂಡಲವನೆ ಬರೇ ಅಂಗಳ,
ಕಡಲು ಕೆರೆಯು, ಪಾತಾಳ ಸಮನೆಲ,
ಮೇರು ಮಹಾಗಿರಿ ಹುತ್ತ ಕೇವಲ—
ಮನುಜನಿಗಿದ್ದರೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಬಲ.

ಅಂಗಣವೇದೀ ವಸುಧಾ
ಕುಲ್ಯಾ ಜಲಧಿಃ ಸ್ಥಲೀ ಚ ಪಾತಾಲಮ್ |
ವಲ್ಮೀಕಶ್ಚ ಸುಮೇರುಃ
ಕೃತಪ್ರತಿಜ್ಞಾಸ್ಯ ಧೀರಸ್ಯ ||

೨೬. ಸ್ವಂತ ಸಾಹಸ

ಹುಟ್ಟಿನಿಂದೇನು? ತಂದೆಯ ಮೈಮೆಯಿಂದೇನು?
ತನ್ನಾರ್ಪಿನಿಂದ ಮೇಲೈಗೆ ಬರುವ ತಾನು:
ಬಾವಿಯೂ ಬತ್ತಲಾರದು ಕೊಡಗಳಿಂದ,
ಕಡಲನೊಬ್ಬನೆ ಕುಡಿದನೋ ಕೊಡನ ಮಗನು.

ಕಿಂ ಜನ್ಮನಾ ಚ ಮಹತಾ ಪಿತೃಪೌರುಷೇಣ
ಶಕ್ತ್ಯಾ ಹಿ ಯಾತಿ ನಿಜಯಾ ಪುರುಷಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಮ್ |
ಕುಂಭಾ ನ ಕೂಪಮಪಿ ಶೋಷಯಿತುಂ ಸಮರ್ಥಾಃ
ಕುಂಭೋದ್ಭವೇನ ಮುನಿನಾಂಬುಧಿರೇವ ಪೀತಃ ||

೨೨. ಪೌರುಷ ಹೀನರು

ಪೌರುಷಹೀನರ, ದೈವದ ಶರಣರ
ಯಾರು ಗಣಿಸುವರು?
ಅಲಂಕಾರ ಸಿಂಹದ ನೆತ್ತಿಯಲಿ
ಕಾಗೆ ಇಳಿಯುವುದು.

ವಿಹಾಯ ಪೌರುಷಂ ಯೋ ಹಿ
ದೈವಮೇವಾವಲಂಬತೇ |
ಪ್ರಾಸಾದಸಿಂಹವತ್ತ್ವಸ್ಯ
ಮೂರ್ಧ್ನಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವಾಯುಸಾಃ ||

೨೩. ನಡೆ ಮುಂದೆ

ಸಾವಿರ ಗಾವುದ ಸಾಗಲು ಬಹುದು
ಇರುವೆಯಾದರೂ ನಡೆದೂ ನಡೆದೂ,
ಕೂತಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಗರುಡನು ಕೂಡ
ಒಂದಂಗುಲ ಮುನ್ನಡೆಯನು ಮಾಡ.

ಯೋಜನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ತು
ಶನೈರ್ಗಚ್ಛೇತ್ ಪಿಪಿಲಿಕಾ |
ಅಗಚ್ಛನ್ ವೈನತೇಯೋಽಘಿ
ಪದಮೇಕಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ ||

೨೯. ಉದ್ಯೋಗ ಫಲ

ಬಿಡದೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡು
 ಮಾರ್ಜಾಲವನು ನೋಡು:
 ಹಸುವ ಸಾಕಿದೆಯೆ ಅದು?
 ನಿತ್ಯ ಕುಡಿಯದೆ ಹಾಲು?

ಉದ್ಯೋಗ: ಖಲು ಕರ್ತವ್ಯ:
 ಫಲಂ ಮಾರ್ಜಾರವದ್ಭವೇತ್ |
 ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿ ಗೌರ್ನಾಸ್ತಿ
 ಪಯಃ ಪಿಬತಿ ನಿತ್ಯಶಃ ||

ಧನ ಮಹಿಮೆ

೨೦. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಟಾಕ್ಷ

ವಯದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರೂ ತಪದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರೂ
ಅರಿವಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದವರೂ
ಹಣದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದವನ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ
ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಕಾಯುವರು.

ವಯೋವೃದ್ಧಾಸ್ತಪೋವೃದ್ಧಾ
ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಾಸ್ತಥಾಪರೇ |
ತೇ ಸರ್ವೇ ಧನವೃದ್ಧಾಸ್ತ
ದ್ವಾರಿ ತಿಷ್ಠಂತಿ ಕಿಂಕರಾಃ ||

೨೧. ಧನ ದಾಹ

ದುಂದುಭಿಯೆಂಬುದಚೇತನ ಶುದ್ಧ
ಅದೂ ಸದಾ ನುಡಿವುದು ಧನಂ ಧನಂ,
ಅಂದ ಬಳಿಕ, ಚೇತನವುಳ್ಳ ನರ
ಚೋದ್ಯವೇಕೆ ಹಲುಬಲು ಹಣಂ ಹಣಂ?

ದುಂದುಭಿಸ್ತು ಸುತರಾಮಚೇತನ -
ಸ್ತನ್ಮುಖಾದಪಿ ಧನಂ ಧನಂ ಧನಂ |
ಇತ್ಥಮೇವ ನಿನದಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ
ಕಿಂ ಪುನರ್ಯದಿ ಜನಃ ಸಚೇತನಃ ||

೩೧. ಗುಣವೋ ಹಣವೋ

ಹಸಿದರೆ ತಿನಬಹುದೇ ವ್ಯಾಕರಣ?
 ತೃಷ್ಣೆ ಹಿಂಗಿಸುವುದೆ ಕವಿತಾ ಪಾನ?
 ಕುಲವುದ್ದರಿಸದು ವೇದದ ಪಠನಃ
 ಸುಡು ಗುಣಗಳ, ಶೇಖರಿಸಯ್ಯ ಹಣ!

ಬುಭುಕ್ಷಿತ್ಯೈರ್ವ್ಯಾಕರಣಂ ನ ಭುಜ್ಯತೇ
 ಪಿಪಾಸಿತೈಃ ಕಾವ್ಯರಸಂ ನ ಪೀಯತೇ |
 ನ ಚ್ಛಂದಸಾ ಕೇನಚಿದುದ್ಧೃತಂ ಕುಲಂ
 ಹಿರಣ್ಯಮೇವಾರ್ಜಯ ನಿಷ್ಫಲಾ ಗುಣಾಃ ||

೩೨. ದುಡಿವರ ನೋವಿನ ಮರ್ಮ

ಸಿರಿಯೊಲಿದಣ್ಣಗಳರಿಯರೊ, ತಮ್ಮಾ!
 ದುಡಿವರುಣ್ಣವ ನೋವಿನ ಮರ್ಮ,
 ತಿಣುಕುತಿರಲು ಭೂಭಾರದಿ ಶೇಷ,
 ಹರಿಗೆ ನಿರಾಕುಲ ನಿದ್ರಾವೇಶ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀವಂತೋ ನ ಜಾನಂತಿ
 ಪ್ರಾಯೇಣ ಪರವೇದನಾಮ್ |
 ಶೇಷೇ ಧರಾಭರಕ್ಷಾಂತೇ
 ಶೇತೇ ನಾರಾಯಣಃ ಸುಖಿಮ್ ||

೩೪. ಬಿಡಲೇಕೆ ವೃಥಾ ಬಾಯ!

ಕೇಳು ಚಾತಕ ಬೀಜ ಮಾತೊಂದ, ಬಾನಲ್ಲಿ
ಮೋಡ ಬಹಳುಂಟು; ಮಳೆಹೊಯ್ದು ಬುವಿಯ
ತಣಿಸುವವು ಕೆಲವೆ, ಮಿಕ್ಕವು ಬರಿದೆ ಗುಡುಗುವವು,
ಕಂಡ ಕಂಡವುಗಳಲಿ ಬಿಡಲೇಕೆ ಬಾಯ?

ರೇ ರೇ ಚಾತಕ ಸಾವಧಾನಮನಸಾ
ಮಿತ್ರ ಕ್ಷಣಂ ಶ್ರೂಯತಾಂ
ಅಂಭೋದಾ ಬಹವೋ ವಸಂತಿ ಗಗನೇ
ಸರ್ವೇಽಪಿ ನೈತಾದೃಶಃ |
ಕೇಚಿದ್ ವೃಷ್ಟಿಭಿರಾದ್ರ್ಯಯಂತಿ ಧರಣೀಂ
ಗರ್ಜಂತಿ ಕೇಚಿದ್ ವೃಥಾ
ಯಂ ಯಂ ಪಶ್ಯಸಿ ತಸ್ಯ ತಸ್ಯ ಪುರತೋ
ಮಾ ಬ್ರೂಹಿ ದೀನಂ ವಚಃ ||

೩೫. ಉದರ ತೃಪ್ತಿ

ಎಲೇ ಹೊಟ್ಟೆ! ನೀನೆ ವಾಸಿ
ತರಕಾರಿಗೂ ಪಡುವೆ ತೃಪ್ತಿ,
ಈ ದರಿದ್ರ ಮನಸು, ಒಂದು
ಕೊಡಲು ನೂರು ಬೇಕೆಂಬುದು.

ತ್ವಾಮುದರ ಸಾಧು ಮನ್ಯೇ
ಶಾಕೈರಪಿ ಯದಸಿ ಲಬ್ಧ ಪರಿತೋಷಮ್ |
ಹತಹೃದಯಂ ಹೃದಿಕಾಧಿಕ
ವಾಂಛಾಶತದುರ್ಭರಂ ನ ಪುನಃ ||

೩೧. ಆಸೆವೆಣ್ಣಿನ ಹದಿಬದೆತನ

ತಲೆ ನರೆಯಿತು, ಮೈ ನಲುಗಿತು, ಹಲ್ಲು
 ಉದುರಿ ಬಿತ್ತು, ಮಂಜಾಯಿತು ಕಣ್ಣು,
 ಆದರು ಕೈಬಿಡಲಾಸೆಯ ಹೆಣ್ಣು-
 ಅವಳಿಗಿಂತ ಹದಿಬದೆ ಯಾರಿನ್ನು?

ಚ್ಯುತಾ ದಂತಾಃ ಸಿತಾ ಕೇಶಾಃ
 ದೃಷ್ಟರೋಧಃ ಪದೇ ಪದೇ |
 ಪಾತಸಜ್ಜಮಿದಂ ದೇಹಂ
 ತೃಷ್ಣಾ ಸಾಧ್ವೀ ನ ಮುಂಚತಿ ||

೩೨. ಆಶಾ ಪಾಶ

ಆಸೆಯೆನ್ನುವುದೊಂದು ಸೋಜಿಗದ ಸಂಕೋಲೆ-
 ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದವನು ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಡೆಬಿಡದೆ,
 ಕಟ್ಟು ಬಿಚ್ಚಿದವ ನಿಶ್ಚಲನು.

ಆಶಾ ನಾಮ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಕಾಚಿದಾಶ್ಚರ್ಯಶೃಂಖಲಾ |
 ಯಯಾ ಬದ್ಧಾಃ ಪ್ರಧಾವಂತಿ
 ಮುಕ್ತಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಪಂಗುವತ್ ||

೩೮. ಆಸೆ ಎಂಬುದನರ್ಥಕಾರಿಯು

ಆಸೆಗಾಳಾದವನು
ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಳು;
ಆಸೆಯನ್ನಾಳುವಗೆ
ಲೋಕವೇ ಆಳು.

ಆಶಾಯಾ ಯೇ ದಾಸಾ -
ಸ್ತೇ ದಾಸಾ ಸರ್ವಲೋಕಸ್ಯ |
ಆಶಾ ಯೇಷಾಂ ದಾಸೀ
ತೇಷಾಂ ದಾಸಾಯತೇ ಲೋಕಃ ||

೩೯. ಅದೈನ್ಯ

ಒಡವೆಕೊರತೆ ಬಡತನವಲ್ಲಣ್ಣ:
ದೈನ್ಯವೆ ಬಡತನವದು ಸಾಕಾರ.
ಲಂಗೋಟಿಯ ಗೊರವನು ಮುಕ್ಕಣ್ಣ-
ಅವನಿಗೆನ್ನುವರು ಮಹೇಶ್ವರ.

ದಾರಿದ್ರ್ಯಸ್ಯಾಪರಾ ಮೂರ್ತಿ -
ಯಾಂಚಾ ನ ದ್ರವಿಣಾಲ್ಪತು |
ಅಪಿ ಕೌಪೀನವಾನ್ ಶಂಭು -
ಸ್ತಥಾಪಿ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ||

೪೦. ಪಿಂಡ ಮಹಿಮೆ

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ
ಯಾರಯ್ಯ ಕೈಗೆ ಸಿಗದವರು?
ಮದ್ದಳೆಯ ಮುಖಕೆ ಮೆತ್ತಿದರೆ ಬೋನ
ತರಿಕಿಟ್ಟ ತೋನ ನುಡಿಯುವುದು!

ಕೋ ನ ಯಾತಿ ವಶಂ ಲೋಕೇ
ಮುಖೇ ಪಿಂಡೇನ ಪೂರಿತಃ |
ವೃದಂಗೋ ಮುಖಲೇಪೇನ
ಕರೋತಿ ಮಧುರಧ್ವನಿಮ್ ||

೪೧. ಅಲ್ಪ ತೃಪ್ತಿ

ಅಲ್ಪತೃಪ್ತಿಯ ಮಂದಭಾಗ್ಯನಿಗೆ ಮುಳಿದು
ಹೆರರಿತ್ತ ಸಿರಿ ಕೂಡ ಹೋಗುವುದು ತೊಳೆದು.

ಯಃ ಸ್ತೋಕೇನಾಪಿ ಸಂತೋಷಂ
ಕುರುತೇ ಮಂದಧೀರ್ಜನಃ |
ತಸ್ಯ ಭಾಗ್ಯವಿಹೀನಸ್ಯ
ದತ್ತಾ ಶ್ರೀರಪಿ ಮಾರ್ಜ್ಯತೇ ||

೪೨. ಬಯಕೆ ಬಳ್ಳಿ

ಮನವೆಂಬುದಣು ಮಾತ್ರ, ಮೊಳೆಯುವುದು ಅದರಿಂದ
ಬಯಕೆಯೆನ್ನುವ ಬಳ್ಳಿ, ಅದಕೆ ದಾಂಗುಡಿಬಿಡಲು
ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕ ಸಾಲ.

ಅಣು ಮಾತ್ರಂ ಮನಸ್ತಸ್ಮಾ -
ದಾಶಾ ನಾಮ ಲತೋದ್ಗತಾ |
ತಸ್ಯಾ ನಾಲಮುಪಘ್ನಾಯ
ಭುವನಾನಿ ಚತುರ್ದಶ ||

೪೩. ಪರಾಶ್ರಯ

ಶಿವ ತಲೆಗೆರಿಸಿಕೊಂಡರು ಚಂದ್ರ
ಸೊರಗುವನು ಪರಾಶ್ರಯದಳುಕಿಂದ.

ಶಿರಸಾ ಧಾರ್ಯಮಾಣೋಪಿ
ಸೋಮಃ ಸೌಮ್ಯೇನ ಶಂಭುನಾ |
ತಥಾಪಿ ಕೃಶತಾಂ ಯಾತಿ
ಕಷ್ಟಃ ಖಿಲು ಪರಾಶ್ರಯಃ ||

೪೪. ಯಾಚಕ ವೃತ್ತಿ

ದೊಡ್ಡವರು ದೊಡ್ಡವರ ಬೇಡಲು
ಕೈಯೊಡ್ಡದಿರುವನ್ನಃ
ಶ್ರೀಶ ವಾಮನನಾದ ಬಲಿಯನು
ಯಾಚಿಸುವ ಮುನ್ನ.

ತಾವನ್ನಹತಾಂ ಮಹತೀ
ಯಾವತ್ ಕಿಮಪಿ ಹಿ ನ ಯಾಚ್ಯತೇ ಲೋಕಮ್ |
ಬಲಿಮನುಯಾಚನಸಮಯೇ
ಶ್ರೀಪತಿರಪಿ ವಾಮನೋ ಜಾತಃ ||

೪೫. ಉಭಯಜ್ಞ

ವಿಷವ ಕುಡಿವುದು, ತಿರುಪೆ ಬೇಡುವು-
ದೆರಡರಲಿ ಕಹಿ ಯಾವುದು?
ಹೇಳು ಶಿವನೇ! ಉಭಯ ರಸಗಳ
ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆ ಅರಿವುದು.

ಕತರತ್ ಪುರಹರ ಪರುಷಂ
ಹಾಲಾಹಲಕವಲಯಾಚನಾವಚಸೋಃ |
ಏಕೈವ ತವ ರಸಜ್ಞಾ
ತದುಭಯರಸತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾ ||

ಬಡತನಕೆ ಗುಣವಿಲ್ಲ

೪೬. ಹರಿ ಹರೀ !

ಮೊದಲಿಲ್ಲ ನಡುವಿಲ್ಲ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ ದಶೆಯಿಲ್ಲ
ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ ಇದಕ್ಕಿಲ್ಲ ಜೋಡಿ-
ನನ್ನ ಪಂಚೆಯ ಹೋಲುವಂಥ ಹರಿಯೆಂದೆಂಬ
ವಸ್ತುವಿಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ ಮೈಯನೀಡಾಡಿ.

ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತಂ
ದಶಾಹೀನಂ ಪುರಾತನಮ್ |
ಅದ್ವಿತೀಯಮಹಂ ವಂದೇ
ಮದ್ವಸ್ತ್ರಸದೃಶಂ ಹರಿಮ್ ||

೪೭. ಅದೃಶ್ಯ

ದಾರಿದ್ರ್ಯವೆ, ನಿನಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ!
ಸಿದ್ಧನಾದೆ ನಾ ನಿನ ದಯದಿಂದೆ:
ಜಗವನೆಲ್ಲ ನಾ ಕಾಣುತಲಿರುವೆ
ಜಗದ ಕಂಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಿರುವೆ.

ಹೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ
ಸಿದ್ಧೋಹಂ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದತಃ |
ಪಶ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಜಗತ್ಸರ್ವಂ
ನ ಮಾಂ ಪಶ್ಯತಿ ಕಶ್ಚನ ||

೪೮. ದಾರಿದ್ರ್ಯ

ಉಬ್ಬುತ್ತವೆ ಉಡುಗುತ್ತವೆ
ಬಡವರೊಡಲ ಬಯಕೆಗಳು-
ಬಾಲವಿಧವೆ ಕುಲವನಿತೆಯ
ಎದೆ ಮೇಲಣ ಮೊಲೆಗಳು.

ಉತ್ಥಾಯ ಹೃದಿ ಲೀಯಂತೇ
ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ಮನೋರಥಾಃ |
ಬಾಲ್ಯವೈಧವ್ಯದಗ್ಧಾನಾಂ
ಕುಲಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಕುಚಾ ಇವ ||

೪೯. ಗುಣವೆಲ್ಲ ಬಡವನಿಗೆ

ಬಲು ಗುಣವಿದ್ದರೆ ಒಂದವಗುಣವನು
ಮರಸುವವೆಂದ ಮಹಾಕವಿಗೆ
ಅನುಭವ ಸಾಲದು; ಸಾವಿರ ಗುಣಗಳ
ಬಡತನವೊಂದೇ ಮುಳುಗಿಸದೇ?

ಏಕೋ ಹಿ ದೋಷೋ ಗುಣಸನ್ನಿಪಾತೇ
ನಿಮಜ್ಜತೀಂದೋರಿತಿ ಯೋ ಬಭಾಷೆ |
ನ ತೇನ ದೃಷ್ಟಂ ಕವಿನಾ ಸಮಸ್ತಂ
ದಾರಿದ್ರ್ಯಮೇಕಂ ಗುಣಕೋಟಹಾರಿ ||

೫೦. ಶವಮೌನ

“ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲೊಂದೆ ಕ್ಷಣ, ಹೊತ್ತುಕೋ ನನ್ನ
 ಈ ಬಡತನದ ಭಾರವನ್ನ,
 ಸೋತಿರುವೆನಣ್ಣ ನಾ, ಸಾವ ಸುಖವನ್ನ
 ಅನುಭವಿಸಬಿಡು ಕೊಂಚ ನಿನ್ನ”-
 ಇಂತು ಮಸಣದಲಿ ಬಡಪಾಯಿ ಗೋಗರೆದು
 ಬೇಡಿದರೊಂದು ಕುಣಪನನ್ನ,
 ಬಡತನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಣತನ ಲೇಸುಲೇಸೆಂದು
 ಹೆಣ ಮುರಿಯಲಿಲ್ಲ ಮೌನ.

ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಕ್ಷಣಮೇಕಮುದ್ವಹ ಸಖೇ
 ದಾರಿದ್ರ್ಯಭಾರಂ ಮಮ
 ಶ್ರಾಂತಸ್ತಾವದಹಂ ಚಿರಾನ್ಮರಣಜಂ
 ಸೇವೇ ತ್ವದೀಯಂ ಸುಖಿಮ್ |
 ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಧನವರ್ಜಿತಸ್ಯ ವಚನಂ
 ಶ್ರುತ್ವಾ ಸ್ಮಶಾನೇ ಶವೋ
 ದಾರಿದ್ರ್ಯಾನ್ಮರಣಂ ವರಂ ವರಮಿತಿ
 ಜ್ಞಾತ್ವೈವ ತುಷ್ಟಿಣಿಂ ಸ್ಥಿತಃ ||

೫೧. ಚಿಂತೆ

ಬಡತನವೆ, ನನಗೀಗ ನಿನಗಾಗಿ ಚಿಂತೆ:
 ಬಲುಗಾಲ ನನ್ನ ಮೈಲಿದ್ದಿ ಸಖನೆಂದು,
 ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ನಾನು ಕಳಚಿದರೆ ಬೊಂತೆ,
 ನೀನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುವೆಯೋ, ಹೇಗಿರುವೆಯೆಂದು!

ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಶೋಕಾಮಿ ಭವಂತಮೇವಂ
 ಅಸ್ಮಚ್ಛರೀರೇ ಸುಹೃದಿತ್ಯುಷ್ಠಿತ್ವಾ |
 ವಿಪನ್ನದೇಹೇ ಮಯಿ ಮಂದಭಾಗ್ಯೇ
 ಮಮೇತಿ ಚಿಂತಾ ಕ್ಷ ಗಮಿಷ್ಯಸಿ ತ್ವಮ್ ||

೫೨. ಕಳ್ಳನ ಕವುದಿ

'ಬಟ್ಟೆತುಂಡನೆನಗಾರೆ ನೀಡು ನೀನಾರೆ
 ಮಗುವ ಮಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳು;
 ಇಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ನೆಲ, ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿಗುಂ-
 ಟಪ್ಪಾದರು ಒಣ ಹುಲ್ಲು'-
 ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರೀ ಇರುಳ ಸಲ್ಲಾಪವಾಲಿಸಿ,
 ಮನೆ ಹೊಕ್ಕಿದ ಕಳ್ಳ
 ಎಲ್ಲೊ ಕದ್ದ ಕವುದಿಯನಾಕೆಯ ಮೇಲೊಗೆದು
 ಜಾರಿದನು ಮೆಲ್ಲ.

ವಾಸಃಖಂಡಮಿದಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ ಯದಿ ವಾ
 ಸ್ವಾಂಕೇ ಗೃಹಾಣಾರ್ಭಕಂ
 ರಿಕ್ತಂ ಭೂತಲಮತ್ರ ನಾಥ ಭವತಃ
 ಪೃಷ್ಠೇ ಪಲಾಲೋಚ್ಚಯಃ |
 ದಂಪತ್ಯೋರಿತಿ ಜಲ್ಪಿತಂ ನಿಶಿ ಯಥಾ
 ಚೌರಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಸ್ತದಾ
 ಲಬ್ಧಂ ಕರ್ಪಟಮನ್ಯತಸ್ತದುಪರಿ
 ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ರುದನ್ನಿರ್ಗತಃ ||

೫೩. ಜೀವನ್ಮೃತ

ಚಿರಸಂಚಾರಿಗೆ, ನಿತ್ಯರೋಗಿಗೆ,
 ಹೆರವರ ಕೂಳಿಗೆ ಬಿದ್ದವಗೆ,
 ಪರಗೃಹವಾಸಿಗೆ ಬದುಕೇ ಸಾವು
 ಸಾಯುವುದೆಂಬುದು ಬಿಡುಗಡೆಯೇ!

ರೋಗೀ ಚಿರಪ್ರವಾಸೀ
 ಪರಾನ್ನಭೋಜೀ ಪರಾವಸಥವಾಸೀ |
 ಯಜ್ಜೀವತಿ ತನ್ಮರಣಂ
 ಯನ್ಮರಣಂ ಸ ವಿಶ್ರಾಮಃ ||

೫೪. ತಂಡುಲ ಪ್ರಸ್ಥ

ನಸೆಹಾಸು ನಯವಸ್ತ್ರ ನರುಗಂಧ ಪರಿಹಾಸ್ಯ
 ಇನಿಹಾಡು ರಸಮಾತು ಹೆಣ್ಣು ಚೆಲುವು-
 ಹಸಿದು ಕಸಿವಿಸಿಪಡುವಗಿನಿಸು ಲೇಸೆನಿಸವಿವು;
 ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಕೆ ಅಕ್ಕಿ ತಳಪಾಯವಹುದು.

ಶಯ್ಯಾ ವಸ್ತ್ರಂ ಚಂದನಂ ಚಾರು ಹಾಸ್ಯಂ
 ವೀಣಾ ವಾಣೀ ಸುಂದರೀ ವಾ ಚ ನಾರೀ |
 ನ ಭ್ರಾಜಂತೇ ಕ್ಷುತಿಪಾಸಾತುರಾಣಾಂ
 ಸರ್ವಾರಂಭಾಸ್ತಂಡುಲಪ್ರಸ್ಥಮೂಲಾಃ ||

೫೫. ಹಸಿವಿಗೈದುರಿಲ್ಲ

ಹಸಿದಾತ ಕೈಬಿಡುವ ಹೆಂಡತಿಯ, ಮಕ್ಕಳನು
 ಹಸಿದುರಗಿ ನುಂಗುವುದು ತನ್ನದೇ ತತ್ತಿ;
 ಹಸಿದವನಿಗೆಲ್ಲಂಟು ಪಾಪಪುಣ್ಯದ ಪರವೆ?
 ನಿಷ್ಕರುಣನಾಗುವನು ನಿತ್ರಾಣ ವ್ಯಕ್ತಿ.

ತ್ಯಜೇತ್ ಕ್ಷುಧಾರ್ತೋ ಮಹಿಲಾಂ ಸಪುತ್ರಾಂ
 ಖಾದೇತ್ ಕ್ಷುಧಾರ್ತಾ ಭುಜಗೀ ಸ್ವಮಂಡಮ್ |
 ಬುಭುಕ್ಷಿತಃ ಕಿಂ ನ ಕರೋತಿ ಪಾಪಂ
 ಕ್ಷೀಣಾ ನರಾ ನಿಷ್ಕರುಣಾ ಭವಂತಿ ||

ಈ ನಂಟು ಕಗ್ಗಂಟು

೫೬. ಏಕ ವೀರ

ಒಂದಾಗಿದ್ದುದನೆರಡಾಗಿಸುವ
ಬಿಲ್ಲಾಳುಗಳೇ ಲೋಕದೊಳೆಲ್ಲ;
ಎರಡಾಗಿದ್ದುದನೊಂದಾಗಿಸುವ
ಮನ್ಮಥ, ನಿನ್ನೊಲು ಧ್ವನಿಗಳೆಲ್ಲ.

ಏಕಂ ವಸ್ತು ದ್ವಿಧಾ ಕರ್ತುಂ
ಬಹವಃ ಸಂತಿ ಧನ್ವಿನಃ |
ಧನ್ವೀ ಸ ಮಾರ ಏವೈಕೋ
ದ್ವಯೋರೈಕ್ಯಂ ಕರೋತಿ ಯಃ ||

೫೭. ಸ್ತ್ರೀವಶ್ಯರು

ಹರಿಹರ ಬೊಮ್ಮರ, ಹರಿಣಾಕ್ಷಿಯರ
ಮನೆ ನೀರಾಳುಗಳಾಗಿಸಿದಾತ
ಮಾತಿಗೆ ನಿಲುಕದ ಸೋಜಿಗಚರಿತ
ಹೂಬಾಣದ ದೇವನಿಗಿದೊ ಮಣಿತ.

ಶಂಭುಸ್ವಯಂಭುಹರಯೋ ಹರಿಣೇಕ್ಷಣಾನಾಂ
ಯೇನಾಕ್ರಿಯಂತ ಸತತಂ ಗೃಹಕುಂಭದಾಸಾಃ |
ವಾಚಾಮಗೋಚರವಿಚಿತ್ರಚರಿತ್ರತಾಯ
ತಸ್ಮೈ ನಮೋ ಭಗವತೇ ಕುಸುಮಾಯುಧಾಯ ||

೫೮. ಸ-ರಸಿ-ಸರಸಿ

ಅಡಿಯ ತಾವರೆಯುಂಟು,
ಕುರುಳ ಹಾವಸೆಯುಂಟು,
ಉಂಟು ಕಂಗಳ ಮೀನು—
ಈಕೆ ಸರಸಿಯೇನು?

ಮೀನವತೀ ನಯನಾಭ್ಯಾಂ
ಚರಣಾಭ್ಯಾಮಪಿ ಸುಪುಲ್ಲಕಮಲವತೀ |
ಶೈವಾಲಿನೀ ಚ ಕೇಶೈಃ
ಸುರಸೇಯಂ ಸುಂದರೀ ಸರಸೀ ||

೫೯. ಕೊಡದಾಕೆ

ಈ ಬಟ್ಟಮೊಲೆಯವಳು, ನೆತ್ತಿಯಲಿ ಕೊಡದವಳು,
ಕುಸುಬಿಹೂಗೆಂಪುಡುಗೆಯವಳು
ಇಡಿಯ ಲೋಕದ ಮನವ ಹಿಡಿದು ಕೊಡದಲಿ ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತಿರುವಳು.

ಇಯಂ ಸುಸ್ತನೀ ಮಸ್ತಕನ್ಯಸ್ತಕುಂಭಾ
ಕುಸುಂಭಾರುಣಂ ಚಾರುವಾಸೋ ವಸಾನಾ |
ಸಮಸ್ತಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಚೇತಃಪ್ರವೃತ್ತಿಂ
ಗೃಹೀತ್ವಾ ಘಟೇ ನ್ಯಸ್ಯ ಯಾತೀವ ಭಾತಿ ||

೬೦. ತಪೋಭಂಗ

ಗಜರಾಜನ ನಡೆ ಮೃಗರಾಜನ ನಡು
ಉಡುರಾಜನ ಮೋರೆ-
ಬೆಡಗಿ ಎದೆಯೊಳಡಿದಿರಲು ಎಲ್ಲಿ ಜಪ?
ಎಲ್ಲಿ ತಪ ಸಮಾಧಿ?

ಉಡುರಾಜಮುಖೀ ಮೃಗರಾಜಕಟಿ-
ರ್ಗಜರಾಜವಿರಾಜಿತಮಂದಗತಿಃ |
ಯದಿ ಸಾ ವನಿತಾ ಹೃದಯೇ ನಿಹಿತಾ
ಕ್ಷ ಜಪಃ ಕ್ಷ ತಪಃ ಕ್ಷ ಸಮಾಧಿರತಿಃ ||

೬೧. ಭ್ರಾಂತಿ ವಿಲಾಸ

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆವಳಿವಳೇನು ಕರಿಣೆಯೇ?
ನೀಳಗಣ್ಣುಗಳಾಕೆ ಇವಳೇನು ಹರಿಣೆಯೆ?
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಮೋರೆ ಇವಳೇನು ರಜನಿಯೆ?
ಗೆಳೆಯ, ಅದೊ ನೋಡಯ್ಯ ಇವಳಥವ ತರುಣೆಯೆ?

ಮಂದಮಂದಗಮನಾ ಕರಿಣೇ ಕಿಂ
ವಾ ವಿಶಾಲನಯನಾ ಹರಿಣೆ ಕಿಮ್ |
ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರವದನಾ ರಜನೀ ಕಿಂ
ಪಶ್ಯ ಗಚ್ಛತಿ ಸಖೇ ತರುಣೇ ಕಿಮ್ ||

೬೧. ಉಭಯ ಕುಶಲ

ಕುದಿಸುವ ಬಲುಹೂ ತಣಿಸುವ ಬಲುಹೂ
 ಇವೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕುಡಿನೋಟದಲೆರಡೂ-
 ದೂರದಲಿರಲೊಂದರದು ಪ್ರತಾಪ;
 ಸನಿಹದಿಂದಲಿನ್ನೊಂದರ ವ್ಯಾಪ.

ಹ್ಲಾದನತಾಪನಶಕ್ತೀ
 ಸಹಜೇ ಸ್ತಃ ಸುಭ್ರವಾಂ ಕಟಾಕ್ಷೇಷು |
 ತತ್ರಾದ್ಯಾ ಪ್ರಬಲಾ ಸ್ಯಾ-
 ನ್ನೇದೀಯಸ್ತ್ವೇ ಪರಾ ದವೀಯಸ್ತ್ವೇ ||

೬೨. ತ್ರಿವಿಧ

ಇವಳೇನು ಸೆರೆಯೊ ಇವಳೇನು ಸೊದೆಯೊ
 ಇವಳೇನು ವಿಷವೊ ಅರಿಯೆ,
 ಅಮಲೇರಿ, ಮೀರಿ ಸೊಗ, ಸ್ವಯ ತಪ್ಪುವುದಲ
 ಕಣ್ಣೆಂದ ಕುಡಿಯಲೊಡನೆ.

ಸೇಯಂ ಸೀಧುಮಯೀ ವಾ
 ಸುಧಾಮಯೀ ವಾ ಹಲಾಹಲಮಯೀ ವಾ |
 ದೃಗ್ಚ್ಛಾಂ ನಿಪೀತಮಾತ್ರಾ
 ಮದಯತಿ ಮೋದಯತಿ ಮೂರ್ಚ್ಛಯತಿ ||

೬೪. ಮೋಸ

ಇವಳನ್ನು ಕಂಡವರಿಗೂ ಕಾಣದವರಿಗೂ
ಮೋಸವೇ ನಿಚ್ಚಟವದಣ್ಣು:
ಅವರು ಕಳಕೊಳ್ಳುವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನ
ಇವರಿಗೆರವಾಗುವುದು ಕಣ್ಣು ಪುಣ್ಯ.

ಸಾ ದೃಷ್ಟಾ ಯೈರ್ನವಾ ದೃಷ್ಟಾ
ಮುಷಿತಾಃ ಸಮಮೇವ ತೇ |
ಹೃದಯಂ ಹೃತಮೇಕೇಷಾಂ
ಅನ್ಯೇಷಾಂ ಚಕ್ಷುಷಃ ಫಲಮ್ ||

೬೫. ಉರುಲು

ಮೆಲುನುಡಿ, ಹುಸಿಮತ್ತರ, ಲಲ್ಲಾಟ,
ಅರೆಹಿಂಜರಿಯುವ ಕಡೆಗಣ್ಣೋಟ,
ನಸುನಗೆ, ನಾಚಿಕೆ, ಅಂಜಿಕೆ, ಒನಪು-
ಎಲ್ಲಂದದಿ ಹೆಣ್ಣೆಂಬುದೆ ಉರುಲು.

ಸ್ಮಿತೇನ ಭಾವೇನ ಚ ಲಜ್ಜಯಾ ಭಿಯಾ
ಪರಾಜ್ಞು ಖೈರರ್ಧಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣೈಃ |
ವಚೋಭಿರೀರ್ಷ್ಯಾಕಲಹೇನ ಲೀಲಯಾ
ಸಮಸ್ತಭಾವೈಃ ಖಿಲು ಬಂಧನಂ ಸ್ಮಿಯಃ ||

೬೬. ಸ್ತ್ರೀ ಚಿತ್ತ

ಕಪಾಲಿ ಗಂಗೆಯ ಶಿರದಲಿ ಹೊತ್ತ,
ಆಕೆ ಅವಗೆ ನೀಡಲೊಂದು ಮುತ್ತ;
ರತ್ನಾಕರಗೊಡ್ಡುವಳು ನೂರ್ಮೊಗ
ಧನಿಕನಿಗೊಲಿವುದು ಹೆಣ್ಣಳ ಚಿತ್ತ.

ಗಂಗಾಂ ಚ ಧಾರಯತಿ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸದಾ ಕಪಾಲೀ
ಸಾ ತಸ್ಯ ಚುಂಬತಿ ಮುಖಿಂ ನ ಕದಾಚಿದೇವ |
ರತ್ನಾಕರಂ ಪ್ರತಿ ಚುಂಬು ಸಹಸ್ರವಕ್ತ್ರೈ -
ಗಂಗಾ ಯತೋ ಯುವತಯಃ ಸಧನಾನುಕೂಲಾಃ ||

೬೭. ದೇವರಿಗರಿಯದು

ಕುದುರೆಯ ನೆಗೆತ, ಸಿಡಿಲಿನ ಬಡಿತ,
ಪುರುಷನ ಭಾಗ್ಯ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚಿತ್ತ,
ಅನಾವೃಷ್ಟಿ-ಅತಿವೃಷ್ಟಿಯ ಭವಿತ
ದೇವರಿಗರಿಯದು ಮನುಜನಿಗತ್ತ?

ಅಶ್ವಪ್ಲುತಂ ವಾಸವಗರ್ಜಿತಂ ಚ
ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ಭಾಗ್ಯಮ್ |
ಅವರ್ಷಣಂ ಚಾಪ್ಯತಿ ವರ್ಷಣಂ ಚ
ದೇವೋ ನ ಜಾನಾತಿ ಕುತೋ ಮನುಷ್ಯಃ ||

೬೮. ಬಿನ್ನಾಣ

“ನೋಡಿಲ್ಲ ಕಾಂತ! ಎಂಥಾ ಮುಳ್ಳು ನನ್ನಡಿಗೆ
ನಾಟತಿದ ತೆಗೆಯೊ ಹಾಯ್ ಮೆಲ್ಲನುಗುರಿದ”
ಎಂದು ಬಿನ್ನಾಣ ನಲ್ಲನ ತೊಡೆಗೆ ಅಡಿ ಚಾಚಿ
ಇಲ್ಲದಾ ಮುಳ್ಳು ತೋರಿದಳು ಬೆರಳಿಂದ.

ಇದಂ ಸ್ಫುಟಂ ತಿಷ್ಠತಿ ನಾಥ ಕಂಟಕಃ
ಶನೈಶ್ಯನೈಃ ಕರ್ಷ ನಖಾಗ್ರಲೀಲಯಾ |
ಇತಿ ಚ್ಛಲಾತ್ ಕಾಚಿದಲಗ್ನಕಂಟಕಂ
ಪದಂ ತದುತ್ಸಂಗತಲೇ ನ್ಯವೇಶಯತ್ ||

೬೯. ನಲ್ಲ ನಲ್ಲೆ ಕೂಡಿದಲ್ಲೆ

ಹುಗ್ಗಿಯೊಳಿರುವ ಹೆಸರಿನ ಕಾಳು
ಯಾಕೆಲೆ ಕವಿ, ಕಳಕೊಂಡಿತು ಸಿಪ್ಪೆ?
ಅಕ್ಕಿಯ ನಲ್ಲ, ಹೆಸರಿನ ನಲ್ಲೆ
ಕೂಡಲು ಕುಪ್ಪಸ ಕಳೆದುದು ತಪ್ಪೇ?

ಮುದ್ದದಾಲೀ ಧೃತವ್ಯಾಲೀ
ಕವೀಂದ್ರ ವಿತುಷಾ ಕಥಮ್ |
ಭಕ್ತವಲ್ಲ ಭಸಂಯೋಗಾ-
ಜಾತಾ ವಿಗತಕಂಚುಕೀ ||

೨೦. ಬಿಡದ ಬಿಡಾರ

ಉಪನಿಷದಗಳನರೆದು ಕುಡಿದೆ,
ಗೀತೆಯನು ಮತಿಯೊಳಗೆ ಜಡಿದೆ,
ಆದರೂ ವಿಧುವದನೆ ಬಿಡಳು
ನನ್ನ ಮನದಲಿ ಹೊಡೆದ ಬಿಡದಿ.

ಉಪನಿಷದಃ ಪರಿಪೀತಾ
ಗೀತಾಪಿ ಚ ಹಂತ ಮತಿಪಥಂ ನೀತಾ |
ತದಪಿ ನ ಹಾ ವಿಧುವದನಾ
ಮಾನಸಸದನಾದ್ ಬಹಿಯಾತಿ ||

೨೧. ಬಯಕೆ

ನಿನ್ನಧರ ಸವಿವಲ್ಲಿ ಶೇಷನಾಗುವ ಬಯಕೆ,
ಇಂದ್ರನಾಗುವ ಬಯಕೆ ನಿನ್ನಂಗ ನೋಡಲಿಕೆ,
ಅಪ್ಪಿಕೊಂಬಲ್ಲಿ ಬಾಣಾಸುರತ್ವದ ಬಯಕೆ;
ನಿನಗಾಗಿ ನನಗೆ ಯಾರ್ಯಾರೂ ಆಗುವ ಬಯಕೆ.

ಬಾಲೇ ತವಾಧರಸುಧಾರಸಪಾನಕಾಲೇ
ಚೇತೋ ಮದೀಯಮಭಿವಾಂಛತಿ ಶೇಷಭಾವಮ್ |
ಆಲಿಂಗನೇ ತವ ವಿರೋಚನಪೌತ್ರಭಾವ-
ಮಾಖಂಡಲತ್ವಮಖಿಲಾಂಗನೀಕ್ಷಣೇ ತೇ ||

೭೧. ಅನುಚಿತೋಪಮೆ

ಪ್ರಿಯಕರಿಯೆಂದರೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ
ಎಂದಾತಗೆ ಮಿದುಳಲಿ ತುಸು ಊನ--
ಕಂಠಗತ ಪ್ರಿಯೆ ಅಮೃತವೆ ಶುದ್ಧ,
ಕಂಠಗತ ಪ್ರಾಣನೊ ಹೊರಟೆದ್ದ.

ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಿಯಾಯಾಶ್ಚ
ಮೂಢಾಃ ಸಾದೃಶ್ಯಕಾರಿಣಃ |
ಪ್ರಿಯಾ ಕಂಠಗತಾ ರತ್ನೈಃ
ಪ್ರಾಣಾ ಮರಣಹೇತವಃ ||

೭೨. ತಲೆದಂಡ

ಕಾಡಿಗಳೆನ್ನಿನ ಕಾಮಿನಿ, ನನ್ನ
ತಲೆ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ ನಿನಗಾಗಿ,
ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳನೇ ದಶಮುಖನಂದು,
ತಲೆಗಳ ಹತ್ತನು ಜಾನಕಿಗಾಗಿ?

ಯುಷ್ಮತ್ಕೃತೇ ಸ್ವಂಜನಮಂಜುಲಾಕ್ಷಿ
ಶಿರೋ ಮದೀಯಂ ಯದಿ ಯಾತಿ ಯಾತು |
ನೀತಾನಿ ನಾಶಂ ಜನಕಾತ್ಮಜಾರ್ಥೇ
ದಶಾನನೇನಾಪಿ ದಶಾನನಾನಿ ||

೭೪. ಸಿಂಪಿಗನ ಪ್ರಮಾದ

ಮಂದಮತಿ ರತಿಯ ಪತಿ ಮದನ ಸೂತ್ರದ ಸಿಂಪಿ
 ಏನು ಮಾಡಿದ, ಚೆಲುವೆ, ಇದು ಹಗರಣ—
 ಮನಕೆ ನಿನ್ನನು ನೇಹದಳೆಯಿಂದ ಹೊಲಿದಿಟ್ಟ,
 ಮೈ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆಯೇ ಬಿಟ್ಟ.

ಕಿಮಕಾರಿ ಮಂದಮತಿನಾ
 ರತಿಪತಿನಾ ಕಾಮಸೂತ್ರನಿಪುಣೇನ |
 ಸ್ಯೂತಾಸಿ ಹರಿಣನಯನೇ
 ಹಂತ ಹೃದಿ ಸ್ನೇಹತಂತುನಾ ನ ತನೌ ||

೭೫. ಕುಪ್ಪಸದ ಪುಣ್ಯ

ಎಲೆಲೆ ಕುಪ್ಪಸ! ನೀನು ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರದಿ
 ಮಾಡಿರುವಿ ಏನು ಪುಣ್ಯ?
 ಈ ಹರಿಣಲೋಚನೆಯ ಹಾರವಲಯಿತ ಹೃದಯ
 ದೇಶದಲಿ ಕಳೆವೆ ಜನ್ಮ!

ಶ್ರೀಮತಾ ಕಥಯ ಕಂಚುಕ ಪೂರ್ವೇ
 ಕಾನಿ ಕಾನಿ ಸುಕೃತಾನಿ ಕೃತಾನಿ |
 ಜನ್ಮ ಯಾಪಯಸಿ ಯೇನ ಸಮಸ್ತಂ
 ಹಾರಹೃದ್ಯಹೃದಯೇ ಹರಿಣಾಕ್ಷಾಃ ||

೭೬. ಕರೆಮೀರುವುದು

ತರುಣಿಯ ಮನ ಸಾಗರಜಲವೆ ದಿಟ,
ಅದನು ತಡೆಯುವುದು ನಾಚಿಕೆಯ ದಡ,
ಅನುರಾಗದ ವಿಧು ಉದಿಸಿದ ವೇಳೆ
ಸಾಲುಸಾಲು ಹೆದ್ದರೆಗಳ ದಾಳಿ.

ವ್ರೀಡಾವೇಲಾರುದ್ಧಂ
ಸಾಗರಸಲಿಲಮಿವ ಯೋಷಿತಾಂ ಹೃದಯಮ್ |
ರಾಗೇಂದುರುದಯಮಾನೋ
ಭೂಯೋ ಭೂಯಸ್ತರಂಗಯತಿ ||

೭೭. ಸುಖಿಘಾತಕ

ಕಣ್ಣೆದುರಿಲ್ಲವೋ-ಕಾಣುವ ತವಕ,
ಕಂಡೆಯೋ-ಅಗಲುವೆಯೆನ್ನುವ ನಡುಕ.
ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಕಂಡರು, ನಲ್ಲ,
ನಿನ್ನಿಂದಿಲ್ಲವೋ ನನಗಿನಿಸು ಸುಖ.

ಅದೃಷ್ಟೇ ದರ್ಶನೋತ್ಕಂಠಾ
ದೃಷ್ಟೇ ವಿಶ್ಲೇಷಭೀರುತಾ |
ನಾದೃಷ್ಟೇನ ಚ ದೃಷ್ಟೇನ
ಭವತಾ ವಿದ್ಯತೇ ಸುಖಿಮ್ ||

೭೮. ಭ್ರಮೆ

ಬಂದು ನಿಂತೆದುರಲ್ಲಿ ನಲ್ಲ
 ಸವಿ ನುಡಿಯುತಿರುವಾಗ, ನನ್ನ
 ಕಣ್ಣಾಯಿತೋ ಮೈಯಿದೆಲ್ಲ
 ಕಿವಿಯಾಯಿತೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ನ ಜಾನೇ ಸಮ್ಪ್ರಖಾಯಾತೇ
 ಪ್ರಿಯಾಣಿ ವದತಿ ಪ್ರಿಯೇ |
 ಸರ್ವಾಣ್ಯಂಗಾಣಿ ಕಿಂ ಯಾಂತಿ
 ನೇತ್ರತಾಮುತ ಕರ್ಣತಾಮ್ ||

೭೯. ವಿರಹ

ನನಗು ನಿನಗು ನಡುವೆ ಬರುವು-
 ದೆಂದು ಹಾರ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ.
 ಅಂದು, ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಇಂದು
 ಗಿರಿ ನದಿ ಸಾಗರಗಳೆಲ್ಲ!

ಹಾರೋ ನಾರೋಪಿತಃ ಕಂಠೇ
 ಮಯಾ ವಿಶ್ಲೇಷಭೀರುಣಾ |
 ಇದಾನೀಮಾವಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ
 ಸರಿತ್ಸಾಗರಪರ್ವತಾಃ ||

೮೦. ಉತ್ಕಂಠೆ

ಕನ್ನತನ ಕಳೆದಾತನೇ ವರ,
 ಸುಗ್ಗಿ ತಿಂಗಳನಿರುಳದೇ,
 ಬಿರಿದ ಜಾಜಿಯ ಹೊರೆದ ಕಂಪಿನ ಬಗುನೆ
 ತೋಪುಗಳೆಲರದೇ,
 ಅವಳೆ ನಾನೂ, ಆದರೂ ಈ ತುಡುಗು
 ಬೇಟದ ಹೊಂಚಲಿ
 ಯಾತಕೋ ಆತುರಿಸುತಿದೆ ಈ
 ಜೀವ ನರ್ಮದೆಯಂಚಲಿ.

ಯಃ ಕೌಮಾರಹರಃ ಸ ಏವ ಹಿ ವರಃ
 ತಾ ಏವ ಚೈತ್ರಕ್ಷಪಾಃ
 ತೇ ಚೋನ್ಮೀಲಿತಮಾಲತೀಸುರಭಯಃ
 ಪ್ರೌಢಾ ಕದಂಬಾನಿಲಾಃ |
 ಸಾ ಚೈವಾಸ್ಮಿ ತಥಾಪಿ ಚೌರ್ಯಸುರತ-
 ವ್ಯಾಪಾರಲೀಲಾವಿಧೌ
 ರೇವಾರೋಧಸಿ ವೇತಸೀತರುತಲೇ
 ಚೇತಃ ಸಮುತ್ಕಂಠತೇ ||

೮೧. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಿರಲು ಹೋಗಿಬಿಡು ನಲ್ಲ,
 ಹೋಗುವೆನು ಹೋಗುವೆನು ಎನ್ನುತಿರಬೇಡ;
 ಸಿಡಿಲು ಬಂದೆರಗಿದರೆ ನೋವಿನರಿವಿಲ್ಲ,
 ಎರಗಲಿದೆಯೆಂಬರಿವು ಕಲಕುವುದು ಜೀವ.

ಯದಿ ಯಾಸ್ಯಸಿ ನಾಥ ನಿಶ್ಚಿತಂ
 ಯಾಮಿ ಯಾಮಿ ವಚನಂ ಹಿ ಮಾ ವದ |
 ಅಶನೇಃ ಪತನಂ ನ ವೇದನಂ
 ಪತನಜ್ಞಾನಮತೀವ ದುಃಸಹಮ್ ||

೮೨. ಮನದ ಕೂಟ

ಇಲ್ಲೆ ಇದ್ದರೂ ನಾ ನಿನ್ನವಳು,
ಅಲ್ಲೆ ಇದ್ದರೂ ನೀ ನನ್ನವನು;
ಮೈಮೈ ಸೇರುವುದಲ್ಲ ಸಂಗಮ:
ಮನ ಮನ ಕೂಡಲದೇ ಸಮಾಗಮ.

ಅಹಮಿಹ ಸ್ಥಿತವತ್ಯಪಿ ತಾವಕೀ
ತ್ವಮಪಿ ತತ್ರ ವಸನ್ನಪಿ ಮಾಮಕಃ |
ನ ತನುಸಂಗಮ ಏವ ಸುಸಂಗಮೋ
ಹೃದಯಸಂಗಮ ಏವ ಸುಸಂಗಮಃ ||

೮೩. ವೈರಿಣಿ

ಕನಸಲಿ ಪ್ರಿಯನನು ಕಾಣುವರಂತೆ
ಕಾಂತೆಯರವರೆ ಸುದೈವಿಗಳೆಂಬೆ;
ನಮಗೋ ಅಗಲಿದ ಕಾಂತನ ಜತೆಗೇ
ನಿದ್ರೆ ಹೋದಳೋ ವೈರಿಣಿಯಂತೆ.

ಯಾಃ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪ್ರಿಯಂ ಸ್ವಪ್ನೇ
ಧನ್ಯಾಸ್ತಾಃ ಸಖಿ ಯೋಷಿತಃ |
ಅಸ್ಮಾಕಂ ತು ಗತೇ ಕಾಂತೇ
ಗತಾ ನಿದ್ರಾಪಿ ವೈರಿಣೀ ||

೮೪. ತೇಲು-ಮುಳುಗು

ಅವಳ ಸುಂದರ ಕಾಯ ಸರಸಿಯಲ್ಲಿ
 ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನವೆರಡು ಜಾರಿ ಬಿತ್ತು;
 ಭಾರ ಮನವಾಕ್ಷಣವೆ ಮುಳುಗಿ ಹೋಯ್ತು
 ಹಗುರು ಕಣ್ ಕಂಡತ್ತ ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ತಸ್ಯಾಃ ಸುತನುಸರಸ್ಯಾಂ
 ಚೇತೋ ನಯನಂ ಚ ನಿಷ್ಪತ್ತಿತಮ್ |
 ಚೇತೋ ಗುರು ತು ನಿಮಗ್ನಂ
 ಲಘು ನಯನಂ ಸರ್ವತೋ ಭ್ರಮತಿ ||

೮೫. ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪಿನಿ

ಅರಮನೆಯಲವಳು, ದೆಸೆದೆಸೆಯಲವಳು,
 ಮುಂದವಳು, ಹಿಂದೆ ಅವಳು,
 ಹಾಸಿಗೆಯಲವಳು, ದಾರಿಗಳಲವಳು,-
 ಅವಳಿಂದಲಗಲಿ ಇರಲು
 ಅಹಹಹಹ ಮನವೆ! ನನಗಿಲ್ಲ ಇರವು ಬೇರೊಂದು;
 ಅವಳು, ಅವಳು,
 ಅವಳವಳೆ, ಅವಳ ಹೊರತಿಲ್ಲ
 ಜಗದೊಳದ್ವೈತವೇನಿದೆನಲು.

ಪ್ರಾಸಾದೇ ಸಾ ದಿಶಿ ದಿಶಿ ಚ ಸಾ
 ಪೃಷ್ಠತಃ ಸಾ ಪುರಃ ಸಾ
 ಪರ್ಯಂಕೇ ಸಾ ಪಥಿ ಪಥಿ ಚ ಸಾ
 ತದ್ವಿಯೋಗಾತುರಸ್ಯ |
 ಹಂ ಹೋ ಚೇತಃ ಪ್ರಕೃತಿರಪರಾ
 ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ಕಾಪಿ ಸಾ ಸಾ
 ಸಾ ಸಾ ಸಾ ಸಾ ಜಗತಿ ಸಕಲೇ
 ಕೋಯಮದ್ವೈತಭಾವಃ |

೮೬. ಅನುರಣನ

ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಮುಗುಳಾದ ಕಣ್ಣು; ಮದದಿಂದ ಮಂದ ಮಂದ,
 ಏನರ್ಥವಿರದೆ ಸಾರ್ಥಕವಿದೆನಿಪ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯ ತೊಂಡು ತೊಂಡು
 ನುಡಿಗಳನು ನುಡಿವ, ಆ ಚಿಗರೆಗಣ್ಣವಳ ಜೇನು ಜಿನುಗುವಂಥ
 ಆ ದನಿಯೆ ನನ್ನ ಎದೆಯೊಳದಲ್ಲಿ ತಂತನನ ಎಂಬುದಿಂದೂ.

ನಿದ್ರಾರ್ಥಮೀಲಿತದೃಶೋ ಮದಮಂಥರಾಣಿ
 ನಾಪ್ಯರ್ಥವಂತಿ ನ ಚ ನಾಮ ನಿರರ್ಥಕಾನಿ |
 ಅದ್ಯಾಪಿ ಮೇ ವ್ಯಗದೃಶೋ ಮಧುರಾಣಿ ತಸ್ಯಾ-
 ಸ್ತಾನ್ಯಕ್ಷರಾಣಿ ಹೃದಯೇ ಕಿಮಪಿ ಧ್ವನಂತಿ ||

೮೭. ಯಾವುದೂ ಬೇಡ

ಹಗಲೆವಾಸಿ, ಇರುಳೆಂದಿಗು ಬೇಡ;
 ಅಲ್ಲ, ಇರುಳೆ ಸುಖ, ಹಗಲಿದು ಬೇಡ;
 ಅಥವ, ಇರುಳು ಹಗಲೆರಡನು ಸುಡಲಿ
 ಬಯಸಿದವನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿರದಲ್ಲಿ.

ವರಮಸೌ ದಿವಸೋ ನ ಪುನರ್ನಿಶಾ
 ನನು ನಿಶ್ಯೇವ ವರಂ ನ ಪುನರ್ದಿನಮ್ |
 ಉಭಯಮೇತದುಪೈತ್ವತ್ವಥವಾ ಕ್ಷಯಂ
 ಪ್ರಿಯಜನೇನ ನ ಯತ್ರ ಸಮಾಗಮಃ ||

೮೮. ಅಪರ ಚಂದ್ರ

ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಕಳೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಂದ್ರ-
ಬಿಂಬವನು ಕಾಣಲುಂಟೇ, ನಿನಗೆ ಕೌತುಕ?
ಹಾಗಿರಲು, ರತಿ ಸಮರ ಸಂತುಷ್ಟಿಯೆಣಕೆಯಲಿ
ಪ್ರಿಯಳು ಕುಪ್ಪಸವ ಕಳೆವಾಗ ನೋಡು ಮುಖ.

ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣಸಮುಲ್ಲಸನ್ನವಕಲಾ - ಕಲಾಪಾನ್ವಿತ -
ಕ್ಷಪಾಕರವಿಲೋಕನೇ ಯದಿ ತವಾಸ್ತಿ ಕೌತೂಹಲಮ್ |
ವಿಲೋಕಯ ತದಾ ಸಖೇ ಸುರತ-ಸಂಗರಾಲೋಕನ -
ಪ್ರಹೃಷ್ಟದಯಿತಾಮುಖಿಂ ನಿಬಿಡಕಂಚುಕೋತ್ತಾರಣೇ ||

೮೯. ಒಂದು ದೃಶ್ಯ

ಸದ್ಗಡಗಿತು ಮನೆ; ಎದ್ದಳು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಗ್ಧೆ
ಹಾಸಿಗೆಯಲರ್ಥರ್ಥ,
ನಿದ್ದೆಬಂದಹಾಗಿದ್ದ ಪತಿಯ ಮುಖ
ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಷ್ಟೋ ನಿಮಿಷ;
ಮೂಡಿತು ನಂಬಿಕೆ; ಮುತ್ತಿಟ್ಟಳು ಮೆತ್ತಗೆ;
ಕಂಡಳು ಕೆನ್ನೆಯಲೆದ್ದ
ಪುಳಕ; ನಾಚಿ ತಗ್ಗಿಸಿದಳು ತಲೆ; ಅವ
ಬಾಚಿ ಕರೆದ ಮುತ್ತಿನ ವರ್ಷ.

ಶೂನ್ಯಂ ವಾಸಗೃಹಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಶಯನಾ-
ದುತ್ಥಾಯ ಕಿಂಚಿಚ್ಛನ್ಯೈಃ
ನಿದ್ರಾವ್ಯಾಜಮುಪಾಗತಸ್ಯ ಸುಚಿರಂ
ನಿರ್ವರ್ಣ್ಯ ಪತ್ಯುರ್ಮುಖಮ್ |
ವಿಸ್ರಬ್ಧಂ ಪರಿಮಂಭ್ಯ ಜಾತಪುಲಕಾ-
ಮಾಲೋಕ್ಯ ಗಂಡಸ್ಥಲೀಂ
ಲಜ್ಜಾನಮ್ರಮುಖೀ ಪ್ರಿಯೇಣಾ ಸಹಸಾ
ಬಾಲಾ ಚಿರಂ ಚುಂಬಿತಾ ||

೯೦. ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದಾಟ

ತುಟಿಯ ಸವಿದಾಯ್ತು, ಮೊಲೆಯ ಮಿಡಿದಾಯ್ತು,
ತೊಡೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಸರಿದುಹೋಯಿತ್ತು;
ಉಡಿಯ ಗಂಟನೆಡೆ ತಡವೆಯೇಕೆ ಕೈ
ಆನೆ ಮಾರಿ ಅಂಕುಶಕೆ ಜಗಳವೇ?

ನಾರಬ್ಧಂ ಕುಚಪರಿರಂಭಣೇಷು ವಾಮ್ಯಂ
ವೈಮುಖ್ಯಂ ಕಿಮಪಿ ನ ಚುಂಬನೇ ಕದಾಚಿತ್ |
ಕಿಂ ನೀವೀಗತಮಬಲೇ ರುಣತ್ಸಿ ಪಾಣಂ
ವಿಕ್ರೀತೇ ಕರಿಣ ಕಿಮಂಕುಶೇ ವಿವಾದಃ ||

೯೧. ತಂತ್ರ ವಿಜ್ಞಾನ

ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿನೊಡನೆ ಮುತ್ತೊಂದ ಗೆದ್ದು
ಪಗಡೆಯಲಿ ನಲ್ಲನಿಂದ
ಪಣ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಮತ್ತದನೆ ಅವಗೆ
ಮರಳಿಸುವುದಾಯ್ತು; ಬಳಿಕ
ಹಾಗಲ್ಲ ಮುತ್ತು ಹೀಗಿರಲುಬೇಕು,
ಹೀಗಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಎಂದು
ಚುಂಬನದ ತಂತ್ರವಿಜ್ಞಾನ ವಿನಿಮಯದಿ
ಕಂಡರವರು ನಸುಕ.

ಗಾಢಾಲಿಂಗನಪೂರ್ವಮೇಕಮನಯಾ
ದ್ಯೂತೇ ಜಿತಂ ಚುಂಬನಂ
ತತ್ಕಿಂಚಿತ್ ಪರಿರಭ್ಯ ದತ್ತಮಮುನಾ
ಪ್ರತ್ಯರ್ಪಿತಂ ಚಾನಯಾ |
ನೈತತ್ತಾದ್ಯಗಿದಂ ನ ತಾದ್ಯಶಮಿತಿ
ಪ್ರತ್ಯರ್ಪಣಪ್ರಕ್ರಮೈಃ
ಯೂನೋಶ್ಚುಂಬನಮೇಕಮೇವ ಬಹುಧಾ
ರಾತ್ರಿರ್ಗತಾ ತನ್ವಯೋಃ ||

೯೨. ತುಡುಗು ಬೇಟ

“ಬಂದೆಯಲ್ಲ, ಇನ್ನೇಕೆ ನಡುಕ?
 ಕಂಡಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಯಾರೂ,
 ಬಿಚ್ಚು ಕಪ್ಪು ಕುಪ್ಪಸವ, ಬೆವರನಾರಿಸಲಿ
 ಇರುಳಿನೆಲರು,”
 ಎನುತ, ಬೆದರಿ ದನಿಯುಡುಗಿ,
 “ಬೇಡ, ಹೋಗುವೆನು,” ಎನ್ನುತಿಹಳ
 ಮಂಚಕೆಳೆದು ಅಪ್ಪುವನೆ ಸುಕೃತಿ
 ಹಸಿ ತುಡುಗು ಬೇಟದವಳ.

ಆಯಾತಾಸಿ ವಿಮುಂಚ ವೇಪಥುಭರಂ
 ದೃಷ್ಟಾಸಿ ನೋ ಕೇನಚಿತ್
 ನೀಲಂ ಚೋಲಮಮುಂ ವಿಮುಂಚ ಹರತು
 ಸ್ವೇದಂ ನಿಶೀಧಾನಿಲಃ |
 ಇತ್ಯಂತರ್ಭಯಸನ್ನಕಂಠಮಸಕೃ -
 ದ್ಯಾಮೀತಿ ತಲ್ಪಂ ಗತಾ
 ಜಲ್ಪಂತೀ ಪರಿರಭ್ಯತೇ ಸುಕೃತಿಭಿಃ
 ಸ್ವೈರಂ ನವಸ್ವೈರಿಣೀ ||

೯೩. ವ್ಯರ್ಥ

“ತಂಗದಿರನ ಮೊಗವನ್ನೇ ಕಾಣದ
 ತಾವರೆ ಜನ್ಮ ಬರೇ ವ್ಯರ್ಥ.”
 “ತಾವರೆಗಂಗಳ ನಿದ್ಧೆಯ ಕೆಡಿಸದ
 ಚಂದ್ರನ ಜನ್ಮಕೆ ಏನರ್ಥ?”

ನಿರರ್ಥಕಂ ಜನ್ಮ ಗತಂ ನಲಿನ್ಯಾ
 ಯಯಾ ನ ದೃಷ್ಟಂ ತುಹಿನಾಂತುಬಿಂಬಮ್ |
 ಉತ್ತತ್ತಿರಿದೋರಪಿ ನಿಷ್ಕಲೈವ
 ಕೃತಾ ವಿನಿದ್ರಾ ನಲಿನೀ ನ ಯೇನ ||

೯೪. ಉತ್ತರುಕುತ್ತರ

“ಇದು ಅಕ್ರಮ ಅನುಚಿತ ಪುರುಷರಿಗೆ-
ಮುಪ್ಪಡಿಸಿದರೂ ಕಾಮದ ಕಾವು.”

“ಹೆಂಗಳಿಗಿದು ದುರ್ವಿಧಿ-ಮೊಲೆಬಿದ್ದರು
ರತಿಗಿಲ್ಲ ವಿರತಿ, ಬಾರದು ಸಾವೂ.”

ಇದಮನುಚಿತಮಕ್ರಮಶ್ಚ ಪುಂ ಸಾಂ
ಯದಿಹ ಜರಾಸ್ವಪಿ ಮಾನ್ಮಥಾ ವಿಕಾರಾಃ |
ಇದಮಪಿ ನ ಕೃತಂ ನಿತುಬಿನೀನಾಂ
ಸ್ತನಪತನಾವಧಿ ಜೀವಿತಂ ರತಂ ವಾ ||

೯೫. ಮತ್ತಕಾಸಿನಿ

ಪ್ರಿಯನ ಕೂದಲನೆಳೆದಳು,
ಅವನ ಕೊರಳಲಿ ತೊನೆದಳು,
ಸುತ್ತಿದಳು ಭುಜ-ರಸದ ಸೊಕ್ಕಲಿ
ಬಾಲೆ ಏನೇನೆಸಗಲು!

ವಿಧೃತಾಃ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಕೇಶಾಃ
ಕಂಠೇ ಲಗ್ನಂ ಭುಜೇ ವಲಿತಮ್ |
ಮಜ್ಜಂತ್ಯಾ ರಸಸಿಂಧೌ
ಕಿಂ ಕಿಂ ನ ಕೃತಂ ತಯಾ ಸುದೃಶಾ ||

೯೬. ನಿಜಪ್ರೇಮ

ನಿಜದ ನಲುಮೆಗೆನು ನಿಕಷ?
ಕೂಡಿದಾಗ ಅಗಲಿದಾಗ
ವರುಷ ದಿವಸ ದಿವಸ ವರುಷ
ಎಂದಿಬ್ಬರಿಗನಿಸಿದಾಗ.

ಪ್ರೇಮ ಸತ್ಯಂ ತಯೋರೇವ
ಯಯೋಯೋರ್ಗವಿಯೋಗಯೋಃ |
ವತ್ಸರಾ ವಾಸರೀಯಂತಿ
ವತ್ಸರೀಯಂತಿ ವಾಸರಾಃ ||

೯೭. ಸಾರ್ಥಕ ಸಂಗಮ

ಮೊಗಗಳಲಿ ಅದು ಏನೊ ಕಳೆ ಮೂಡಬೇಕು,
ಇರವನ್ನೆ ಮೈಗಳರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು,—
ಹೀಗಿರದ ಬಲವಂತ ಕೂಟ ಪಶುವೃತ್ತಿ;
ಪಶುಗಳಿಗೆ ಅದು ನೀಡಬಹುದೇನೊ ತೃಪ್ತಿ.

ಯತ್ರ ನ ವದನವಿಕಾರಃ
ಸದ್ಭಾವಸಮರ್ಪಣಂ ನ ಗಾತ್ರಾಣಾಮ್ |
ತಸ್ಮಿನ್ನದ್ಧತಭಾವೇ
ಪಶುಕರ್ಮಣಿ ಪಶವ ಏವ ರಜ್ಯಂತೇ ||

೯೮. ಏಕಗುಣಹೀನೇ

ತುಂಬಿದ ನಿತಂಬ, ಹಿಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡು ಹಿಡಿಸುವುದು,
 ಮೊಲೆಯೆರಡೂ ಮರೆಯೆರಡೂ, ಮುಖ ಚಂದ್ರಬಿಂಬ;
 ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಸುವು ರಸವಿಲ್ಲದಿರೆ ಅದ ಕೊಂಡು,
 ಅದ ಕೊಂಡು, ಅದ ಕೊಂಡು, ಅದ ಕೊಂಡದೇನು?

ನಿತಂಬೋ ವಿಶಾಲಃ ಕಟಿರ್ಮಧ್ಯಶೂನ್ಯಾ
 ಕುಚದ್ವಂದ್ವಮತ್ಯಂತಭವ್ಯಂ ಮುಖಂ ಚ |
 ವಚಶ್ಚೇನ್ನ ಕಿಂಚಿದ್ರಸಾಲಂ ರಮಣ್ಯಾಃ
 ತತಃ ಕಿಂ ತತಃ ಕಿಂ ತತಃ ಕಿಂ ತತಃ ಕಿಮ್ ||

ಛೂ ಬಾಣ

೯೯. ಭಟ್ಟರ ಶೌರ್ಯ

ತುಪ್ಪದ ಕಡಲಿಗೆ ಅಗಸ್ತರಿವರು,
ವಡೆಗಳ ಬೆಟ್ಟಕೆ ವಜ್ರಾಯುಧರು,
ಪಲ್ಯಗಳಡವಿಗೆ ದಾವಾನಲರು—
ಭಟ್ಟರಿವರು, ಭಟರಾರಿವರೆದುರು?

ಅಗಸ್ತಿತುಲ್ಯಾಶ್ಚ ಘೃತಾಭಿಶೋಷಣೇ
ದಂಭೋಲಿತುಲ್ಯಾ ವಟಕಾದ್ರಿ ಭೇದನೇ |
ಶಾಕಾವಲೀಕಾನನವಹ್ನಿರೂಪಾ-
ಸ್ತ ಏವ ಭಟ್ಟಾ ಇತರೇ ಭಟಾಶ್ಚ ||

೧೦೦. ಪರಾನ್ನಾನಂದ

ಪರರನ್ನ ದೊರೆತಲ್ಲಿ ತೊರೆದು ಜೀವದ ಹಂಗು
ಗಿಡಿದುಕೋ, ಎಲವೊ ಮಂಕೇ!
ಪರರನ್ನ ದೊರಕಿತೆ ದಿನದಿನವು? ಜೀವವೋ
ಸಿಗಲುಂಟು ಪ್ರತಿ ಜನ್ಮಕೆ.

ಪರಾನ್ನಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ದುರ್ಬುದ್ಧೇ
ಮಾ ಪ್ರಾಣೇಷು ದಯಾಂ ಕುರು |
ದುರ್ಲಭಾನಿ ಪರಾನ್ನಾನಿ
ಪ್ರಾಣಾ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ ||

೧೦೧. ಗಾಯಕಚೋರ

ಇರುಳಲಿ ಹಾಹಾಕಾರವ ಕೇಳಿ
ಕನ್ನಗಳ್ಳ ಓಡುವ ಭಯಗೊಂಡು;
ಗಾಯಕ-ಕಳನೊ ಹೊಡೆಯುವ ಕೊಳ್ಳೆ
ಹಗಲಲೆ ಕೂಗುತ ಹಾ ಹಾ ಎಂದು.

ತಮಸಿ ವರಾಕಶೌರೋ
ಹಾಹಾಕಾರೇಣ ಯಾತಿ ಸಂತ್ರಸ್ತಃ |
ಗಾಯನಚೌರಃ ಕಪಟೋ
ಹಾ ಹಾ ಕೃತ್ವಾನ ಯಾತಿ ಲಕ್ಷ್ಯಂ ಚ ||

೧೦೨. ಗುಮಾಸ್ತ ನೀತಿ

ಗರ್ಭಸ್ಥನಿದ್ದ ಸರಕಾರೀ ಗುಮಾಸ್ತ
ತಾಯ ಕುರುಳನ್ನೆ ತಾನೇಕೆ ತಿನಲಿಲ್ಲ?
ಅದಕೆ ಕಾರಣ ನಿರಾಮಿಷದ ವ್ರತವಲ್ಲ,
ಪಾಪ! ಆತನಿಗಾಗ ಹಲ್ಲೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಯಸ್ಥೇನೋದರಸ್ಥೇನ
ಮಾತುರಾಮಿಷಶಂಕಯಾ |
ಆಂತ್ರಾಣಿ ಯನ್ನ ಭುಕ್ತಾನಿ
ತತ್ರ ಹೇತುರದಂತತಾ ||

೧೦೩. ನಿಷಿದ್ಧ

ಈ ಭಿಕ್ಷು ಕಡು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ, ಶಿಷ್ಯಳ ಜತೆಗೆ
 ರತಿಕೂಟದಲಿ ನೆರೆವ ವೇಳೆ
 ತುಟಿ ನೀಡಿದರೆ ಕಚ್ಚಲೊಲ್ಲ: “ಅಡಗುಣ್ಣುವುದು
 ನಮಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಷಿದ್ಧ ಬಾಲೆ!”

ಶ್ರಮಣ: ಶ್ರಾವಕವಧ್ವಾ
 ಸುರತವಿಧೌ ದಶತಿ ನಾಧರಂ ದತ್ತಮ್ |
 ಮದಿರಾಕ್ಷಿ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣ-
 ಮಸ್ಮತ್ ಸಮಯೇ ನಿಷಿದ್ಧಮಿತಿ ||

೧೦೪. ಜೋಯಿಸನ ಮಿತಿ

ಗಗನದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಖೆ ಚಂದ್ರನ
 ಕೂಡಿದುದ ಗುಣಪ
 ಜೋಯಿಸನು ಮನೆಯಾಕೆ ಯಾರೊಡ-
 ಗೂಡಿದಳೊ ತಿಳಿಯ.

ಗಣಯತಿ ಗಗನೇ ಗಣಕಃ
 ಚಂದ್ರೇಣ ಸಮಾಗಮಂ ವಿಶಾಖಾಯಾಃ |
 ವಿವಿಧಭುಜಂಗಕ್ರೀಡಾ-
 ಸಕ್ತಾಂ ಗೃಹಿಣೀಂ ನ ಜಾನಾತಿ ||

೧೦೫. ವೈದ್ಯ ವಿಸ್ಮಯ

ಉರಿಯುವ ಚಿತೆಯನು ವೈದ್ಯನು ಕಂಡ
ಮನದಲಿ ತಾನತಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ;
ನಾನು ಹೋಗಿ, ನನ್ನಣ್ಣನು ಕೂಡ,
ಯಾವನದಪ್ಪಾ ಈ ಕೈವಾಡ!

ಚಿತಾಂ ಪ್ರಜ್ವಲಿತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ
ವೈದ್ಯೋ ವಿಸ್ಮಯಮಾಗತಃ |
ನಾಹಂ ಗತೋ ನ ಮೇ ಭ್ರಾತಾ
ಕಸ್ಯೇದಂ ಹಸ್ತಲಾಘವಮ್ ||

೧೦೬. ಪುರಾಣಿಕ

ಪೌರಾಣಿಕರಿಗೆ ಹಾದರ ದೋಷ
ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸುಜ್ಞರ ನಿಷ್ಕರ್ಷ:
ಪುರಾಣಕರ್ತನು ಹಾದರದ ಮಗ,
ಅವನ ಪುತ್ರನೂ ಹಾದರದ ಮಗ.

ಪೌರಾಣಿಕಾನಾಂ ವ್ಯಭಿಚಾರದೋಷೋ
ನಾಶಂಕನೀಯೋ ಕೃತಿಭಿಃ ಕದಾಚಿತ್ |
ಪುರಾಣಕರ್ತಾ ವ್ಯಭಿಚಾರಜಾತಃ
ತಸ್ಯಾಪಿ ಪುತ್ರೋ ವ್ಯಭಿಚಾರಜಾತಃ ||

೧೦೭. ಸ್ವರ್ಣಗಿರಿ - ಸ್ವರ್ಣಕಾರ

ಮನುಜವಸತಿಗಳಿಂದ ಬಲು ದೂರದೂರ
ತಾಣೆ ಹಾಕಿದುದೇಕೆ ಮೇರುಗಿರಿ, ಅಣ್ಣಾ?
ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರೆಂಬ ಘನಚೋರ ಕೂಟ
ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕದ್ದೀತೆಂದು ತನ್ನ.

ಮೇರು: ಸ್ಥಿತೋತಿದೂರೇ
ಮನುಷ್ಯಭೂಮಿಂ ಪರಾಂ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ |
ಭೀತೋ ಭಯೇನ ಚೌರ್ಯಾದ್ -
ಘೋರಾಣಾಂ ಹೇಮಕಾರಾಣಾಮ್ ||

೧೦೮. ಸೂಳೆಯ ನಲ್ಲರು

ಹೊಗಳುವನಲ್ಲನು ಬೇರೆ, ಕೊಡುವ ನಲ್ಲನು ಬೇರೆ,
ಕೊಳುವ ನಲ್ಲನು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ,
ಕಾವ ನಲ್ಲನು ಬೇರೆ, - ಬೆಲೆವೆಣ್ಣು ಬದುಕಿನಲಿ,
ಮನದ ಮೆಚ್ಚಿನ ನಲ್ಲ ಬೇರೆ.

ವರ್ಣನದಯಿತಃ ಕಶ್ಚಿತ್
ಧನದಯಿತೋ ದಾನಕರ್ಮದಯಿತೋನ್ಯಃ |
ರಕ್ಷಾದಯಿತಶ್ಚಾನ್ಯೋ
ವೇಶ್ಯಾಯಾ ನರ್ಮದಯಿತೋನ್ಯಃ |

೧೦೯. ಮಡಿ

ಸಾಮವೇದವ ಹಾಡಿ ಶುಚಿಯಾದ ನನ್ನ
 ತುಟಗಳನು ಮಾಡಬೇಡಲೆ ಎಂಜಲನ್ನ,
 ಅಷ್ಟು ಕಾವೇರಿದ್ದರಿಕೊ ನನ್ನ ಮಡದಿ,
 ಕಚ್ಚಿ ತೀರಿಸಿಕೊ ನನ್ನೆಡದ ಕಿವಿಯನ್ನ.

ಸಾಮಗಾಯನಪೂತಂ ಮೇ
 ನೋಚ್ಚಿಷ್ಟಮಧರಂ ಕುರು |
 ಉತ್ಕಂಠಿತಾಪಿ ಚೇದ್ ಭದ್ರೇ
 ವಾಮಂ ಕರ್ಣಂ ದಶಸ್ವ ಮೇ ||

೧೧೦. ಮಾತಿನ ಮಲ್ಲರು

ಮಾತಿನಲಿ ಮಾಮಲ್ಲರು
 ಕೃತಿಗಳಿಯಲು ಸಲ್ಲರು
 ಕಲಿಯುಗ ವೇದಾಂತಿಗಳು
 ಹೋಳಿಹಬ್ಬದ ಚಿಣ್ಣರು.

ವಾಗುಚ್ಚಾರೋತ್ಸವಂ ಮಾತ್ರಂ
 ತತ್‌ಕ್ರಿಯಾಂ ಕರ್ತುಮಕ್ಷಮಾಃ |
 ಕಲೌ ವೇದಾಂತಿನೋ ಭಾಂತಿ
 ಫಾಲ್ಗುನೇ ಬಾಲಕಾ ಇವ ||

೧೧೧. ಬಾಯಿದ್ವವ ಗೆದ್ದ

ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒತ್ತಿ ನುಡಿ ನುಡಿವುದನು;
ಹೆಡ್ಡರದನೊಡನೆ ನಂಬುವರು-ಬಲ್ಲವ ಕೂಡ
ಇದ್ದೀತೆ ಎಂದು ಶಂಕಿಸುವ.

ಉಚ್ಚೈರುಚ್ಚರಿತವ್ಯಂ
ಯತ್ಕಿಂಚಿದಜಾನತಾಪಿ ಪುರುಷೇಣ |
ಮೂರ್ಖಾ ಬಹು ಮನ್ಯಂತೇ
ವಿದುಷಾಮಪಿ ಸಂಶಯೋ ಭವತಿ ||

೧೧೨. ಹಗರಣ

ಹರಿ ಬಂದನೆಂದು ಗಡಬಡಿಸಿ ಹರನು
ಉಡಿದಾರ ಬಿಗಿದು ಹಾವ,
ಕರಿಚರ್ಮದಿಂದ ಲಂಗೋಟಿ ಹಾಕಿ
ಎದುರೆದ್ದು ಬಂದ, ಆಗ
ಹರಿವಾಹನವನು ಕಂಡಂಜಿ ತತ್ತರಿಸಿ
ಬಿತ್ತು ಹಾವು ನೆಲಕೆ,
ಕಳಚಿತ್ತು ಚರ್ಮ, ಹರನಾದ ನಗ್ನಃ
ದಯಗೈಯಲವನು ನಿಮಗೆ.

ವಿಷ್ಣೋರಾಗಮನಂ ನಿಶಮ್ಯ ಸಹಸಾ
ಕೃತ್ವಾ ಫಣೇಂದ್ರಂ ಗುಣಂ
ಕೌಪೀನಂ ಪರಧಾಯ ಚರ್ಮ ಕರಣಃ
ಶಂಭೌ ಪುರೋ ಧಾವತಿ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಷ್ಣುರಥಂ ಸಕಂಪಹೃದಯಃ
ಸರ್ಪೋಪತದ್ಯೂತಲೇ
ಕೃತ್ತಿವಿಸ್ಪಲಿತಾ ಹ್ರಿಯಾನತಮುಖೋ
ನಗ್ನೋ ಹರಃ ಪಾತು ವಃ ||

೧೧೩. ದಿಗಂಬರ ಭಾಗ್ಯ

ತನಗೆ ಐದು ಮೊಗ, ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೆ
 ಆರ್ಮೊಗ ಆನೆಮೊಗ—
 ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆ ಮನೆಯೊಡತಿಯಾದುದಕೆ
 ಬದುಕಿಕೊಂಡನೀ ದಿಗಂಬರ.

ಸ್ವಯಂ ಪಂಚಮುಖಿಃ ಪುತ್ರೌ
 ಗಜಾನನ-ಷಡಾನನೌ |
 ದಿಗಂಬರಃ ಕಥಂ ಜೀವೇ-
 ದನ್ನಪೂರ್ಣಾ ನ ಚೇದ್ ಗೃಹೇ ||

೧೧೪. ತಗಣೆಗಂಜಿದವರು

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಲಗುವಳು ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ,
 ಹರ ಮಲಗುವನಾ ಹಿಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ,
 ಹಾಲುಗಡಲಿನಲಿ ಮಲಗುವನು ಹರಿ—
 ಯಾಕೆಂದರೆ,-ತಗಣೆಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ.

ಕಮಲೇ ಕಮಲಾ ಶೇತೇ
 ಹರಃ ಶೇತೇ ಹಿಮಾಲಯೇ |
 ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧೌ ಚ ಹರಿಃ ಶೇತೇ
 ಮನ್ಯೇ ಮತ್ಕುಣಶಂಕಯಾ ||

೧೧೫. ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ

ತನ್ನ ಗುಣಗಳ ತಾನೆ ಡಂಗುರ
ಹೊಯ್ಯಲೇನು ಸುಖ?
ತನ್ನ ಕುಚಗಳ ತಾನೆ ಮಿಡಿವುದು
ಹೆಣ್ಣಿಗೇನು ಸುಖ?

ನ ಸುಖಂ ನ ಚ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ
ಸ್ವಯಂ ಸ್ವಗುಣವರ್ಣನೇ |
ಯಥೈವ ಚಪುರಂದ್ರೀಣಾಂ
ಸ್ವಹಸ್ತ ಕುಚಮರ್ದನಮ್ ||

೧೧೬. ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆ

ಒಂಟಿಗಳ ಮದುವೆಯಲಿ ಕತ್ತೆಗಳು ಹಾಡಿದವು,
ಒಂದನ್ನೊಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದವು ತಲೆದೂಗಿ
ಏನು ರೂಪೇನು ದನಿಯಹಹಾ !

ಉಷ್ಣಾಣಾಂ ಚ ವಿವಾಹೇಷು
ಗೀತಂ ಗಾಯಂತಿ ಗರ್ದಭಾಃ |
ಪರಸ್ವರಂ ಪ್ರಶಂಸಂತಿ
ಅಹೋ ರೂಪಮಹೋ ಧ್ವನಿಃ ||

೧೧೭. ಕಳೆದ ಮುತ್ತು

“ಕಳೆಗೆ ನೋಡುವೆ ಹೆಣ್ಣೆ,
ನಿನದೇನು ಬಿತ್ತು?”
“ಎಲೆ ಮೂಢ, ಕಳೆದಿತ್ತು
ಯೌವನದ ಮುತ್ತು.”

ಅಧಃ ಪಶ್ಯಸಿ ಕಿಂ ನಾರಿ
ಭೂಮೌ ಕಿಂ ಪತಿತಂ ತವ |
ನ ಕಿಂ ಪಶ್ಯಸಿ ರೇ ಮೂಢ
ನಷ್ಟಂ ಯೌವನಮೌಕ್ತಿಕಮ್ ||

೧೧೮. ತಪ್ಪುದಂಡ

ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬು ಕುಡಿನೋಟದೆ
ಹೆಣ್ಣೆಸಗಿತು ತಪ್ಪು:
ನಿರಪರಾಧಿ ಜಘನವದಕೆ
ತಿನ್ನಬೇಕು ಪೆಟ್ಟು.

ಯದಕ್ಷಿಭ್ರೂಲತಾಪಾಂಗೈಃ
ಸ್ಮಿಯಃ ಕುರ್ವಂತಿ ಚಾಪಲಮ್ |
ಜಘನೇಷ್ಟೇವ ತತ್ಸರ್ವಂ
ಪತತ್ಯನಪರಾಧಿಷು ||

೧೧೯. ದುರ್ಬಲ ಘಾತಕ

ಬೇಡದು ಕುದುರೆಯ, ಆನೆಯ ಬೇಡದು,
ಬೇಡಲೆ ಬೇಡದಲಾ ಹುಲಿಯ -
ದೈವ ಕೊಲುವುದೂ ದುರ್ಬಲನನ್ನೇ -
ಆಡಿನ ಮಗನನು ಕೊಡು ಬಲಿಯ!

ಅಶ್ವಂ ನೈವ ಗಜಂ ನೈವ
ವ್ಯಾಘ್ರಂ ನೈವ ಚ ನೈವ ಚ |
ಅಜಾಪುತ್ರಂ ಬಲಿಂ ದದ್ಯಾತ್
ದೇವೋ ದುರ್ಬಲಘಾತಕಃ ||

೧೨೦. ಹೆಸರುವಾಸಿ

ಮಡಕೆ ಒಡೆ, ತಡಿಕೆ ಹರಿ,
ಕತ್ತೆಯನ್ನೇರು;
ಹೇಗಾದರೂ ಹೆಸರು-
ವಾಸಿ ನೀನಾಗು.

ಘಟಂ ಭಿಂದ್ಯಾತ್ ಪಟಂ ಭಿಂದ್ಯಾತ್
ಕುರ್ಯಾದ್ ರಾಸಭರೋಹಣಮ್ |
ಯೇನ ಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ ಪುರುಷೋ ಭವೇತ್ ||

೧೨೧. ವಜ್ರಾಘಾತ

ತಲೆ ನರೆಯಿತು ಹಲ್ಲುದುರಿತು ಕೆನ್ನೆ
ನಿರಿ ಬಿದ್ದಿತು-ಇದಕಿಲ್ಲ ವಿಷಾದ-
ಬಿನ್ನಾಣೆಯರೆನ್ನನು ಕಂಡಲ್ಲಿ
ಅಜ್ಜಾ ಎಂಬುದೆ ವಜ್ರಾಘಾತ.

ಆಪಾಂಡುರಾಃ ಶಿರಸಿಜಾಸ್ತ್ರಿವಲೀ ಕಪೋಲೋ
ದಂಡಾವಲೀ ವಿಗಲಿತಾ ನ ಚ ಮೇ ವಿಷಾದಃ |
ಏಣೋದ್ಯಶೋ ಯುವತಯಃ ಪಥಿ ಮಾಂ ವಿಲೋಕ್ಯ
ತಾತೇತಿ ಭಾಷಣಪರಾಃ ಖಿಲು ವಜ್ರಪಾತಃ ||

೧೨೨. ಇಬ್ಬರ್ ಹೆಂಡಿರ ಸುಖ

ಬಿಲದಿ ಹಾವಿದೆ ಹೊರಗೆ ಬೆಕ್ಕಿದೆ
ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಹೆಗ್ಗಣ-
ಅದರ ಪಾಡೇ ಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರ
ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಗಂಡನ.

ಬಿಲಾದ್ ಬಹಿರ್ಬಿಲಸ್ಯಾಂತಃ
ಸ್ಥಿತಮಾರ್ಜಾಲ ಸರ್ಪಯೋಃ |
ಮಧ್ಯೇ ಚಾಮುರಿವಾಭಾತಿ
ಪತ್ನೀದ್ವಯಯುತೋ ನರಃ ||

೧೨೩. ತಂಬಾಕು

“ನೀವಾರಯ್ಯಾ ಭೋ ಪರಾಕು?”
 “ಲೋಕ ನಮ್ಮ ಕರೆವುದು ತಂಬಾಕು.”
 “ಆಯಿತು ತಮ್ಮ ಬರವೆಲ್ಲಂದ?”
 “ಮೂಡಣ ಕಡಲಿನ ಆ ದಡದಿಂದ.”
 “ಯಾರಿತ್ತರು ಅಧಿಕಾರದ ದಂಡ?”
 “ಕಲಿಮಹರಾಜರ ನೇಮಕ ಸ್ವಂತ.”
 “ಏನು ನಿಯೋಗ ತಂದಿರಿ ಈಗ?”
 “ಬ್ರಹ್ಮನು ಎಂದೋ ಧರ್ಮವಿದೆಂದು
 ನಾಲಕು ವರ್ಣ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನ
 ಅಳಿಸಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ಜಗದೊಳಗೆಲ್ಲ
 ಒಂದೇ ಜಾತಿ ಒಂದೇ ನೀತಿ
 ಸ್ಥಾಪಿಸಲೆನ್ನ ಕಳಿಸಿದನಲ್ಲ!”

ಭ್ರಾತಃ ಕಸ್ತ್ವಂ ತಮಾಮಿರ್ಗಮನಮಿಹ ಕುತೋ
 ವಾರಿಧೇಃ ಪೂರ್ವಪಾರಾತ್
 ಕಸ್ಯ ತ್ವಂ ದಂಡಧಾರೀ ನ ಹಿ ತವ ವಿದಿತಂ
 ಶ್ರೀಕಲೇರೇವ ರಾಜ್ಞಃ |
 ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ ವಿಧಾತ್ರಾ ವಿವಿಧವಿರಚಿತಂ
 ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಧರ್ಮಹೇತೋ-
 ರೇಕೇ ಕರ್ತುಂ ಬಲಾತ್ತ್ನ್ನಿಖಿಲಜಗತಿ ರೇ
 ಶಾಸನಾದಾಗತೋಸ್ಮಿ ||

೧೨೪. ಒಳ್ಳೇ ಮಾತು

ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಮಾತಿಗೆ ಮಳ್ಳಾಗದವರಾರು?
 ಒಳ್ಳೆ ಮಾತನ್ನೆ ನೀನಾಡುತಿರು, ತಪ್ಪಯ್ಯ,
 ಬಾಯ್ಮಾತಿಗೆನು ಬರಗಾಲ!

ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಪ್ರದಾನೇನ
 ಸರ್ವೇ ತುಷ್ಯಂತಿ ಜಂತವಃ |
 ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವದೇವ ವಕ್ತವ್ಯಂ
 ವಚನೇ ಕಿಂ ದರಿದ್ರತಾ ||

೧೨೫. ಬೋಳು ಸಮಸ್ಯೆ

ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತಲೆಕಾಯ್ದು ಒಬ್ಬ ಖಲ್ವಾಟ
ತಾಳೆಮರದಡಿ ಗೇಣು ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕೂತ;
ಕಳಚಿ ಕಾಯೊಂದವನ ನೆತ್ತಿಗೇ ಬಿತ್ತು;
ದುರ್ದೈವಿ ಹೋದಲ್ಲೆ ಕಾದಿಹುದು ಕುತ್ತು.

ಖಲ್ವಾಟೋ ದಿವಸೇಶ್ವರಸ್ಯಕಿರಣೈಃ
ಸಂತಾಪಿತೋ ಮಸ್ತಕೇ
ವಾಂಛನ್ ದೇಶಮನಾತಪಂ ವಿಧಿವಶಾತ್
ತಾಲಸ್ಯ ಮೂಲಂ ಗತಃ |
ತತ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ಮಹಾಫಲೇನ ಪತತಾ
ಭಗ್ನಂ ಸಶಬ್ದಂ ಶಿರಃ
ಪ್ರಾಯೋ ಗಚ್ಚತಿ ಯತ್ರ ಭಾಗ್ಯರಹಿತ-
ಸ್ತತ್ರಾಪದಾಂ ಭಾಜನಮ್ ||

೧೨೬. ಹೊತ್ತು ಬಂದಾಗ

ಬೆನಕರಾಯನು ಕೂಡ ಬೆಕ್ಕಿಗೆರಗಿದನಂತೆ
ತನ್ನೇರ ಕಾಪಾಡಲು-
ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ನಾ-ನೀ ಎಂಬ ಗಟ್ಟಿಗರು
ಕ್ಷುಲ್ಲರಿಗೆ ನಮೋ ಎಂಬರು.

ಗಣೇಶಃ ಸೌತಿ ಮಾರ್ಜಾರಂ
ಸ್ವವಾಹಸ್ಯಾಭಿರಕ್ಷಣೇ |
ಮಹಾನಪಿ ಪ್ರಸಂಗೇನ
ನಿಜಂ ಸೇವಿತುಮಿಚ್ಛತಿ ||

೧೨೨. ಮೂರ್ಖ ಪ್ರಶಂಸೆ

ಹುಂಬತನ ನನಗೆ ಬಲು ಮೆಚ್ಚು,
 ಅದರಲ್ಲುಂಟು ಗುಣಗಳೆಂಟು;
 ನಿಶ್ಚಿಂತ, ಕೂಳ್‌ಬಕ್ಕ, ಬಾಯ್ಬಡಕ,
 ಹಗಲಿರುಳು ನಿದ್ರೆನಂಟ,
 ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧವೆ? ಕಾಣ-ಕೇಳ,
 ಮಾನಾಮಾನ ಎಲ್ಲವೊಂದೇ,
 ಟೊಣೆಯ, ನೀರೋಗಿ-ಬದುಕುವ ಮೂರ್ಖ
 ಚಿರಕಾಲ ಬಲ್ಲವರಿಗಿಂತ.

ಮೂರ್ಖತ್ವಂ ಪ್ರಿಯಮೇವ ಮೇಷಿ ಕುಮತೇ
 ಮೂರ್ಖಸ್ಯ ಚಾಷ್ಟೌ ಗುಣಾಃ
 ನಿಶ್ಚಿಂತೋ ಬಹುಭೋಜನೋತಿಮುಖಿರೋ
 ರಾತ್ರಿಂ ದಿವಂ ಸ್ವಪ್ನಭಾಕ್ |
 ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವಿಚಾರಣಾಂಧಬಧಿರೋ
 ಮಾನಾಪಮಾನೇ ಸಮಃ
 ಪ್ರಾಯೇಣಾಮಯವರ್ಜಿತೋ ದೃಢವಪು -
 ಮೂರ್ಖಶ್ಚಿರಂ ಜೀವತಿ ||

೧೨೩. ಮುದಿ ಮುತ್ತೈದೆ

ಮೊದಲು ವೇಶ್ಯೆ ಬಳಿಕ ದಾಸಿ
 ಕಡೆಗವಳೇ ಕುಂಟಿಗಿತಿ-
 ಎಲ್ಲ ಪೇಷ ಮುಗಿಸಿದಿಂದೆ
 ಈಗ ಮುದಿ ಪತಿವ್ರತೆ.

ಆದೌ ವೇಶ್ಯಾ ಪುನರ್ದಾಸೀ
 ಪಶ್ಚಾದ್ಯವತಿ ಕುಟ್ಟಿನೀ |
 ಸರ್ವೋಪಾಯ ಪರಿಕ್ಷೀಣಾ
 ವೃದ್ಧಾ ನಾರೀ ಪತಿವ್ರತಾ ||

೧೨೯. ಭಾಗವತೋತ್ತಮ

ಶಾಸ್ತ್ರ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲವೆ? ಕವಿಯಾಗು!
 ಕವಿತೆ ನಿಲುಕದೇ? ಪುರಾಣ ಹೇಳು!
 ಪುರಾಣ ನೀಗದೆ? ಆಗಲೊ ರೈತ!
 ರೈತಿಕೆಯಲಿ ಸೋತರೆ ಭಾಗವತ!

ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಹೀನಾಃ ಕವಯೋ ಭವಂತಿ
 ಕವಿತ್ವಹೀನಾಶ್ಚ ಪುರಾಣಭಟ್ಟಾಃ |
 ಪುರಾಣಹೀನಾಃ ಕೃಷಕಾ ಭವಂತಿ
 ಭಗ್ನಾಃ ಕೃಷೇರ್ಭಾಗವತಾ ಭವಂತಿ ||

೧೩೦. ವೇಷ ಮಹಿಮೆ

ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇನುಂಟು ಎನಬೇಡ, ತಮ್ಮಾ!
 ಬಟ್ಟೆಯಿಂದಳೆಯುವರು ಯೋಗ್ಯತೆಯ ನಮ್ಮ.
 ಪೀತಾಂಬರನ ನೋಡಿ ಮಗಳನ್ನೆ ಕೊಟ್ಟ,
 ಕಡಲರಸ ಬರಿಮೈಯ ಶಿವಗೆ ವಿಷವಿತ್ತ.

ಕಿಂ ವಾಸಸೈವಂ ನ ವಿಚಾರಣೀಯಮ್
 ವಾಸಃ ಪ್ರಧಾನಂ ಖಿಲು ಯೋಗ್ಯತಾಯಾಃ |
 ಪೀತಾಂಬರಂ ವಿಕ್ಷ್ಯ ದದೌ ತನೂಜಾಂ
 ದಿಗಂಬರಂ ವಿಕ್ಷ್ಯ ವಿಷಂ ಸಮುದ್ರಃ ||

೧೨೧. ಬಾಯುಪಚಾರ

ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕೆ?
ಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡಬೇಕೆ?
ಮಾತಿನುಪಚಾರಕ್ಕೆ
ಬಡತನವದೇಕೆ?

ಹಸ್ತಾದಪಿ ನ ದಾತವ್ಯಂ
ಗೃಹಾದಪಿ ನ ದೀಯತೇ |
ಪರೋಪಕರಣಾರ್ಥಾಯ
ವಚನೇ ಕಿಂ ದರಿದ್ರತಾ ||

೧೨೨. ಉದಾರ

ಲೋಭಿಯಂಥಾ ದಾನಿ
ಯಾರುಂಟೊ ಕಾಣೆ—
ತಾ ಮುಟ್ಟದನ್ಯರಿಗೆ
ಧನವ ಬಿಡುತಾನೆ.

ಕೃಪಣೇನ ಸಮೋ ದಾತಾ
ನ ಭೂತೋ ನ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
ಅಸ್ತೌಶನ್ನೇವ ವಿತ್ತಾನಿ
ಯಃ ಪರೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ||

೧೨೨. ಮಹಾತ್ರಾಸ

ಹೊರಸು ಮೊದಲೇ ಕಿರಿದು, ಅದರ ಹುರಿಯೋ ಹಳತು,
ತಾನೊಲ್ಲದವ ಪುರುಷ, ಅವ ಸರಸ ನಿಲಿಸ,
ಇವು ಬೇರೆ ಖೋಡಿ ಮುಗಿಯದ ಮಾಗಿಯಿರುಳುಗಳು,
ಎಂತು ಸೈರಿಸಲವ್ವ ನಾನಿಂಥ ತ್ರಾಸ?

ಖಿಟ್ಟಾ ನಿತಾಂತಲಘುಕಾ ಶಿಥಿಲಪ್ರತಾನಾ
ದ್ವೇಷ್ಯಃ ಪತಿಃ ಸ ಚ ನಿರಂತರಚಾಟುಕಾರೀ |
ತತ್ರಾಪಿ ದೈವಹತಿಕಾಃ ಖಿಲು ಮಾಘರಾತ್ರೋ
ಹಾ ಸಹ್ಯತುಂ ಕಥಮಯಂ ವ್ಯಸನಪ್ರಪಂಚಃ ||

೧೨೩. ರಂಗು

ಹಾದರಗಿತ್ತಿಗೆ ಮೈತುಂಬ ನಾಚಿಕೆ,
ಉಪ್ಪುನೀರಿಗೆ ಬಲು ತಂಪು,
ಡಂಬಾಚಾರಿ ವಿವೇಕವ ನುಡಿವನು,
ಗನ್ನತಕನ ಮಾತು ಬಲು ರಂಗು.

ಅಸತೀ ಭವತಿ ಸಲಜ್ಞಾ
ಕ್ಷಾರಂ ನೀರಂ ಚ ಶೀತಲಂ ಭವತಿ |
ದಂಭೀ ಭವತಿ ವಿವೇಕೀ
ಪ್ರಿಯವಕ್ತಾ ಭವತಿ ಧೂರ್ತಜನಃ ||

೧೨೫. ಇಂದ್ರನ ಸಂಕಟ

ಅಮೃತ ದುರ್ಲಭ ನರರಿಗೆ,
ಉದಕ ದುರ್ಲಭ ಸುರರಿಗೆ,
ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಸಂತಾನ ದುರ್ಲಭ,
ಇಂದ್ರಗಿಲ್ಲವೋ ಮಜ್ಜೆಗೆ.

ಅಮೃತಂ ದುರ್ಲಭಂ ನೃಣಾಂ
ದೇವಾನಾಮುದಕಂ ತಥಾ |
ಪಿತೃಣಾಂ ದುರ್ಲಭಃ ಪುತ್ರಃ
ತಕ್ರಂ ಶಕ್ರಸ್ಯ ದುರ್ಲಭಮ್ ||

ಸಜ್ಜನ ದುರ್ಜನ

---

೧೨೬. ಏಕ ನಿಷ್ಠೆ

ಮನದಲೊಂದೆ ನುಡಿಯೊಳೊಂದೆ
ನಡೆಯಲೊಂದೆ ಸುಜನರ;
ಮನದಲೊಂದು ನುಡಿಯಲೊಂದು
ನಡೆಯಲೊಂದು ಕುಜನರ.

ಮನಸ್ಸೇಕಂ ವಚಸ್ಸೇಕಂ
ಕರ್ಮಣ್ಯೇಕಂ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಮನಸ್ಸೇಕಂ ವಚಸ್ಸೇಕಂ
ಕರ್ಮಣ್ಯೇಕಂ ದುರಾತ್ಮನಾಮ್ ||

೧೨೭. ಹೊಸ ಬೆಣ್ಣೆ

ಒಳ್ಳೆಯ ಮನವೊಂದು ಬೆಣ್ಣೆ ಮುದ್ದೆ ಎಂದು
ಬಲ್ಲವರು ನುಡಿವ ನುಡಿ ಸಲ್ಲ—ಬೆಣ್ಣೆ ತಾ
ಪರರ ತಾಪಕ್ಕೆ ಕರಗುವುದೆ?

ಸಜ್ಜನಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ನವನೀತಂ
ಯದ್ವದಂತಿ ಕವಯಸ್ತದಲೀಕಮ್ |
ಅನ್ಯದೇಹವಿಲಸತ್ ಪರಿತಾಪಾತ್
ಸಜ್ಜನೋ ದ್ರವತಿ ನೋ ನವನೀತಮ್ ||

೧೨೮. ಒಳ್ಳಿದರ ನಡೆ

ರದನಗಳು ಜಗಿಯುವವು
ರಚನೆ ರಸ ಸವಿಯುವುದು-
ಒಳ್ಳಿದರ ನಡೆ ಹೀಗೆ-
ದುಡಿವರು ಪರರಿಗಾಗಿ.

ಯದಮೀ ದಶಂತಿ ದಶನಾ
ರಸನಾ ತತ್‌ಸ್ವಾದಮನುಭವತಿ |
ಪ್ರಕೃತಿರಿಯಂ ವಿಮಲಾನಾಂ
ಕಿಶ್ಕಂತಿ ಯದನ್ಯಕಾರ್ಯೇಷು ||

೧೨೯. ಅಪಕ್ಷ

ಮೊದಲು ಮನದಲಿ ಮಾಗಿ, ಬಳಕವೇ ಮೈಯಲ್ಲಿ
ಮುಪ್ಪಾಗುವರು ದೊಡ್ಡಿದರು;
ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮುಪ್ಪಾಗುವರು ಕ್ಷುಲ್ಲಕರು
ಮನದಲೆಂದಿಗು ಮಾಗರವರು.

ಆದೌ ಚಿತ್ತೇ ತತಃ ಕಾರ್ಯೇ
ಸತಾಂ ಸಂಪದ್ಯತೇ ಜರಾ |
ಅಸತಾಂ ತು ಪುನಃ ಕಾರ್ಯೇ
ನೈವ ಚಿತ್ತೇ ಕದಾಚನ ||

೧೪೦. ಇಬ್ಬರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು

ಇಬ್ಬರೇ ಲೋಕದಲಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕು ಮೇಲಹರು-
ಒಬ್ಬ ಕ್ಷಮೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಭುವಯ್ಯ-ಮತ್ತಿನ್ನೊಬ್ಬ
ಉಬ್ಬಿ ದಾನವನೀವ ಬಡವ.

ದ್ವಾವಿಮೌ ಪುರುಷೌ ಲೋಕೇ
ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯೋಪರಿ ತಿಷ್ಠತಃ |
ಪ್ರಭುಶ್ಚ ಕ್ಷಮಯಾ ಯುಕ್ತೋ
ದರಿದ್ರಶ್ಚ ಪ್ರದಾನವಾನ್ ||

೧೪೧. ಆಸೆಗಳು

ಹುಣ್ಣಾಸೆ ನೋಣಗಳಿಗೆ, ಹಣದಾಸೆ ಅರಸರಿಗೆ,
ನೀಚರಿಗೆ ಕಲಹ ಬೇಕೆಂಬಾಸೆ-ನಿಚ್ಚವೂ
ಸಜ್ಜನರಿಗಾಸೆ ಶಾಂತಿಯ.

ಮಕ್ಕಿಕಾ ವ್ರಣಮಿಚ್ಛಂತಿ
ಧನಮಿಚ್ಛಂತಿ ಪಾರ್ಥಿವಾಃ |
ನೀಚಾಃ ಕಲಹಮಿಚ್ಛಂತಿ
ಶಾಂತಿಮಿಚ್ಛಂತಿ ಸಾಧವಃ ||

೧೪೨. ದುಷ್ಟನಿಗೆ ನಮೋ

ಕೇಡಿಗರಿಗೆ ಮೊದಲು ನಮೋ
ಒಳ್ಳಿದರಿಗೆ ಬಳಿಕ;
ಮೋರೆ ತೊಳೆವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು
ತೊಳೆಯಬೇಕು ತಿಕ.

ದುರ್ಜನಂ ಪ್ರಥಮಂ ವಂದೇ
ಸಜ್ಜನಂ ತದನಂತರಮ್ |
ಮುಖಿಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾತ್ ಪೂರ್ವಂ
ಗುದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಂ ಯಥಾ ||

೧೪೩. ಧಾರ್ಮಿಕ

ದುರುಳ ಧಾರ್ಮಿಕನಾದನೆಂದರೆ
ಪರರ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ-
ಹಲಿಯ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಮರುದಿನ
ಪಾರಣೆಗೆ ಪಶುಮಾರಣ.

ದುರ್ಜನಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಂ
ಪರೋಪದ್ರವಕಾರಣಮ್ |
ವ್ಯಾಘ್ರಸ್ಯ ಚೋಪವಾಸೇನ
ಪಾರಣಂ ಪಶುಮಾರಣಮ್ ||

೧೪೪. ವಿಷೋತ್ತರ್ಷ್ಣ

ಕಡಲಿನೊಡಲಲಿ ಮೊದಲು, ಹರನ ಕೊರಳಲಿ ಬಳಕ,
ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಜನರ ನಾಲಗೆಯಲಿಗ್ಗೆ
ಹಿಡಿದೆ ನೀನು ಬಿಡಾರ, ಎಲೆ ಹಲಾಹಲ, ಹೇಗೆ
ದೊರಕಿಸಿದೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರದೇಳಿಗೆ?

ನನ್ನಾಶ್ರಯಸ್ಥಿ ತಿರಿಯಂ ತವ ಕಾಲಕೂಟ
ಕೇನೋತ್ತ ರೋತ್ತ ರವಿಶಿಷ್ಟಪದೋಪದಿಷ್ಟಾ |
ಪ್ರಾಗರ್ಣವಸ್ಯ ಹೃದಯೇ ವೃಷಲಕ್ಷ್ಮಣೋಢ
ಕಂಠೇಧುನಾ ವಸಸಿ ವಾಚಿ ಪುನಃ ಖಿಲಾನಾಮ್ ||

೧೪೫. ನಿರುಪಾಯ

ಕಡಲ ದಾಟಲು ಹಡಗು, ಸೊಡರು ಕತ್ತಲಿಗೈದುರು,
 ಧಗೆಗೆ ಬೀಸಣಿಗೆ, ಅಂಕುಶ ಮದದ ಕರಿಗೆ;
 ಒಂದೊಂದಕೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿಕಾರ
 ದುರ್ಮತಿಗುಪಾಯ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಯ್ತು ವಿಧಿಗೆ.

ಪೋತೋ ದುಸ್ತರವಾರಿರಾಶಿತರಣೇ
 ದೀಪೋಂಧಕಾರಾಗಮೇ
 ನಿರ್ವಾತೇ ವ್ಯಜನಂ ಮದಾಂಧಕರಿಣೋ
 ದರ್ಪೋಪಶಾಂತ್ಯೈ ಸೃಣಃ |
 ಇತ್ಥಂ ತದ್ಭುವಿ ನಾಸ್ತಿ ಯಸ್ಯ ವಿಧಿನಾ
 ನೋಪಾಯಚಿಂತಾ ಕೃತಾ
 ಮನ್ಯೇ ದುರ್ಜನಚಿತ್ತ ವೃತ್ತಿಹರಣೇ
 ಧಾತುಪಿ ಭಗ್ನೋದ್ಯಮಃ ||

೧೪೬. ಗೂಬೆಗಣ್ಣು

ಕೇಡಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆನಲು ಚೂಟತನ ಪಡೆಯುವುದು
 ಕೇಡಿಗರ ಮತಿ, ಗೂಗೆಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟರುಳಲ್ಲೆ
 ನೋಟ ಪಡೆಯುವುದು ಕಡು ಚುರುಕು.

ಅತಿಮಲಿನೇ ಕರ್ತವ್ಯೇ
 ಭವತಿ ಖಲಾನಾಮತೀವ ನಿಪುಣಾ ಧೀಃ |
 ತಿಮಿರೇ ಹಿ ಕೌಶಿಕಾನಾಂ
 ರೂಪಂ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತೇ ದೃಷ್ಟಿಃ ||

೧೪೭. ಭಾರ

ಮರಗಳು ಅಲ್ಲ, ಗಿರಿಗಳು ಅಲ್ಲ,
ಕಡಲುಗಳಲ್ಲ ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರ;
ದೀನರ ಹೀನರ ನೋವನು ಕಂಡು
ಕರಗದ ಕಟುಕರೆ ಗುರು ಭಾರ.

ದೀನಗೋಚರದಯಾಪರಿಹೀನಂ
ಯಸ್ಯ ಮಾನಸಮತೀವ ಕಠೋರಮ್ |
ತೇನ ಭೂಮಿರತಿಭಾರವತೀಯಂ
ನ ದ್ರುಮೈರ್ನ ಗಿರಿಭಿರ್ನ ಸಮುದ್ಯುಃ ||

೧೪೮. ವಿಷಕುಂಭ

ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸ ಕೆಡಿಸಿ
ಮುಂದೆ ಸವಿಸವಿ ನುಡಿವ
ಗೆಳೆಯನನು ದೂರವಿಡು
ಹಾಲ್ಮೊಗದ ವಿಷಕೊಡವ.

ಪರೋಕ್ಷೇ ಕಾರ್ಯಹಂತಾರಂ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇ ಪ್ರಿಯವಾದಿನಮ್ |
ವರ್ಜಯೇತ್ತಾದೃಶಂ ಮಿತ್ರಂ
ವಿಷಕುಂಭಂ ಪಯೋಮುಖಮ್ ||

೧೪೯. ಸಂಗದೋಷ

ಕೆಡುಕನೊಡನಾಟವೆನಲಡಿಗಡಿಗೆ ಮಾನಹತಿ-
ಬೆಂಕಿ ಪಾವಕನಾದರೂ ಕಬ್ಬಿಣವ ಕೂಡಿ
ಬಡಿತಕೊಳಗಹನು ಸುತ್ತಿಗೆಯ.

ಅಹೋ ದುರ್ಜನಸಂಸರ್ಗಾ-
ನ್ಮಾನಹಾನಿಃ ಪದೇ ಪದೇ |
ಪಾವಕೋ ಲೋಹಸಂಗೇನ
ಮುದ್ಗ್ರೈರಭಿಹನ್ಯತೇ ||

೧೫೦. ಗೊಡವೆ

ಗೆಳೆತನಕಿರಲಿ ಹಗೆತನಕಿರಲಿ
ಬಿಡು ದುಷ್ಟನ ಗೊಡವೆ:
ನೆಕ್ಕಿದರೇನು ಕಚ್ಚಿದರೇನು
ನಾಯ ತಳ್ಳಿ ಸುಖವೇ?

ವರ್ಜನೀಯೋ ಮತಿಮತಾ
ದುರ್ಜನಃ ಸಖ್ಯವೈರಯೋಃ |
ಶ್ಚಾ ಭವತ್ಯುಪಘಾತಾಯ
ಲಿಹನ್ನಪಿ ದಶನ್ನಪಿ ||

೧೫೧. ವಿಲಕ್ಷಣ ಸರ್ಪ

ಕುಜನನೆನ್ನುವ ಸರ್ಪ ಕೊಲುವ ರೀತಿ ವಿಚಿತ್ರ-
ಕಡಿಸಿಕೊಂಬವನೊಬ್ಬ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ, ವಿಷದಿಂದ
ಮಡಿವಾತನೋ ಬೇರೆಯೊಬ್ಬ

ಅಹೋ ಖಿಲಭುಜಂಗಸ್ಯ
ವಿಚಿತ್ರೋಽಯಂ ವಧಕ್ರಮಃ |
ಅನ್ಯಸ್ಯ ದಶತಿ ಶ್ರೋತ್ರ-
ಮನ್ಯಃ ಪ್ರಾಣೈರ್ವಿಯುಜ್ಯತೇ ||

೧೫೨. ಧೈಯ

“ಯಾರು ತಾವು?” “ದುರ್ಜನ ಶ್ರೇಷ್ಠರು”
“ಇಲ್ಲೇಕೆ ವಸತಿ ತಮದು?”
“ಈ ಘೋರವನದ ಹುಲಿ ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲ
ನಮ್ಮ ತಿನಲಿ ಎಂದು”
“ಏನು ಸಂಕಷ್ಟ?” “ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನು
ತಂದು ಅವಕೆ
ನರಮಾಂಸವೊಗ್ಗಿ ಕಂಡವರ ಹಿಡಿದು
ಕೊಲುತಿರಲಿ ಎಂದು ಬಯಕೆ!”

ಕಸ್ತ್ವಂ ಭದ್ರ ಖಿಲೇಶ್ವರೋಹಮಿಹ ಕಿಂ
ಘೋರೇ ವನೇ ಸ್ಥೀಯತೇ
ಶಾರ್ದೂಲಾದಿಭಿರೇವ ಹಿಂಸ್ರಪಶುಭಿಃ
ಖಾದ್ಯೋಹಮಿತ್ಯಾಶಯಾ |
ಕಸ್ಮಾತ್ ಕಷ್ಟಮಿದಂ ತ್ವಯಾ ವ್ಯವಸಿತಂ
ಮದ್ದೇಹಮಾಂಸಾಶಿನಃ
ಪ್ರತ್ಯುತ್ಪನ್ನನ್ಯಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಧಿಯ -
ಸ್ತೇ ಘ್ನಂತು ಸರ್ವಾನ್ನರಾನ್ ||

೧೫೩. ಅನ್ನಮಹಿಮೆ

ಸೊಡರು ಕತ್ತಲ ನುಂಗಿ
ಕಾಡಿಗೇಯ ಹಡೆಯುವುದು,
ಎದನುಂಬನೋ ಜೀವಿ
ಅದನೆ ಪಡೆಯುವನು.

ದೀಪೋ ಭಕ್ಷಯತೇ ಧ್ವಾಂತಂ
ಕಜ್ಜಲಂ ಚ ಪ್ರಸೂಯತೇ |
ಯದನ್ನಂ ಭಕ್ಷಯೇನ್ನಿತ್ಯಂ
ಜಾಯತೇ ತಾದೃಶೀ ಪ್ರಜಾ ||

೧೫೪. ಕೋಪಿ ಗುಣಜ್ಞನಲ್ಲ

ವ್ಯಾಕರಣಕರ್ತ ಪಾಣಿನಿಯ ಸೀಳಿತು ಸಿಂಹ
ಮೀಮಾಂಸಕನ ಮಥಿಸಿತಾನೆ ಜೈಮಿನಿಯ,
ಛಂದಸ್ಸಿನಾದ್ಯ ಪಿಂಗಲನ ನುಂಗಿತು ಮೊಸಳೆ-
ಕೋಪಿ ಮೂರ್ಖರಿಗೆಲ್ಲ ಗುಣದ ಗಣ್ಯ?

ಸಿಂಹೋ ವ್ಯಾಕರಣಸ್ಯ ಕರ್ತುರಹರತ್
ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪ್ರಿಯಾನ್ ಪಾಣಿನೇ -
ಮೀಮಾಂಸಾಕೃತಮುನ್ಮಮಾಥ ಸಹಸಾ
ಹಸ್ತೀ ಮುನಿಂ ಜೈಮಿನಿಮ್ |
ಛಂದೋಜ್ಞಾನನಿಧಿಂ ಜಘಾನ ಮಕರೋ
ವೇಲಾತಟೇ ಪಿಂಗಲಂ
ಅಜ್ಞಾನಾವೃತಚೇತಸಾಮತಿರುಷಾಂ
ಕೋರ್ಥಸ್ತಿರಶ್ಚಾಂ ಗುಣೈಃ ||

೧೫೫. ಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಕುತ್ತು

ಈ ಕ್ಷಣ ಮೆಚ್ಚು, ಆ ಕ್ಷಣ ರೊಚ್ಚು
ಮೆಚ್ಚು ರೊಚ್ಚೆಲ್ಲ ಹುಚ್ಚು'ಚ್ಚು;
ಲಂಗುಲಗಾಮಿಲ್ಲದ ಚಿತ್ತದ ಪ್ರಭು
ಮೆಚ್ಚಿದನೆಂದರೆ ಅದೆ ಕುತ್ತು.

ಕ್ಷಚಿದ್ರುಷ್ಟಃ ಕ್ಷಚಿತ್ತುಷ್ಟಃ
ರುಷ್ಟಸ್ತುಷ್ಟಃ ಕ್ಷಣೇ ಕ್ಷಣೇ |
ಅವ್ಯವಸ್ಥಿ ತಚಿತ್ತಸ್ಯ
ಪ್ರಸಾದೋಽಘಿ ಭಯಂಕರಃ ||

೧೫೬. ಯದ್ವಾತದ್ವಾ

ಮರ್ಕಟಸ್ಯ ಸುರಾಪಾನಂ
ಮಧ್ಯೇ ವೃಶ್ಚಿಕದಂಶನಮ್ |
ತನ್ಮಧ್ಯೇ ಭೂತಸಂಚಾರಃ
ಯದ್ವಾ ತದ್ವಾ ಭವಿಷ್ಯತಿ ||

ಮಂಗ ಸೆರೆಯ ಕುಡಿಯಿತು,
ಮೇಲೆ ಚೇಳು ಕಡಿಯಿತು,
ಮತ್ತೆ ಭೂತ ಬಡಿಯಿತು,
ಏನಕೇನೋ ಆಯಿತು.

ಆಳುವವರ ಸ್ವರೂಪ

೧೫೨. ರಾಜಮಾರ್ಗ

ಹೊಡೆಯುತ್ತಲೂ ಸವಿಯ ನುಡಿಯುತ್ತಲಿರಬೇಕು,
ಹೊಡೆದು ಸವಿನುಡಿಯನೇ ಮತ್ತಾಡಬೇಕು,
ಅಳುತ್ತಳುತಲೇ ತಲೆಯ ಕಡಿಯಬೇಕೆಲೆ ಅರಸ,
ಹೊಯ್ದು ಮತ್ತೆದೆಯೆದೆಯ ಬಡಿದುಕೊಳಬೇಕು.

ಪ್ರಹರಿಷ್ಠನ್ ಪ್ರಿಯಂ ಬ್ರೂಯಾತ್
ಪ್ರಹೃತ್ವಾಪಿ ಪ್ರಿಯೋತ್ತರಮ್ |
ಅಪಿ ಚಾಸ್ಯ ಶಿರಶ್ಚಿತ್ವಾ
ರುದ್ಯಾಚ್ಛೋಚೇತ್ ತಥಾಪಿ ಚ ||

೧೫೩. ರಾಜಚರಿತ

ಆಗ ಸತ್ಯ ಈಗ ಮಿಥ್ಯ, ಸರಸವೊಮ್ಮೆ ಕಟಕಿ,
ಕ್ರೌರ್ಯವೊಮ್ಮೆ ಕರುಣವೊಮ್ಮೆ, ಬಿಡುಗೈ ಬಿಗುಮುಷ್ಟಿ,
ನಿತ್ಯ ನೀರಿನಂತೆ ಬಿಯ, ಧಾರೆಯಂತೆ ಆಯ,
ಸೂಳೆಯ ನಡೆ ಅರಸರ ನಡೆ ಬಗೆ ಬಗೆ ರೂಪ.

ಸತ್ಯಾನ್ಯತಾ ಚ ಪರುಷಾ ಪ್ರಿಯವಾದಿನೀ ಚ
ಹಿಂಸ್ರಾದಯಾಲುರಪಿ ಚಾರ್ಥಪರಾ ವದಾನ್ಯಾ |
ನಿತ್ಯವ್ಯಯಾ ಪ್ರಚುರನಿತ್ಯಧನಾಗಮಾ ಚ
ವಾರಾಂಗನೇವ ನೃಪನೀತಿರನೇಕರೂಪಾ ||

೧೫೯. ಬೇಡದವರು

ಅರಸನಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿ ಜನಕೆ ಹಗೆಯಾಗುವನು
ಜನಹಿತವ ಬಗೆವಾತನರಸನಿಗೆ ಸಲ್ಲ-
ಇಂತು ಮೂಲದಲೆ ತಾಗಾಟವಿರುವಾಗಿನ್ನು
ಅರಸರಿಗು ಜನಕು ಸಮವಾಗಿರುವರಿಲ್ಲ.

ಜನಪತಿಹಿತಕಾರೀ ದ್ವೇಷ್ಯತಾಂ ಯಾತಿ ಲೋಕೇ
ಜನಪದಹಿತಕಾರೀ ತ್ಯಾಜ್ಯತೇ ಪಾರ್ಥಿವೇನ |
ಇತಿ ಮಹತಿ ವಿರೋಧೇ ವಿದ್ಯಮಾನೇ ಸಮಾನೇ
ನೃಪತಿಜನಪದಾನಾಂ ದುರ್ಲಭಃ ಕಾರ್ಯಕರ್ತಾ ||

೧೬೦. ಬಿಗಿ ಮರ್ಜಿ

ನಿಷ್ಕರಗೆ ರೋಪಿ ಹಿಂಗುವಳು: ಮತ್ತಗಿನವನು
ಸೋಲಬಹುದೆಂದು ನಿಲಳು;
ಧಿಕ್ಕರಿಸುವಳು ಮೂರ್ಖನನ್ನು; ಘನ ಪಂಡಿತನನಾದರೂ
ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳಳು;
ಶೂರನಾದರೆ ಅಂಜಿದಂತೋಡುವಳು; ಮತ್ತೆ
ಭೀರುವಾದರೆ ನಗುವಳು-
ಹೆಸರ ಸೊಕ್ಕಿನ ಸೂಳೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯಶ್ರೀಯ
ಮರ್ಜಿ ಬಿಗಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಳಲು.

ತಿಣ್ಣಾದುದ್ದಿಜತೇ ಮೃದೌ ಪರಿಭವತ್ರಾಸಾನ್ನ
ಸಂತಿಷ್ಯತೇ
ಮೂರ್ಖಂ ದ್ವೇಷ್ಠಿ ನ ಗಚ್ಛತಿ ಪ್ರಣಯಿತಾ-
ಮತ್ಯಂತವಿದ್ವತ್ಸಪಿ |
ಶೂರೇಭ್ಯೋಪ್ಯಧಿಕಂ ಬಿಭೇತ್ಯುಪಹಸ-
ತೈಕಾಂತಭೀರೂನಹೋ
ಶ್ರೀರ್ಲಬ್ಧಪ್ರಸರೇವ ವೇಶವನಿತಾ ದುಃಖೋಪ-
ಚರ್ಯಾ ಭೃಶಮ್ ||

೧೬೧. ಪಕ್ಷ ರಕ್ಷೆ

ಪಕ್ಷವುಳ್ಳ ಕಾಗೆಗೂ
 ವೃಕ್ಷದ ಫಲ ದೊರೆವುದು;
 ಪಕ್ಷಹೀನ ಸಿಂಹ ಕೆಳಗೆ
 ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವುದು.

ಸಪಕ್ಷೋ ಲಭತೇ ಕಾಕೋ
 ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಮಧುರಂ ಫಲಮ್ |
 ಪಕ್ಷಹೀನೋ ಮೃಗೇಂದ್ರೋಪಿ
 ಭೂಮಿಸಂಸ್ಥೋ ನಿರೀಕ್ಷತೇ ||

೧೬೨. ಪಾತಕರು

ಅಷ್ಟು ಪಾತಕರಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಪಾತಕರಾರು?
 ದುಷ್ಟ ಮಂತ್ರಿಯ ರಾಜನೊಬ್ಬ, ಆತನ ನೆರಳ
 ಹೊದ್ದಿ ಬಾಳುತ್ತಾನೊಬ್ಬ,

ಪಾತಕಾನಾಂ ಸಮಸ್ತಾನಾಂ
 ದ್ವೇ ಪರೇ ತಾತ ಪಾತಕೇ |
 ಏಕಂ ದುಸ್ಸಚಿವೋ ರಾಜಾ
 ದ್ವಿತೀಯಂ ಚ ತದಾಶ್ರಯಃ ||

೧೬೩. ಕೊಲ್ಲದ ಕೊಲೆ

ಅಪ್ಪಣೆ ಮುರಿಯುವುದರಸರಿಗೆ,
ಮಾನ ತರಿಯುವುದು ಹಾವರಿಗೆ,
ಬೇರೆ ಮಲಗುವುದು ಹೆಂಗಳಿಗೆ—
ಕೊಲ್ಲದ ಕೊಲೆಯಿವು ಮೂವರಿಗೆ.

ಆಜ್ಞಾಭಂಗೋ ನರೇಂದ್ರಾಣಾಂ
ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಮಾನಖಂಡನಮ್ |
ಪೃಥಕ್‌ಶಯ್ಯಾ ಚ ನಾರೀಣಾಂ
ಅಶಸ್ತ್ರವಧಮುಚ್ಯತೇ ||

೧೬೪. ಜಾವ್ಜಿ

ಕೊಡುವುದೋ ಕೊಳ್ಳುವುದೋ ಕೈಕೊಂಡ ಕೆಲಸವೋ
ಒಡನೆ ಪೂರೈಸದಾತನ ಭಾಗ್ಯವನು ಕಾಲ
ಕುಡಿದು ಕೂಗುವುದು ಕಾಣಿಯ್ಯ.

ಆದಾನಸ್ಯ ಪ್ರದಾನಸ್ಯ
ಕರ್ತವ್ಯಸ್ಯ ಚ ಕರ್ಮಣಃ |
ಕ್ಷಿಪ್ರಮಕ್ರಿಯಮಾಣಸ್ಯ
ಕಾಲೋ ಪಿಬತಿ ಸಂಪದಃ |

೧೬೫. ಹೆಣಕೈ ಸಮ

ಹಿಂಬಾಲಿಸುವರುಂಟು, ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವರುಂಟು,
ಹೆಣಕೆ ಸಮ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿ—ಅದರಂತಿವಗು
ಕಣ್ ಕಾಣ ಕಿವಿ ಕೂಡ ಕೇಳ.

ಅನುಯಾತನೇಕಜನಃ
ಪರಪುರುಷೈರುಹ್ಯತೇಸ್ಯ ನಿಜದೇಹಃ |
ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಃ ಪುರುಷಃ
ಶವ ಇವ ನ ಶೃಣೋತಿ ವಿಷ್ಣುತೇ ಕುಮತಿಃ ||

೧೬೬. ಅಳಿವಿನ ದಾರಿ

ಎಲ್ಲರೂ ನಾಯಕರು, ಎಲ್ಲರೂ ಗರ್ವಿಗಳು,
 ಎಲ್ಲರೂ ತಾವೆ ಮೇಲೆಂಬವರ ತಂಡದಲಿ
 ಎಲ್ಲರಳಿಯುವರು ತಡವಿರದೆ.

ಸರ್ವೇ ಯತ್ರ ವಿನೇತಾರಃ
 ಸರ್ವೇ ಯತ್ರಾಭಿಮಾನಿನಃ |
 ಸರ್ವೇ ಮಹತ್ತ್ವಮಿಚ್ಛಂತಿ
 ಕುಲಂ ತದವಸೀದತಿ ||

೧೬೭. ಪೂಜಾರ್ಹತೆ

ಉಪಟಳವೀಯದೆ ದೊರೆಯದು ಮನ್ನಣೆ
 ಎಂಥಾ ಬಲವಂತರಿಗೂ—
 ನಾಗಗೆ ತನಿಯೆರೆಯುವರು ಲೋಕದಲಿ
 ಆನೆಗಲ್ಲ ಗರುಡನಿಗಲ್ಲ.

ಅಕೃತೋಪದ್ರವಃ ಕಶ್ಚಿ -
 ನೃಹಾನಪಿ ನ ಪೂಜ್ಯತೇ |
 ಅರ್ಚಯಂತಿ ನರಾ ನಾಗಂ
 ನ ತಾಕ್ಷ್ಯಂ ನ ಗಜಾದಿಕಮ್ ||

೧೧೮. ಕ್ಷಮೆಯ ಮಿತಿ

ಶತ್ರುವೋ ಮಿತ್ರನೋ ಎಲ್ಲರನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದು
ಶೋಭಿಸಲುಬಹುದು ಯತಿಗೆ,
ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯುವ ಕೇಡಿಗರನು ಕ್ಷಮಿಸುವ ರಾಜ್ಯ-
ಕರ್ತ ಹೋಗುವನಧೋಗತಿಗೆ.

ಕ್ಷಮಾ ಶತ್ರು ಚ ಮಿತ್ರೇ ಚ
ಯತೀನಾಮೇವ ಭೂಷಣಮ್ |
ಅಪರಾಧಿಷು ಸತ್ತ್ವೇಷು
ನೃಪಾಣಾಂ ಸೈವ ದೂಷಣಮ್ ||

೧೧೯. ಭಾಗ್ಯಘಾತಕ

ಮಿತಿಗೆಟ್ಟ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಸಂದೇಹ,
ಇತರರೇನೆಂಬರೆಂಬಂಜಿಕೆ ಇರುವಂಗೆ
ಅತಿದೂರವಹವು ಭಾಗ್ಯಗಳು.

ಅತಿದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಯುಕ್ತಾನಾಂ
ಶಂಕಿತಾನಾಂ ಪದೇ ಪದೇ |
ಪರಾಪವಾದಭೀತಾನಾಂ
ದೂರತೋ ಯಾಂತಿ ಸಂಪದಃ ||

೧೨೦. ರಾಜಸೇವೆ

ರಾಜಸೇವೆಯೆಂದರದು
ಕತ್ತಿಬಾಯಿ ನೆಕ್ಕುವುದು,
ಹೆಣ್ಣುಹುಲಿಯನಪ್ಪುವುದು,
ನಾಗಿಣಿಮೊಗ ಮುತ್ತುವುದು.

ರಾಜಸೇವಾ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ
ಅಸಿಧಾರಾವಲೇಹನಮ್ |
ವ್ಯಾಘ್ರೀಗಾತ್ರಪರಿಷ್ವಂಗೋ
ವ್ಯಾಲೀವದನಚುಂಬನಮ್ ||

೧೨೧. ರಾಜದ್ವಾರ

ನೂಕಿಸಿಕೊಂಡೂ ಬೈಯಿಸಿಕೊಂಡೂ
ಅರಸನ ಬಾಗಿಲ ಬಿಡದವನು
ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಬನು ಅರಸನ ಧನವ-
ಅಭಿಮಾನಿಗೆ ಅದು ಎಟಕದುದು.

ಅಭಿಭೂತೋಪ್ಯವಜ್ಞಾತೋ
ಯೋ ರಾಜ್ಞಾಂ ದ್ವಾರಿ ತಿಷ್ಠತಿ |
ಸ ತು ರಾಜ್ಞಾಂ ಶ್ರಿಯಂ ಭುಂಕ್ತೇ
ನಾಭಿಮಾನೀ ಕದಾಚನ ||

೧೨೨. ರಾಜಲಾಯ

ಎಲವೆಲವೋ ಕತ್ತೆ, ತಿನಲೇಕೆ ತರಗ,
ಕೊಳೆ ಬಟ್ಟಿಯೇಕೆ ಹೊರುವೆ?
ಅರಸುಲಾಯವ ಸೇರು, ಸುಖವಾಗಿ ನೀ ಬಾಳು,
ಮೆಲ್ಲುತ್ತ ಹುರುಳಿ ಕಡಲೆ.
ಅಂಜದಿರು; ಬಾಲವಿದ್ವದ್ದೆಲ್ಲ ಕುದುರೆಯೆಂ-
ಬಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗವಲ್ಲಿ;
ಅರಸಗವರಂದದ್ದೆ ಪದವಾಕ್ಯ, ಮಿಕ್ಕವರು
ತೆಗೆಯುವವರಲ್ಲ ತರಲೆ!

ರೇ ರೇ ರಾಸಭ, ವಸ್ಮಭಾರವಹನಾತ್
ಕುಗ್ರಾಸಮಶ್ನಾಸಿ ಕಿಂ
ರಾಜಾಶ್ವಾಸಧಂ ಪ್ರಯಾಹಿ ಚಣಕಾ-
ಭ್ಯೂಷಾನ್ ಸುಖಂ ಭಕ್ಷಯ |
ಸರ್ವಾನ್ ಪುಚ್ಛವತೋ ಹಯಾನಭಿವದಂ-
ತ್ಯತ್ರಾಧಿಕಾರೇ ಸ್ಥಿತಾಃ
ರಾಜಾ ತೈರುಪದಿಷ್ಟಮೇವ ಮನುತೇ
ಸತ್ಯಂ ತುಟಸ್ಥಾ ಪರೇ ||

ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ

೧೭೩. ಅಂತರ್ದುಷ್ಟ

ಎಲೆ ಸರೋವರ! ನಿನ್ನ ತಿಳಿಯ ನೀರನು ಕಂಡು
ಕುಡಿದು ತಣಿಯಲು, ಮುಳುಗಿ ಮಿಂದೇಳಲು,
ತವಕಪಡದವರುಂಟೆ? ಉಂಟು ಒಂದೇ ಕುಂಟು:
ಮಡುವಿನೊಳಗವಿತಿರುವುದಲ್ಲ ನೆಗಳು!

ಕಸ್ಯ ತೃಷಂ ನ ಕ್ಷಪಯಸಿ
ಪಿಬತಿ ನ ಕಸ್ತವ ಪಯಃ ಪ್ರವಿಶ್ಯಾಂತಃ |
ಯದಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗಸರೋವರ
ನಕ್ರೋ ನ ಕ್ರೋಡಮಧಿವಸತಿ ||

೧೭೪. ಚಿನ್ನದ ದೂರು

ಉರಿಯಲಿಕ್ಕಿದಿರೆಂದು ನನಗಿಲ್ಲ ದುಮ್ಮಾನ,
ಕಡಿದಿರೆಂದಿಲ್ಲ, ತಿಕ್ಕಿದಿರೆಂದು ಇಲ್ಲ;
ಗುಂಜಿಗಳ ಮಾಸಲೆಗೆ ನನ್ನ ತೂಗುವಿರೆಂದು
ಒಂದೇ ನನಗಿರುವ ಪರಿತಾಪ.

ಅಗ್ನಿದಾಹೇ ನ ಮೇ ದುಃಖಂ
ಛೇದೇ ನ ನಿಕಷೇ ನ ವಾ |
ಯತ್ತದೇವ ಮಹದ್ದುಃಖಂ
ಗುಂಜಯಾ ಸಹ ತೋಲನಮ್ ||

೧೭೫. ಆಶ್ರಯ

ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡನ ಬಾಣ ಬೀಳದು, ಕಾಡುರಿಯ
 ಭಯ ಬಾರದು,
 ತಗ್ಗು ದಿನ್ನೆಯ ಕುತ್ತು ಕಾಣದು, ಇಲ್ಲ
 ಬಲೆಗಳ ಮೋಸವು,
 ಇಂತು ಪರಿಪರಿ ಚಿಂತಿಸಿಯೆ ಮಿಕ
 ಚಂದ್ರನಾಸರೆ ಸೇರಿತು;
 ಪಾಪ! ಒಂದೇ ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಿತು-
 ರಾಹುದಂಷ್ಟವಿಲಾಸವು.

ನಾತ್ರ ವ್ಯಾಧಶರಾಃ ಪತಂತಿ ಪರಿತೋ
 ನೈವಾತ್ರ ದಾವಾನಲೋ
 ನಾಪ್ಯುಚ್ಚಾವಚಭೀತಿರಸ್ತಿ ಕುಹಚಿ-
 ನ್ನೋ ವಾಗುರಾ ಭಂಗುರಾಃ |
 ಪರ್ಯಾಲೋಚ್ಯ ಕುರಂಗಕೇನ ವಿಹಿತೋ
 ನಕ್ಷತ್ರನಾಥಾಶ್ರಯೋ
 ನೋ ಜಾನಾತಿ ಯದತ್ರ ದಾಸ್ಯತಿ ವಿಧಿಃ
 ಸ್ವರ್ಭಾನುದಂತವ್ರಣಮ್ |

೧೭೬. ನಾಲಗೆಯ ಚಾತುರಿ

ಸುತ್ತ ಮುವ್ವತ್ತೆರಡು ಹಲ್ಲು ಹಗೆಗಳು ನಿನಗೆ
 ನಡುವೆ ನೀನೋಡಾಡುತ್ತಿರುವಿ ನಿತ್ಯ;
 ಇಂಥ ಸಂಚಾರಚಾತುರ್ಯವನು ನಿನಗಾರು
 ಕಲಿಸಿದರು? ಹೇಳು ನಾಲಗೆಯೆ.

ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದ್ಧಶನದ್ವೇಷಿ-
 ಮಧ್ಯೇ ಭ್ರಮಸಿ ನಿತ್ಯಶಃ |
 ತದಿದಂ ಶಿಕ್ಷಿತಂ ಕೇನ
 ಜಿಹ್ವೇ ಸಂಚಾರಕೌಶಲಮ್ ||

೧೭೭. ಅ-ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ

ತೀರ್ಮಾನದಧಿಕಾರವುಂಟೆಂಬ ಸೊಕ್ಕಿನಲಿ,
 ಎಲವೊ ತಕ್ಕಡಿಯೆ,
 ಇಳಿಸುತ್ತಿ ಕೆಳಗೆ ನೀ ಗುರುವನ್ನು, ಲಘುವನ್ನು
 ಏರಿಸುತ್ತಿ ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ.

ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಪದವೀಂ
 ಕೋ ನಾಮಾಸ್ತೇ ತುಲೇವಲೇಪಸ್ತೇ |
 ನಯಸಿ ಗರಿಷ್ಠಮಧಸ್ತಾತ್
 ತದಿತರಮುಚ್ಚೈಸ್ತಥಾ ಕುರುಷೇ ||

೧೭೮. ಕೊರಡು

ಎಲೆ ಒನಕೆ, ನೀನು ದಿಟವಾಗಿ ಕೊರಡೇ ಸೈ,
 ಕಾಡಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದೆಯೆಂಬುದೆ ಸೈ—
 ಈ ಸುಂದರಾಂಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೂ
 ಚಿಗುರೊಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ ಮೈ.

ಜಗತಿ ವಿದಿತಮೇತತ್ ಕಾಷ್ಠಮೇವಾಸಿ ನೂನಂ
 ತದಪಿ ಚ ಕಿಲ ಸತ್ಯಂ ಕಾನನೇ ವರ್ಧಿತೋಸಿ |
 ನವಕುವಲಯನೇತ್ರಾಪಾಣಿಸಂಗೋತ್ಸವೇಸ್ಮಿನ್
 ಮುಸಲ ಕಿಸಲಯಂ ತೇ ತತ್ಕ್ಷಣಾದ್ಯನ್ನ ಜಾತಮ್ ||

೧೭೯. ಹುಟ್ಟೂರ ಸೆಳೆತ

ರನ್ನ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ವಾಸ, ಮತ್ತರಸು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ,
ರಸದೊಸರ ದಾಳಿಂಬವೇ ಬೋನ, ಸುಧೆಯಂಥ ಹಾಲ ಪಾನ,
ರಾಜ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 'ಮಾತಾಡು ಪಂಡಿತವಕ್ಕಿ' ಎಂಬ ಮಾನ,
ಆದರೂ ಗಿಳಿಗೆನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಡವಿಯ ಮರದ ಗೂಡ ಧ್ಯಾನ.

ವಾಸಃ ಕಾಂಚನಪಂಜರೇ ನೃಪಕರಾಂಭೋಜೈ -

ಸ್ತನೂಮಾರ್ಜನಂ

ಭಕ್ಷ್ಯಂ ಸ್ವಾದುರಸಾಲದಾಡಿಮಫಲಂ

ಪೇಯಂ ಸುಧಾಭಂ ಪಯಃ |

ಪಾಠಃ ಸಂಸದಿ ರಾಮನಾಮ ಸತತಂ

ಧೀರಸ್ಯ ಕೀರಸ್ಯ ಮೇ

ಹಾ ಹಾ ಹಂತ ತಥಾಫಿ ಜನ್ಮವಿಟಪಿ -

ಕ್ರೋಡಂ ಮನೋ ಧಾವತಿ ||

೧೮೦. ಕೇಡಿಗ

ಕೇಸರ ಧೂಸರ ಅಳಿವೃಂದ

ಕುಡಿವುದು ತಾವರೆಮಕರಂದ;

ಹಾವಸೆಯನು ಮೆಲುವುದು ಹಂಸ

ವಿಧಿಯ ಕೇಡಿತನ ಸುಡಲೆಂದ.

ಪಿಬಂತಿ ಮಧು ಪದ್ಮೇಷು

ಭೃಂಗಾಃ ಕೇಸರಧೂಸರಾಃ |

ಹಂಸಾಃ ಶೈವಾಲಮಶ್ನಂತಿ

ಧಿಗ್ಧೈವಮಸಮಂಜಸಮ್ |

೧೮೧. ಪರಾರ್ಥ

ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೋವೂ ಕಿವಿಗೆ,
ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವಾಯಾಸವೂ ಕಿವಿಗೆ,
ಓಲೆಗಳೋಲಾಟದ ಸೊಬಗೆಲ್ಲ
ಕದಪುಗಳಿಗೆ, ಅದು ಕಿವಿಗಳಿಗಿಲ್ಲ.

ಕಷ್ಟಾ ವೇಧವ್ಯಥಾ ಕಷ್ಟೋ
ನಿತ್ಯಮುದ್ವಹನಕ್ಲಮಃ |
ಶ್ರವಣಾನಾಮಲಂಕಾರಃ
ಕಪೋಲಸ್ಯ ತು ಕುಂಡಲೀ ||

೧೮೨. ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಬಣ್ಣ ಬಯಲು

ಒಂದೆ ಬಣ್ಣ ಒಂದೆ ರೂಪ
ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಸಂಗಾತ;
ಕಾಗೆ, ನೀನೆ ನುಡಿಯದಿರಲು
ಯಾರು ಗುರುತು ಹಿಡಿವಾತ?

ತುಲ್ಯವರ್ಣಚ್ಛದಃ ಕೃಷ್ಣಃ
ಕೋಕಿಲೈಃ ಸಹ ಸಂಗತಃ ||
ಕೇನ ವಿಜ್ಞಾಯಸೇ ಕಾಕ
ಸ್ವಯಂ ಯದಿ ನ ಭಾಷಸೇ ||

೧೮೩. ಹಾಡಲೇಕೆ?

ಏಕೆಲೆ ಕೋಗಿಲೆ, ನಿನ್ನಿನಿದನಿಯ
 ಪೋಲು ಮಾಡುವೆಯೊ ಮೂಢರ ಸನಿಯ?
 ಏನಿದು ಕರಕರೆ ನಸುಕಿನಲೆಂದು
 ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುವರು ಬಡಿಗೆಯ ಕೊಂಡು.

ಕಿಂ ಕೋಮಲೈಃ ಕಲರವೈಃ ಪಿಕ ತಿಷ್ಠ ತೂಷ್ಣೀ-
 ಮೇತೇ ತು ಪಾಮರನರಾಃ ಸ್ವರಮಾಕಲಯ್ಯ |
 ಕೋ ವಾ ರಟತ್ಯಯಮಯೇ ನಿಕಟೇ ಕಟೂನಿ
 ರೇ ವಧ್ಯತಾಮಿತಿ ವದಂತಿ ಗೃಹೀತದಂಡಾಃ ||

ಸ್ತುತಿ ಚಮತ್ಕಾರ

೧೮೪. ರಾಜಸ್ತುತಿ

ಅರಸ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ ಶಶಿಯಿಂದ
ಆಯಿತೆಲ್ಲ ತಿಥಿ ಹುಣ್ಣಮೆಯಂತೆ,
ಅದರಿಂದೇಕಾದಶಿ ತಿಥಿಯಳುಕಿ
ಹೊರಡಲೊಲ್ಲದೆನ್ನಯ ಮನೆಯಿಂದೇ.

ರಾಜಂಸ್ತ್ವತ್ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರೇಣ
ತಿಥಯಃ ಪೂರ್ಣಮಾಃ ಕೃತಾಃ |
ಮದ್ಗ್ರಹಾನ್ನ ಬಹಿಯಾತಿ
ತಿಥಿರೇಕಾದಶೀ ಭಯಾತ್ ||

೧೮೫. ಬೆಳ್ಳಗೆ

ಮೂಳೆಯಂತೆ ಮೊಸರಿನಂತೆ
ಕುಷ್ಠದಂತೆ ಪಿಷ್ಪದಂತೆ
ಮೆರೆವುದರಸ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿ
ಶರದದಿರುಳ ತಿಂಗಳಂತೆ.

ಅಸ್ಥಿವದ್ಧಧಿವಚ್ಚೈವ
ಕುಷ್ಠವತ್ ಪಿಷ್ಪವತ್ತಥಾ |
ರಾಜಂಸ್ತ್ವಯಶೋ ಭಾತಿ
ಶರಚ್ಚಂದ್ರಮರೀಚಿವತ್ ||

೧೮೬. ಒರಸಾಟ

ಕೋಟಿ ಹೋಮಗಳ ಹೊಗೆಯ ಹಬ್ಬಿಸಿ
 ದೆಸೆದೆಸೆಗಳ ಮೊಗ ಮಾಡಿ ಮಸಿ,
 ಈಗಳವನು ಕೀರ್ತಿಯ ಬಿಳುಪಿಂದ
 ತೊಡೆಯುತಿರುವನದನೊರಸೊರಸಿ.

ಯಃ ಕೋಟಿಹೋಮಾನಲಧೂಮಜಾಲೈ-
 ಮ್‌ಫಲೀಮಸೀಕೃತ್ಯ ದಿಶಾಂ ಮುಖಾನಿ |
 ತತ್ಕೀರ್ತಿಭಿಃ ಕ್ಷಾಲಯತಿ ಸ್ಮ ಶಶ್ವ-
 ದಖಂಡತಾರಾಪತಿಪಾಂಡುರಾಭಿಃ ||

೧೮೭. ತತ್‌ಕ್ಷಣ

ಅರಸ! ಬಂದೆ ನೀ ಕಾಳಗಕಣಕೆ,
 ಬಂದವು ಶರಗಳು ತಿರುವಿನ ಮೊಗಕೆ,
 ಬಂದವು ಹಗೆಗಳ ತಲೆಗಳು ನೆಲಕೆ,
 ನೆಲವೆಣ್ ಜಸವೆಣ್ ನಿನ್ನಯ ಕೆಲಕೆ.

ತ್ವಯಿ ಸಂಗರಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ
 ಧನುಷಾಸಾದಿತಾ ಶರಾಃ |
 ಶರೈರರಿಶಿರಸ್ತೇನ
 ಭೂಸ್ತಯಾ ತ್ವಂ ತ್ವಯಾ ಯಶಃ ||

೧೮೮. ಚಂದ್ರ ಭ್ರಾಂತಿ

ರಾಜಚಂದ್ರ, ಬುವಿಗಳಿಡೆ ನೀನೆಂದು
ಬಂತೊ ಬೆಂಬಿಡದೆ ತಾರೆಗಳ ಹಿಂಡು
ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯ ಹುಟ್ಟಿಸಿವೆ ಸುತ್ತಲೂ
ಬಾಗಿದರಸುಗಳ ಮಕುಟಮಣಿಗಳು.

ರಾಜಚಂದ್ರ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ
ತ್ವಂ ತು ಭೂತಲಮಾಗತಮ್ |
ರತ್ನ ಶ್ರೇಣಿಮಿಷಾನ್ಮನೈ
ನಕ್ಷತ್ರಾಣ್ಯಪ್ಯುಷಾಗಮನ್ ||

೧೮೯. ಆಶೀರ್ವಾದ

ಅಂಡ ತುರಿಸುವಾಗಿನ ಸುಖ
ಭೂಪತಿ ನಿನಗಾಗಲಿ!
ತುರಿಸಿದನಂತರದ ಕಷ್ಟ
ನಿನ್ನ ಹಗೆವಗಾಗಲಿ!

ಅಂಡಂ ಕಂಡೂಯಮಾನಸ್ಯ
ಯತ್ಸುಖಂ ತವ ಭೂಪತೇ |
ಪಶ್ಚಾದ್ ಭವತಿ ಯದ್ದುಃಖಂ
ತದ್ದುಃಖಂ ತವ ವೈರಿಣಾಮ್ ||

ಬಗೆ ಬಗೆ ನಯ-ನೀತಿ

೧೯೦. ಕಲಾಪ್ರಿಯ

ಒಡೆಯರಾದರಿಸುವುದು ಕುಲವಲ್ಲ ಕಲೆ; ನೋಡು,
ಮೃಡನು ನಾ—ನೀ ಎಂಬ ದೇವರನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ
ಕಲೆಯುಳ್ಳವನು ತಲೆಗಿಟ್ಟ,

ಪ್ರಭುಭಿಃ ಪೂಜ್ಯತೇ ಲೋಕೇ
ಕಲೈವ ನ ಕುಲೀನತಾ |
ಕಲಾವಾನ್ ಮಾನ್ಯತೇ ಮೂರ್ಧ್ನಿ
ಸತ್ಸು ದೇವೇಷು ಶಂಭುನಾ ||

೧೯೧. ತಂಪು-ಬೆಚ್ಚನೆ

ಆಲದ ನೆರಳು, ಬಾವಿಯ ಜಲವು,
ಕಪ್ಪನೆ ಹೆಣ್ಣು ಇಟ್ಟಗೆಯ ಮನೆ-
ಬೇಸಗೆ ದಿವಸಗಳಲಿ ಶೀತಲವು
ಮಾಗಿಯ ಕಾಲದೊಳವೇ ಬೆಚ್ಚನೆ.

ಕೂಪೋದಕಂ ವಟಚ್ಚಾಯಾ
ಶ್ಯಾಮಾ ಸ್ಮೀ ಚೇಷ್ವಕಾಲಯಮ್ |
ಶೀತಕಾಲೇ ಭವೇದುಷ್ಣ -
ಮುಷ್ಣಕಾಲೇ ತು ಶೀತಲಮ್ ||

೧೯೨. ಪ್ರಶಂಸಾ ಕಾಲ

ಅರಗಿದ ಬಳಕವೆ ಅನ್ನವ ಹೊಗಳು,
ಮುಪ್ಪಾದಿಂದವೆ ಪತ್ತಿಯ ಹೊಗಳು,
ಗೆದ್ದು ಬಂದಿದೆ ಕಲಿಯನು ಹೊಗಳು,
ದಾಟಿದನಂತರ ತಪ್ಪಿಯ ಹೊಗಳು.

ಜೀರ್ಣಮನ್ನಂ ಪ್ರಶಂಸಿ ಯಾತ್
ಭಾರ್ಯಾಂ ಚ ಗತಯೌವನಾಮ್ |
ರಣಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಾಗತಂ ಶೂರ-
ಮುತ್ಕ್ರಾಂತಂ ಚ ತಪಸ್ವಿನಮ್ ||

೧೯೩. ಸ್ತುತಿ ವಿವೇಕ

ಮುಂದೆ ಗುರುಗಳ ಹೊಗಳು, ಹಿಂದೆ ಗೆಳೆ-ಬಳಗವನು,
ಆಳು ಕಾಳನು ಹೊಗಳು ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಿದೆ,
ಹೆಂಗಳೆಯರನು ಸತ್ತ ಬಳಕ ಹೊಗಳುವುದಯ್ಯ,
ಹೊಗಳಲೇ ಬೇಡ ನೀ ಮಕ್ಕಳನ್ನು.

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇ ಗುರವಃ ಸ್ತುತ್ಯಾಃ
ಪರೋಕ್ಷೇ ಮಿತ್ರಬಾಂಧವಾಃ |
ಕರ್ಮಾಂತೇ ದಾಸಭೃತ್ಯಾಶ್ಚ
ಪುತ್ರಾ ನೈವ ಮೃತಾಃ ಸ್ಮಿಯಃ ||

೧೯೪. ಶುಚಿತತ್ವ

ಎಲ್ಲ ಶೌಚಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಶೌಚವೆ ಮಿಗಿಲು,
ಅರ್ಥದಲಿ ಕೈಯ ಶುಚಿ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡವನೆ ಶುಚಿ,
ಮಣ್ಣಿಂದ ತೊಳೆದು ಶುಚಿಯಾಗ.

ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಶೌಚಾನಾಂ
ಅರ್ಥಶೌಚಂ ಪರಂ ಸ್ಮೃತಮ್ |
ಯೋರ್ಥೇ ಶುಚಿರ್ಹಿ ಸ ಶುಚಿ-
ರ್ನ ಮೃದ್ವಾರಿಶುಚಿಃ ಶುಚಿಃ ||

೧೯೫. ನಿಜರೂಪ

ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಪತಿವ್ರತವೆ ರೂಪ,
ಕೋಕಿಲಕ್ಕೆ ಧ್ವನಿ,
ಕುರೂಪನಿಗೆ ರೂಪ ವಿದ್ಯೆ,
ತಪಸ್ವಿಗೋ ಕ್ಷಮೆ.

ಕೋಕಿಲಾನಾಂ ಸ್ವರೋ ರೂಪಂ
ನಾರೀರೂಪಂ ಪತಿವ್ರತಮ್ |
ವಿದ್ಯಾ ರೂಪಂ ಕುರೂಪಾಣಾಂ
ಕ್ಷಮಾ ರೂಪಂ ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ ||

೧೯೬. ಅದೃಷ್ಟ ಬೇಕು

ಉಂಬುದಕ್ಕಿರಬೇಕು, ಉಂಬ ಶಕ್ತಿಯು ಬೇಕು;
ರತಿಯಂಥ ಸತಿ ಬೇಕು, ರತಿಶಕ್ತಿ ಇರಬೇಕು;
ಕೊಡುವುದಕ್ಕಿರಬೇಕು, ಕೊಡುವ ಬುದ್ಧಿಯು ಬೇಕು,
ಇವು ಕೂಡಿಬರಲಿಕ್ಕೆ ಪಡೆದು ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಭೋಜ್ಯಂ ಭೋಜನಶಕ್ತಿಶ್ಚ
ರತಿಶಕ್ತಿರ್ವರಸ್ಮಿಯಃ |
ವಿಭವೋ ದಾನಶಕ್ತಿಶ್ಚ
ನಾಲ್ಪಸ್ಯ ತಪಸಃ ಫಲಮ್ ||

೧೯೭. ಜವರಾಯ

ಬಲ್ಲವನೋ ಹುಂಬನೋ ಬಲ್ಲದನೋ ಅಬಲನೋ
ಉಳ್ಳವನೋ ಬಡಬಿಕಾರಿಯೋ ಭೇದವೆಣಿಸದಲೆ
ಎಲ್ಲರನು ಕರೆವ ಜವರಾಯ.

ಪಂಡಿತೇ ಚೈವ ಮೂರ್ಖೇ ಚ
ಬಲವತ್ಯಪಿ ದುರ್ಬಲೇ |
ಈಶ್ವರೇಪಿ ದರಿದ್ರೇ ಚ
ಮೃತ್ಯೋಃ ಸರ್ವತ್ರ ತುಲ್ಯತಾ ||

೧೯೮. ಗುಣ ಮುಚ್ಚದು

ಗುಣಗಳಿದ್ದರೆ ಅರಳಿ
ಬೆಳಗುವವು ತಾವೇ;
ಕತ್ತುರಿಯ ಕಂಪು
ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟರಡಗೀತೆ?

ಯದಿ ಸಂತಿ ಗುಣಾಃ ಪುಂಸಾಂ
ವಿಕಸಂತ್ಯೇವ ತೇ ಸ್ವಯಮ್ |
ನ ಹಿ ಕಸ್ತೂರಿಕಾಮೋದಃ
ಶಪಥೇನ ನಿವಾರ್ಯತೇ ||

೧೯೯. ಏಕ ಕಾರಣ

ಬಡವನಾದೇನೆಂದು
ಲೋಭಿ ಧನ ನೀಡ.
ಬಡವನಾದೇನೆಂದೆ
ದಾನಿ ಧನವೀವ.

ಉಬ್ಬೋ ನ ವಿಸ್ತುಜತ್ಯರ್ಥಂ
ನರೋ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಶುಕಯಾ |
ದಾತಾಪಿ ವಿಸ್ತುಜತ್ಯರ್ಥಂ
ತಯೈವ ನನು ಶುಕಯಾ ||

೨೦೦. ಬಂಧುಗಳಿಂದೇನು

ತಂದೆ ರತ್ನಾಕರನು
 ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಅಕ್ಕ-
 ಶಂಖ ಭೋಕರಿಸುವುದು
 ಬೇಡುತ್ತ ಭಿಕ್ಷ.

ಪಿತಾ ರತ್ನಾಕರೋ ಯಸ್ಯ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಯಸ್ಯ ಸಹೋದರೀ |
 ಶಂಖೋ ರೋದಿತಿ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥೀ
 ಫಲಂ ಭಾಗ್ಯಾನುಸಾರತಃ ||

೨೦೧. ಅರ್ಥಗಳು

ಬೇಕು ಕನ್ನೆಗೆ ಚೆಲುವ, ಬೇಕು ತಾಯಿಗೆ ಧನಿಕ,
 ತಂದೆ ಬಯಸುವನು ಪಂಡಿತನ,
 ಕುಲ ಬೇಕು ಬಾಂಧವರಿಗುಳಿದ ಭೂರಿ ಜನಕ್ಕೆ
 ಸಾಕಯ್ಯ ಸಿಹಿ ಭೋಜನ.

ಕನ್ಯಾ ವರಯತೇ ರೂಪಂ
 ಮಾತಾ ವಿತ್ತಂ ಪಿತಾ ಶ್ರುತಮ್ |
 ಬಾಂಧವಾಃ ಕುಲಮಿಚ್ಛಂತಿ
 ಮಿಷ್ಟಾನ್ನಮಿತರೇ ಜನಾಃ ||

೨೦೨. ನಗೆಪಾಟಲು

ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾರ್ವ, ಮದುವೆ ಬಯಸುವ ಮುದುಕ,
ಬರಿಗೈಯ ಕಾಮುಕ, ಧನಾಡ್ಯ ತವಸಿ,
ರೂಪವಿಲ್ಲದ ಸೂಳೆ, ಕಾಸುಗಳ್ಳ ಮಹೀಶ-
ಆರು ಜನರನು ಕಂಡು ನಗುವುದವನಿ.

ಮೂರ್ಖೋ ದ್ವಿಜಾತಿಃ ಸ್ಥವಿರೋ ಗೃಹಸ್ಥಃ
ಕಾಮೀ ದರಿದ್ರೋ ಧನವಾಂಸ್ತಪಸ್ವೀ |
ವೇಶ್ಯಾ ಕುರೂಪಾ ನೃಪತಿಃ ಕದರ್ಯೋ
ಲೋಕೇ ಷಡೇತಾನಿ ವಿಡಂಬಿತಾನಿ ||

೨೦೩. ನಿರುಪಯೋಗಿ

ಕುರುಡಗೇತಕೆ ಚಿನ್ನೆ?
ಕಿವುಡಗೇತಕೆ ವೀಣೆ?
ಹೆಣಕ್ಕೇಕೆ ಮಾಲ್ಯ?
ಸೋಮಾರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ?

ಅಲಸಸ್ಯ ಕಥಂ ವಿದ್ಯಾ
ಕಥಮಂಧಸ್ಯ ಸುಂದರೀ |
ಬಧಿರಸ್ಯ ಕಥಂ ವೀಣಾ
ಕಥಂ ಮಾಲಾ ಶವಸ್ಯ ಚ ||

೨೦೪. ನಿರರ್ಥಕ

ಕೇಳುವವರೆ ಇಲ್ಲದಲ್ಲ
ಹೇಳುವವರಿಗೇನು ಕೆಲಸ?
ಬತ್ತಲೆ ಬೈರಾಗಿ ದೇಶ-
ದಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಬೇಕು ಅಗಸ?

ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ ವಕ್ತಾರಃ
ಶ್ಲೋತಾ ಯತ್ರ ನ ವಿದ್ಯತೇ |
ನಗ್ನಕ್ಷಪಣಕೇ ದೇಶೇ
ರಜಕಃ ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ||

೨೦೫. ಮೈಮರೆಯಸಲ್ಲ

ಓದಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮನನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು,
ಒಲಿದಿದ್ದರೂ ರಾಜ, ಓಲೈಸುತ್ತಿರಬೇಕು,
ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದರೂ ಕಾಯಬೇಕೆಲೆ ಹೆಣ್ಣು-
ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೆಣ್ಣರಸ ಇವರೊಳಗಾದರೆಂದಿಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಸ್ವಧೀತಮಪಿ ತತ್ ಪರಿಚಿಂತನೀಯಂ
ಪ್ರೀತೋ ನೃಪೋಪಿ ಸತತಂ ಪರಿಸೇವನೀಯಃ |
ಅಂಕೇ ಸ್ಥಿತಾಪಿ ಯುವತೀ ಪರಿರಕ್ಷಣೀಯಾ
ಶಾಸ್ತ್ರೇ ನೃಪೇ ಚ ಯುವತೌ ಚ ಕುತೋ ವಶತ್ವಮ್ ||

೨೦೬. ಉಳಿತಾಯ

ಮೈಯುಳಿಸಿಕೊಂಬವನ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆ ಕಂಡು,
ಹಣ ಹುಗಿಯುವನ ಕಂಡು ಭೂಮಿದೇವಿ,
ಮನವುಬ್ಬಿ ಮಗನ ತಕ್ಕಿಸುವ ಗಂಡನ ಕಂಡು
ಹೊರಚಾಳಿ ಹೆಣ್ಣು ನಗುವರು ಮೋರೆ ತಿರುವಿ.

ಮೃತ್ಯುಃ ಶರೀರಗೋಪ್ತಾರಂ
ಧನರಕ್ಷಂ ವಸುಂಧರಾ |
ದುಶ್ಚಾರಿಣೀ ಚ ಹಸತಿ
ಸ್ವಪತಿಂ ಪುತ್ರವತ್ಸಲಮ್ ||

೨೦೭. ಮುತ್ತುಗಕ್ಕೆ ಮೂರೇಲೆ

ರಾಜ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಡುವನೆಷ್ಟು?
ಕೊಳ್ಳುವವನ ಭಾಗ್ಯದಷ್ಟು.
ಹಗಲಿರುಳೂ ಸುರಿದರೆ ಮಳೆ
ಮುತ್ತುಗಕ್ಕೆ ಮೂರೇ ಎಲೆ.

ತುಷ್ಟೋ ಹಿ ರಾಜಾ ಯದಿ ಸೇವಕೇಭ್ಯೋ
ಭಾಗ್ಯಾತ್ ಪರಂ ನೈವ ದದಾತಿ ಕಿಂಚಿತ್ |
ಅಹರ್ನಿಶಂ ವರ್ಷತಿ ವಾರಿವಾಹಃ
ತಥಾಪಿ ಪತ್ರತ್ತಿತಯಃ ಪಲಾಶಃ ||

೨೦೮. ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿ

ದಾನ ಮಾಡದ ಧನಿಕನ
ತಪಕೆ ಹೋಗದ ಬಡವನ
ಹಿಡಿದು ಕಲ್ಲನು ಕೊರಳಿಗೆ
ಕಟ್ಟ ತಳ್ಳಿರಿ ಮಡುವಿಗೆ.

ದ್ವಾವಿಮಾವಂಭಸಿ ಕ್ಷೇಪೌ
ಗಾಢಂ ಬಧ್ವಾ ಗಲೇ ಶಿಲಾಮ್ |
ಧನಿನಂ ಚಾಪ್ರದಾತಾರಂ
ದರಿದ್ರಂ ಚಾತಪ್ಸ್ವಿನಮ್ ||

೨೦೯. ವಿಷ

ಪಳಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷ,
ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಊಟ ವಿಷ,
ಅರಿಯದ ಮೂಢಗೆ ಸಭೆಯೆ ವಿಷ,
ಮುದುಕಯ್ಯಗೆ ಜವ್ವನಿತಿ ವಿಷ.

ಅನಭ್ಯಾಸೇ ವಿಷಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ
ಅಜೀರ್ಣೇ ಭೋಜನಂ ವಿಷಮ್ |
ಮೂರ್ಖಸ್ಯ ಚ ವಿಷಂ ಗೋಷ್ಠೀ
ವೃದ್ಧಸ್ಯ ತರುಣೇ ವಿಷಮ್ ||

೨೧೦. ಮಗನಿಂದ ಸುಖವುಂಟೆ

ಗುಣವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಗುಣವುಳ್ಳವರೇ
ಹುಟ್ಟುವರೆನ ಸಲ್ಲ:
ಶ್ರೀಗಂಧವೆ ಉರಿದಾದರೆ ಭಸ್ಮ
ಸೌಗಂಧದ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ.

ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿರೇಷಾ ಗುಣನೋ
ಗುಣವಾನ್ ಜಾಯತೇ ಧ್ರುವಮ್ |
ಚಂದನೋನಸಂದಗ್ಧೋ
ನ ಭಸ್ಮ ಸುರಭಿ ಕ್ವಚಿತ್ ||

೨೧೧. ಕುಂದಬೇಡ

ನೊಂದಾಗ ನೋಡು ನಿನಗಿಂತ ನೊಂದವರತ್ತ,
ಸಂತಸದಿ ನಿನಗಿಂತ ಸಂತಸಿಯ ಕಡೆಗೆ:
ಸೋಲದಿರು ಸುಮ್ಮನೇ ನೋವಿಗೂ ನಲಿವಿಗೂ
ರಣದಲೆದೆಗೆಟ್ಟು ಶರಣಾದಂತೆ ಬರಿದೆ.

ದುಃಖೇ ದುಃಖಾಧಿಕಾನ್ ಪಶ್ಯೇತ್
ಸುಖೇ ಪಶ್ಯೇತ್ ಸುಖಾಧಿಕಾನ್ |
ಆತ್ಮಾನಂ ಶೋಕಹರ್ಷಾಭ್ಯಾಂ
ಶತ್ರುಭ್ಯಾಮಿವ ನಾರ್ಪಯೇತ್ ||

೨೧೧. ಪರೀಕ್ಷೆ

ಆಪತ್ತು ಬಂದಾಗ ಗೆಳೆತನದ ನೆಲೆ ತಿಳಿಗು,
 ಆಹವದ ಹೊತ್ತಿನಲಿ ಶೂರನ ನೆಲೆ,
 ಒರೆಗೆ ಹತ್ತುವುದು ವಿನಯದಲಿ ಕುಲದೊಂದು ನೆಲೆ,
 ಬಡತನದಿ ಹೆಂಗಳೆಯ ನಲೆಯ ನೆಲೆ.

ಆಪದಿ ಮಿತ್ರಪರೀಕ್ಷಾ
 ಶೂರಪರೀಕ್ಷಾ ರಣಾಂಗಣೇ ಭವತಿ |
 ವಿನಯೇ ವಂಶಪರೀಕ್ಷಾ
 ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಪರೀಕ್ಷಾ ತು ನಿರ್ಧನೇ ಪುಂಸಿ ||

೨೧೨. ಮೆಚ್ಚಿನ ಪರಿ

ಮೊಸರೂ ಸವಿ, ಜೇನೂ ಸವಿ,
 ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಸವಿ, ಸೊದೆ ಸವಿ,
 ಯಾರ ಮನಕೆ ಏನು ಮೆಚ್ಚೊ
 ಅದೇ ಅವಗೆ ಸವಿಸವಿ.

ದಧಿ ಮಧುರಂ ಮಧು ಮಧುರಂ
 ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಮಧುರಾ ಸುಧಾಪಿ ಮಧುರೈವ |
 ತಸ್ಯ ತದೇವ ಹಿ ಮಧುರಂ
 ಯಸ್ಯ ಮನೋ ಯತ್ರ ಸಂಲಗ್ನಮ್ ||

೨೧೪. ಹಣೆ ಬರಹ

ಗುಣಗಳೆಂಬವು ಗುಣಗಳೇ, ಅವು
ಧನಕೆ ಕಾರಣವೆನಿಸವು;
ಧನವ ಕೂಡಿಸುವವರ ಹಣೆಯಲಿ
ಬೇರೆ ಲಿಪಿಯಲಿ ಬರಹವು.

ಗುಣಾಃ ಖಲು ಗುಣಾ ಏವ
ನ ಗುಣಾ ಭೂತಿಹೇತವಃ |
ಧನಸಂಚಯಕರ್ತೃಣ
ಭಾಗ್ಯಾನಿ ಪೃಥಗೇವ ಹಿ ||

೨೧೫. ಜಾರಿದವರು

ಬಟ್ಟೆಯೊಮ್ಮೆ ಕೊಳೆಯಾದರೆ
ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಲ್ಲಿ ಕೂರುವರು;
ಚರಿತ ಚರಿತವಾದರೊಮ್ಮೆ
ಉಳಿದಲ್ಲವನೂ ಕಾಯರು.

ಯಥಾ ಹಿ ಮಲಿನೈರ್ವಸ್ತ್ರೈಃ
ಯತ್ರ ತತ್ರೋಪವಿಶ್ಯತೇ |
ಏವಂ ಚರಿತವೃತ್ತಸ್ತು
ವೃತ್ತಶೇಷಂ ನ ರಕ್ಷತಿ ||

೨೧೬. ವರ್ಜ್ಯ

ಜಂಗುಳಿಯೆ ಹಾವೆಂದು, ನಂಜೆಂದು ಪರರನ್ನ,
ಮಂದಗಮನೆಯರು ರಕ್ಕಸಿಯರೆಂದಂಜುವಗೆ
ಕುಂದಿರದೆ ವಿದ್ಯೆ ವಶವಹುದು.

ಅಹೇರಿವ ಗಣಾದ್ ಭೀತಃ
ಪರಾನ್ನಾಚ್ಚ ವಿಷಾದಿವ |
ರಾಕ್ಷಸೀಭ್ಯ ಇವ ಸ್ತ್ರೀಭ್ಯಃ
ಸ ವಿದ್ಯಾಮಧಿಗಚ್ಛತಿ ||

೨೧೭. ಚಂದ

ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೈ ಚಂದ, ಸೂಳೆಯರ ಸೋಗಂದ,
ಯುದ್ಧಗಳ ಸುದ್ದಿ ಬಲು ಚಂದ-ತಮ್ಮಯ್ಯ
ದೂರದಲಿ ಚಂದ ಇವು ಮೂರು.

ದೂರಸ್ಥಾಃ ಪವತಾ ರಮ್ಯಾ
ವೇಶ್ಯಾ ಚ ಮುಖಮಂಡನೇ |
ಯುದ್ಧಸ್ಯ ವಾರ್ತಾ ರಮ್ಯಾ ಚ
ತ್ರಿಣಿ ರಮ್ಯಾಣಿ ದೂರತಃ ||

೨೧೮. ಬಲ

ಬಲಹೀನಗೆ ಅರಸು ಬಲ,
ಬಾಲಕನಿಗೆ ಅಳುವೆ ಬಲ,
ಮೌನವೆ ಬಲ ಮೂರ್ಖನಿಗೆ,
ಸುಳ್ಳೇ ಬಲ ಕಳ್ಳನಿಗೆ.

ದುರ್ಬಲಸ್ಯ ಬಲಂ ರಾಜಾ
ಬಾಲಾನಾಂ ರೋದನಂ ಬಲಮ್ |
ಬಲಂ ಮೂರ್ಖಸ್ಯ ಮೌನಿತ್ವಂ
ಚೌರಾಣಾಮನ್ಯತಂ ಬಲಮ್ ||

೨೧೯. ಧೂಮ - ಧೂಪ

ಹೆರವರಾಡಿ ದರೆ ಅಪವಾದವೆನಿಸುವ ಮಾತೆ
 ಮೆಚ್ಚಿದವರಾಡಲು ವಿನೋದ;
 ಬೇರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸುಟ್ಟರೇಳುವುದು ಬರಿ ಧೂಮ,
 ಅಗುರು ಸುಟ್ಟರದೇನೆ ಧೂಪ.

ಅನ್ಯಮುಖೇ ದುರ್ವಾದೋ
 ಯಃ ಪ್ರಿಯವದನೇ ತದೇವ ಪರಿಹಾಸಃ |
 ಇತರೇಂಧನಜನ್ಮಾಯೋ
 ಧೂಮಃ ಸೋಗುರುಭವೋ ಧೂಪಃ ||

೨೨೦. ಕೈತವ

ಉಪಚಾರ ಬೇಕು ಗೆಳೆ-
 ತನ ಬೆಸೆಯದನ್ನ;
 ಬೆಸೆದ ಬಳಿಕುಪಚಾರ
 ಮಾಡಲದು ಗನ್ನ.

ಉಪಚಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯೋ
 ಯಾವದನುತ್ಪನ್ನಸೌಹೃದೋ ಪುರುಷಃ |
 ಉತ್ಪನ್ನಸೌಹೃದಾನಾ-
 ಮುಪಚಾರಃ ಕೈತವಂ ಭವತಿ ||

೨೨೦. ಹೋಗೆ ಹೋಯ್ತು

ಹೊನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಪುಸ್ತಕ
ಆದರೆ ಪರಹಸ್ತಕ
ಹೋಗೇ ಹೋಯ್ತು, ಮರಳಿದರೂ
ನಷ್ಟ, ಭ್ರಷ್ಟ, ಹರುಕ.

ಪುಸ್ತಕಂ ವನಿತಾ ವಿತ್ತಂ
ಪರಹಸ್ತಗತಂ ಗತಮ್ |
ಅಥವಾ ಪುನರಾಯಾತಿ
ನಷ್ಟಂ ಭ್ರಷ್ಟಂ ಚ ಖಂಡಿತಮ್ ||

೨೨೧. ಅಸುಖಿಗಳು

ಇಬ್ಬರೀ ಲೋಕದಲಿ ಸೌಖ್ಯಕೆರವಾದವರು,
ಒಬ್ಬ ಬರಿಗೈಯ ಭೋಗೇಚ್ಚು—ಎರಡನೆಯವ
ಕೈಲಾಗದಿರುವ ಕೋಪಿಷ್ಠ.

ದ್ವಾವಿಮೌ ಪುರುಷೌ ಲೋಕೇ
ಸುಖಿನೌ ನ ಕದಾಚನ |
ಯಶ್ಚಾಧನಃ ಕಾಮಯತೇ
ಯಶ್ಚ ಕುಪ್ಯನ್ನನೀಶ್ವರಃ ||

೨೨೨. ನಿತ್ಯ ಶುದ್ಧ

ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ ನಾರಿಯ ತುಟಿ,
ಹಣ್ಣು ಕೆಡೆವ ಹಕ್ಕಿ ಚುಂಚು,
ಮೊಲೆಯನುಣುವ ಕರುವ ಮುಸುಡಿ,
ಬೇಟೆ ಹಿಡಿವ ನಾಯ ಬಾಯಿ.

ನಿತ್ಯಮಾಸ್ಯಂ ಶುಚಿಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ
ಶಕುನಿಃ ಫಲಪಾತನೇ |
ವತ್ಸೋಪಿ ಸ್ತನಪಾನೇ ಸ್ಯಾತ್
ಶ್ವಾ ಮೃಗಗ್ರಹಣೇ ಶುಚಿಃ ||

೨೨೪. ಮರೆತವರು

ಕೆಲಸವಾದಿಂದ ಒಡೆಯನನು ಲೆಕ್ಕಿಸರಣ್ಣ,
ಮದುವೆಯಾದಿಂದ ಮಾತೆಯನು,
ಮಕ್ಕಳಾದಿಂದ ಗಂಡನನು ಕಡೆಗಣಿಸುವರು,
ವಾಸಿಯಾದಿಂದ ವೈದ್ಯನನು.

ಕೃತಾರ್ಥಃ ಸ್ವಾಮಿನಂ ದ್ವೇಷ್ಠಿ
ಕೃತದಾರಸ್ತು ಮಾತರಮ್ |
ಜಾತಾಪತ್ಯಾ ಪತಿಂ ದ್ವೇಷ್ಠಿ
ಗತರೋಗಾಶ್ಚಿ ಕಿತ್ ಕಮ್ ||

೨೨೫. ಕೈಬಿಟ್ಟದ್ದೇ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ

ಬೆಂಕಿಯಲಿ ಸುಟ್ಟದ್ದು ನೀರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದದ್ದು,
ಅರಸರೂ ಕಳ್ಳರೂ ಕಸಿದುಕೊಂಡದ್ದು-
ಎಲ್ಲವೂ ದಾನವೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಳಬಹುದು
ಬಯಲಾಗದಿರೆ ಹೇಡಿತನದ ಗುಟ್ಟು,

ಅಗ್ನೌ ದಗ್ಧಂ ಜಲೇ ಮಗ್ಧಂ
ಹೃತಂ ತಸ್ಮರಪಾರ್ಥಿವೈಃ |
ತತ್ಸರ್ವಂ ದಾನಮಿತ್ಯಾಹು-
ರ್ಯದಿ ಕ್ಲೈಬ್ಯಂ ನ ಭಾಷತೇ ||

೨೨೬. ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ ಬೇಡ

ಬಲ್ಲವರ ಮುಂದೆ ಗುಣಗಳ ಹೇಳಿಕೊಳಬೇಡ-
 ಬಲ್ಲವರು ಗುಣವ ಬಲ್ಲವರು;
 ಹುಂಬರೆದುರಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳ ಹೇಳಿಕೊಳಬೇಡ-
 ಹೇಳಿದರೆ ತಿಳಿವರಲ್ಲವರು.

ಬುಧಾಗ್ರೇ ನ ಗುಣಾನ್ ಬ್ರೂಯಾತ್
 ಸಾಧು ವೇತ್ತಿ ಯತಃ ಸ್ವಯಮ್ |
 ಮೂರ್ಖಾಗ್ರೇಪಿ ಚ ನ ಬ್ರೂಯಾತ್
 ಬುಧಪ್ರೋಕ್ತಂ ನ ವೇತ್ತಿ ಸಃ ||

೨೨೭. ಅಂತ

ಕಲಹಗಳೇ ಕೊನೆ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ,
 ಕೆಡುನುಡಿಗಳೆ ಕೊನೆ ಗೆಳೆತನಗಳಿಗೆ,
 ಕೀಳೆಲಸವೆ ಕೊನೆ ಮನುಜರ ಜಸಕೆ,
 ಕುರಾಜರೇ ಕೊನೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ.

ಕಲಹಾಂತಾನಿ ಹರ್ಮ್ಯಾಣಿ
 ಕುವಾಕ್ಯಾಂತಂ ಚ ಸೌಹೃದಮ್ |
 ಕುರಾಜಾಂತಾನಿ ರಾಷ್ಟ್ರಾಣಿ
 ಕುಕರ್ಮಾಂತಂ ಯಶೋ ನೃಣಾಮ್ ||

೨೨೮. ಸೋದಿಸು

ಕಣ್ಣಲಿ ಸೋದಿಸಿ ಅಡಿಯನಿಡು,
ವಸ್ತ್ರದಿ ಸೋದಿಸಿ ನೀರು ಕುಡಿ,
ಸತ್ಯವ ಸೋದಿಸಿ ಮಾತ ನುಡಿ,
ಮನದಲಿ ಸೋದಿಸಿ ನಡೆಯನಿಡು.

ಚಕ್ಷುಃಪೂತಂ ನೃಸೇತ್ತಾದಂ
ವಸ್ತ್ರ ಪೂತಂ ಪಿಬೇಜ್ಜಲಮ್ |
ಸತ್ಯಪೂತಾಂ ವದೇದ್ವಾಣೀಂ
ಮನಃಪೂತಂ ಸಮಾಚರೇತ್ ||

೨೨೯. ಮರ್ದನ

ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನು ಕಬ್ಬು ಮಣ್ಣು
ಎಳ್ಳು ಮೊಸರು ಚಂದನ
ಮಿಲ್ಲ ಜನರು ವೀಳ್ಯ-ಇವಕೆ
ಮರ್ದನವೇ ಬಲು ಗುಣ

ಇಕ್ಕುದಂಡಾಸ್ತಿಲಾಶ್ಚೈವ
ಕಾಮಿನೀ ಹೇಮ ಮೇದಿನೀ |
ದಧಿ ಚಂದನತಾಂಬೂಲೇ
ಮರ್ದನಂ ಗುಣವರ್ಧನಮ್ ||

೨೩೦. ಇನ್ನೂ ಬೇಕು

ದುಡಿಮೆ, ಜಗಳ, ತುರಿಕೆ, ಜೂಜು,
ಸೆರೆ, ಹೆರವರ ಹೆಣ್ಣು,
ತಿನಸು, ನಿದ್ದೆ, ಮೈಥುನ-ಸೇ-
ವಿಸಿದಷ್ಟೂ ಬೇಕಿನ್ನೂ.

ಉದ್ಯೋಗ: ಕಲಹ: ಕಂಡೂ-
ದ್ಯೂತಂ ಮದ್ಯಂ ಪರಸ್ತ್ರಿಯ: |
ಆಹಾರೋ ಮೈಥುನಂ ನಿದ್ರಾ
ಸೇವನಾತ್ತು ವಿವರ್ಧತೇ ||

೨೩೧. ಭವಿತವ್ಯ

ಓಡಿದರೆ ತಪ್ಪುವುದೆ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಭವಿತವ್ಯ?
ಹಾರಿದರೆ ಹಕ್ಕಿ ಪುಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಗಲಿದ ಬೆಂಕಿ
ಆರಿಸಲು ಬಹುದೆ ಎಂದಾರೆ?

ಪಲಾಯನೈರ್ನಾಪಯಾತಿ
ನಿಶ್ಚಲಾ ಭವಿತವ್ಯತಾ |
ದೇಹಿನಃ ಪುಚ್ಛಸಂಲೀಸಾ
ವಹಿ ಜ್ವಾಲೇವ ಪಕ್ಷಿಣಃ ||

೨೩೨. ಅಧಿಕಾರ ಸುಖ

ಬಸುರು, ಸಾಲ, ಅಧಿಕಾರ,
ನಾಯಿಗಳೆಣೆಯಾಟ-
ಮೊದಲಲ್ಲೇನದರ ಸುಖ!
ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟ.

ಅಧಿಕಾರೋ ಹಿ ಗರ್ಭಶ್ಚ
ಋಣಂ ಚ ಶ್ವಾನಮೈಥುನಮ್ |
ಆಗಮೇ ಪರಮಾನಂದೋ
ನಿರ್ಗಮೇ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟಮ್ ||

೨೩೩. ಹೊರೆ

ವಿವೇಕಗೇಡಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೊರೆ,
ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲಗೆ ಜ್ಞಾನ ಹೊರೆ,
ಶಾಂತಿಹೀನನಿಗೆ ಹೃದಯ ಹೊರೆ;
ತನ್ನನರಿಯದಗೆ ತಾನೆ ಹೊರೆ.

ಭಾರೋವಿವೇಕಿನಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ
ಭಾರೋ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ರಾಗಿಣಃ |
ಅಶಾಂತಸ್ಯ ಮನೋ ಭಾರೋ
ಭಾರೋನಾತ್ಮವಿದೋ ವಪುಃ ||

೨೩೪. ಜೀವನ ರಥ

ಬಂಡಿಯಚ್ಚಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಬಿಡುವರು
ಸಾರಿಗೆಗೆ ಹಗುರಾಗಲೆಂದು,
ಅಂತೆಯೇ ಬಲ್ಲವರು ಉಂಬರು
ಜೀವನದ ಪಥ ಸಾಗಲೆಂದು.

ಭಾರಸ್ಯೋದ್ವಹನಾರ್ಥಂ ಚ
ರಥಾಕ್ಷೋಭ್ಯಜ್ಯತೇ ಯಥಾ |
ಭೋಜನಂ ಪ್ರಾಣಯಾತ್ರಾರ್ಥಂ
ತದ್ವದ್ವಿದ್ವಾನ್ ನಿಷೇವತೇ ||

೨೩೫. ಪರಸ್ಪರ

ಅಡವಿಯಿಲ್ಲದ ಹುಲಿಯ ಕೊಲುವರು,
ಹುಲಿಯಿಲ್ಲದವಿಯನೆ ಕಡಿವರು,
ಇಂತು ಹುಲಿಗಳಿಗಡವಿ ರಕ್ಷೆ,
ಅಡವಿಗಾದರು ಹುಲಿಯ ರಕ್ಷೆ.

ನಿರ್ವನೋ ವಧ್ಯತೇ ವ್ಯಾಘ್ರೋ
ನಿರ್ವ್ಯಾಘ್ರೋ ಛಿದ್ಯತೇ ವನಮ್ |
ತಸ್ಮಾದ್ ವ್ಯಾಘ್ರೋವನಂ ರಕ್ಷೇತ್
ವನಂ ವ್ಯಾಘ್ರಂ ಚ ಪಾಲಯೇತ್ ||

೨೩೬. ನಾಸ್ತಿ

ಓದುತ್ತ ಇರುವವಗೆ ದಡ್ಡತನವಿಲ್ಲ,
ಜಪಿಸುತ್ತ ಇರುವವಗೆ ಇಲ್ಲ ಪಾಪ,
ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿರುವವಗೆ ಭಯವೆಂಬುದಿಲ್ಲ
ಮೌನದಲ್ಲಿರುವವನಿಗಿಲ್ಲ ಕಲಹ.

ಪಠತೋ ನಾಸ್ತಿ ಮೂರ್ಖತ್ವಂ
ಜಪತೋ ನಾಸ್ತಿ ಪಾತಕಮ್
ಮೌನಿನಃ ಕಲಹೋ ನಾಸ್ತಿ
ನ ಭಯಂ ಚಾಸ್ತಿ ಜಾಗ್ರತಃ ||

೨೩೭. ಪಾಪ ಮೂಲ

ಲೋಭ ಪಾಪಕೆ ಮೂಲ, ರುಚಿಯೆ ವ್ಯಾಧಿಗೆ ಮೂಲ,
ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಮಮತೆಯೆ-ಇವು ಮೂರ
ತೊರೆದವರೆ ಸುಖವ ನೆರೆದವರು.

ಲೋಭಮೂಲಾನಿ ಪಾಪಾನಿ
ವ್ಯಾಧಯೋ ರಸಮೂಲಕಾಃ |
ಸ್ನೇಹಮೂಲಾನಿ ದುಃಖಾನಿ
ತ್ರಿಣಿ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಸುಖೀ ಭವೇತ್ ||

೨೩೮. ಸುಳ್ಳು

ಮಳೆಗೆ ಜ್ಯೋತಿಷ ಸುಳ್ಳು ವೃದ್ಧ ಗೂರಿಗೆ ಸುಳ್ಳು
ಕೂಳುಬಡಿಕನಿಗೆ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಸುಳ್ಳಯ್ಯ
ಜ್ಞಾನ ತಾ ಸುಳ್ಳು ಕುಡುಕನಿಗೆ.

ಜ್ಯೋತಿಷಂ ಜಲದೇ ಮಿಥ್ಯಾ
ಮಿಥ್ಯಾ ಶ್ವಾಸಿನಿ ವೃದ್ಧಕಮ್ |
ಯೋಗೋ ಬಹ್ವಶನೇ ಮಿಥ್ಯಾ
ಮಿಥ್ಯಾ ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಮದ್ಯವೇ ||

೨೩೯. ಮುಪ್ಪು

ತಿರುಗುವ ಕಾಯಕ ಮನುಜಗೆ ಮುಪ್ಪು
ತಿರುಗದಿರುವುದೇ ಕುದುರೆಗೆ ಮುಪ್ಪು
ಭೋಗಿಸದಿರುವುದೆ ನಾರಿಗೆ ಮುಪ್ಪು
ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಗೆ ಬಿಸಿಲೇ ಮುಪ್ಪು.

ಅಧ್ವಾ ಜರಾ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ
ಅನಧ್ವಾ ವಾಜನೋ ಜರಾ |
ಅಸಂಭೋಗೋ ಜರಾ ಸ್ಮೀಣಾಂ
ವಸ್ತ್ರಾಣಾಮಾತಪೋ ಜರಾ ||

೨೪೦. ಸಾಂಖ್ಯ

ತಪಸ್ವಿಗೊಬ್ಬನೆ, ಓದಿಂಗಿಬ್ಬರು,
ಗಾನಕೆ ಮೂವರು, ಪಯಣಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು,
ಆರಂಬಕೆ ಜನ ಐದಾರೇಳು,
ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟಿದ್ದರು ಬೇಕು.

ಏಕಸ್ತಪೋ ದ್ವಿರಧ್ಯಾಯೀ
ತ್ರಿಭಿರ್ಗೀತಂ ಚತುಃ ಪಥಮ್ |
ಸಪ್ತ ಪಂಚ ಕೃಷೀಣಾಂ ಚ
ಸಂಗ್ರಾಮೋ ಬಹುಭಿಃ ಸಹ ||

೨೪೧. ನಾಲ್ವರು ಬೇಕು

ನಾಲ್ವರೊಡನಿರಬೇಕು ಸಾಗುವಲ್ಲಿ,
 ನಾಲ್ವರೊಡನಿರಬೇಕು ತಂಗುವಲ್ಲಿ,
 ನಾಲ್ವರೊಡನಾಡುತಿರಬೇಕು ಮಾತು,
 ಒಂಟಿಯಾಗಿರಬೇಕು ದುಃಖದಲ್ಲಿ.

ಪಂಚಭಿಃ ಸಹ ಗಂತವ್ಯಂ
 ಸ್ಥಾತವ್ಯಂ ಪಂಚಭಿಃ ಸಹ |
 ಪಂಚಭಿಃ ಸಹ ವಕ್ತವ್ಯಂ
 ನ ದುಃಖಿಂ ಪಂಚಭಿಃ ಸಹ ||

೨೪೨. ಲೋಕ ಭಕ್ಷಕ

ಗೌಡ, ಸೇನಬೋವ, ಸೊಳ್ಳೆ,
 ಸೊಳ್ಳೆ, ನೋಣವು, ಮೂಷಕ,
 ತಿರುಕು ಎಂಬವೇಳು ಜೀವಿ
 ಲೋಕ ಭಕ್ಷಕ.

ಮಕ್ಷಿಕಾ ಮಶಕೋ ವೇಶ್ಯಾ
 ಮೂಷಕೋ ಯಾಚಕಸ್ತಥಾ |
 ಗ್ರಾಮಣೀರ್ಗಣಕಶ್ಚೈವ
 ಸಪೈತೇ ಪರಭಕ್ಷಕಾಃ ||

೨೪೩. ಅಷ್ಟಕ

ಅರಸನಿಗೆ, ತಿರುಕನಿಗೆ, ಯಮಗೆ, ಸೂಳೆಗೆ ಮತ್ತೆ
ಬಾಲಗಗ್ಗಿಗೆ, ದೂರದೂರ ನಂಟನಿಗೆ-
ಇವರೇಳರಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಪರರ ಸಂಕಟದರಿವು,
ಎಂಟನೆಯನಿಗೆ ಕೂಡ ಗ್ರಾಮಕಂಟಕಗೆ.

ರಾಜು ವೇಶ್ಯಾ ಯಮೋ ವಹ್ನಿಃ
ಪ್ರಾಘೂರ್ಣೋ ಬಾಲಯಾಚಕೌ |
ಪರದುಃಖಂ ನ ಜಾನಾತಿ
ಹೃಷ್ಯಮೋ ಗ್ರಾಮಕಂಟಕಃ ||

೨೪೪. ಹತ್ತು ಚಂಚಲ

ಮನಸು ಮೋಡ ಭ್ರಮರ ರಮಣಿ
ಕಾಮ ರಮೆಯು ಮಾರುತ
ಮಂಗ ಮೀನು ಅಮಲು ಈ ಮ-
ಕಾರ ಹತ್ತು ಚಂಚಲ.

ಮನೋ ಮಧುಕರೋ ಮೇಘೋ
ಮಾನಿನೀ ಮದನೋ ಮರುತ್ |
ಮಾ ಮದೋ ಮರ್ಕಟೋ ಮತ್ಸ್ಯೋ
ಮಕಾರಾ ದಶ ಚಂಚಲಾಃ ||

೨೪೫. ಕಾಮಾಂಧ

ಹಗಲು ಕಾಣದು ಗೂಗೆ, ಇರುಳು ಕಾಣದು ಕಾಗೆ;
ಹಗಲಿರುಳು ಕಣ್ಣೆದ್ದು ಕಾಣದವನುಂಟೊಬ್ಬ-
ಅವನೆ ಹೆಸರಾಂತ ಕಾಮಾಂಧ.

ದಿವಾ ಪಶ್ಯತಿ ನೋಲೂಕಃ
ಕಾಕೋ ನಕ್ತಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ |
ಅಪೂರ್ವಃ ಕೋಪಿ ಕಾಮಾಂಧೋ
ದಿವಾ ನಕ್ತಂ ನ ಪಶ್ಯತಿ ||

೨೪೬. ಗಾಳಗಳು

ಮಂತ್ರದ ಮೋಡಿಗೆ ನಾಗಗಳು,
ಬೋನಿನ ತಂತ್ರಕೆ ಜಿಂಕೆಗಳು,
ಬಲೆಗೆ ಸಿಲುಕುವವು ಹಂಗಗಳು-
ಡಂಬಾಚಾರಕೆ ಮಾನವರು.

ಮಂತ್ರಬಲೆನ ಭುಜಂಗಾ
ಮುಗ್ಧಕುರಂಗಾಶ್ಚ ಕೂಟಯಂತ್ರೇಣ |
ಸ್ಥಲಜಾಲೇನ ವಿಹಂಗಾ
ಗೃಹ್ಯಂತೇ ಮಾನವಾಶ್ಚ ದಂಭೇನ ||

೨೪೭. ಕಾಣದ್ದು

ಕಾಗೆಯಲಿ ಮಡಿ, ಜೂಜಿನಲಿ ಸೂನ್ಯತದ ನುಡಿ,
ಷಂಡನಲಿ ಧೈರ್ಯ, ಕುಡಿಕನಲಿ ತತ್ತ್ವಾಸ್ಥೈ
ಹೆಣ್ಣಿನಲಿ ಕಾಮದುಪಶಾಂತಿ, ಹಾವಲಿ ಕ್ಷಾಂತಿ,
ರಾಜನಲಿ ದೃಢಮೈತ್ರಿ ಇವ ಕಂಡರುಂಟೆ?

ಕಾಕೇ ಶೌಚಂ ದ್ಯೂತಕಾರೇ ಚ ಸತ್ಯಂ
ಸರ್ಪೇ ಕ್ಷಾಂತಿಃ ಸ್ತ್ರೀಷು ಕಾಮೋಪಶಾಂತಿಃ |
ಕ್ಲಿಬೇ ಧೈರ್ಯಂ ಮದ್ಯಪೇ ತತ್ತ್ವಚಿಂತಾ
ರಾಜಾ ಮಿತ್ರಂ ಕೇನ ದೃಷ್ಟಂ ಶ್ರುತಂ ವಾ ||

೨೪೮. ಅನುಕರಣೀಯ

ಗಿಳಿಯ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡು,
ಬಕದ ಹಾಗೆ ಧ್ಯಾನಮಾಡು,
ಆಡಿನಂತೆ ಜಗಿದು ನುಂಗು,
ಆನೆಯಂತೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡು.

ಶುಕವದ್ವಾಷಣಂ ಕುರ್ಯಾದ್
ಬಕವದ್ ಧ್ಯಾನಮಾಚರೇತ್ |
ಅಜವತ್ ಚರ್ವಣಂ ಕುರ್ಯಾತ್
ಗಜವತ್ ಸ್ನಾನಮಾಚರೇತ್ ||

೨೪೯. ಮೂರು ಗುಟ್ಟು

ಹೊತ್ತಿಗೊಪ್ಪುವ ಮಾತು, ಸ್ನೇಹಕೊಪ್ಪುವ ನೆರವು,
ರಟ್ಟಿಬಲಕೊಪ್ಪುವಾ ಸಿಟ್ಟು—ಈ ಮೂರು
ಗುಟ್ಟು ಬಲ್ಲವಗಿಲ್ಲ ಕುತ್ತು.

ಪ್ರಸ್ತಾವಸದೃಶಂ ವಾಕ್ಯಂ
ಸದ್ಭಾವಸದೃಶಂ ಪ್ರಿಯಮ್ |
ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ ಸಮಂ ಕೋಪಂ
ಕುರ್ವಾಣೋ ನ ವಿನಶ್ಯತಿ ||

೨೫೦. ಸಲುಗೆಯ ಮಿತಿ

ಸಲಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದರೆ
ಬೆಲೆ ಉಳಿಯದು.
ಮಲೆಯ ಬೇಡಿಕೆಗೆ
ಚಂದನ ಉರುವಲು.

ಆತಿಪರಿಚಯಾದವಜ್ಞಾ
ಸಂತತಗಮನಾದನಾದರೋ ಭವತಿ |
ಮಲಯೇ ಭಿಲ್ಲಪುರಂದ್ರೀ
ಚಂದನತರುಕಾಷ್ಮಮಿಂಧನಂ ಕುರುತೇ ||

೨೫೧. ಪಾಯಸದ ಸವುಟು

ಸ್ವಂತ ಮತಿಯಿಲ್ಲದವ ಸೊಂಪಾಗಿ ಓದಿದರೆ
ಸವುಟು ಪಾಯಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೆ—ಆತನಿಗೆ
ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮರ್ಮ ಹೊಳೆದೀತೆ?

ಯಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ವಿವೇಕಸ್ತು
ಕೇವಲಂ ಯೋ ಬಹುಶ್ರುತಃ |
ನ ಸ ಜಾನಾತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಾನ್
ದರ್ವೀ ಪಾಕರಸಾನಿವ ||

೨೫೨. ತಲುಪುವವನು

ಓದುವವರು, ಕೇಳುವವರು,
ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಠ ಜೀಕುವವರು,
ಇವರು ಹವ್ಯಾಸದವರು—
ನಡೆದಾತನೆ ಮುಟ್ಟುವವನು.

ಪಠಕಃ ಪಾಠಕಶ್ಚೈವ
ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಠಕಾಃ |
ಸರ್ವೇ ವ್ಯಸನಿನೋ ಜ್ಞೇಯಾ
ಯಃ ಕ್ರಿಯಾವಾನ್ ಸ ಪಂಡಿತಃ ||

೨೫೩. ತಮಗಲ್ಲದ್ದು

ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ
ಪಂಡಿತರೆ ಎಲ್ಲಾ,
ನಡೆದು ತೋರಿಸುವಲ್ಲಿ
ಮುನಿ ಕೂಡ ಕಳ್ಳ,

ಪರೋಪದೇಶೇ ಪಾಂಡಿತ್ಯಂ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸುಕರಂ ನೃಣಾಮ್ |
ಧರ್ಮೇ ಸ್ವಯಮನುಷ್ಠಾನಂ
ಮುನೀನಾಮಪಿ ದುಷ್ಕರಮ್ ||

೨೫೪. ವೇದಾಂತ ವ್ಯರ್ಥ

ವೇದಾಂತವೋದಿ ಪಾರಂಗತನಾದರ
ಕುಜನಕೆ ಬಾರದು ಸಜ್ಜನಿಕೆ.
ಯುಗ ಯುಗದಿಂದ ಸಮುದ್ರದಲದ್ದಿದ
ಮೈನಾಕಕೆ ಬಂದಿತೆ ಮೃದುತೆ?

ನಿಷ್ಠಾತೇಪಿ ಚ ವೇದಾಂತೇ
ಸಾಧುತ್ವಂ ನೈತಿ ದುರ್ಜನಃ |
ಚರಂ ಜಲನಿಧೌ ಮಗ್ನಃ
ಮೈನಾಕ ಇವ ಮಾದ್ರವಮ್ ||

೨೫೫. ಕ್ರೂರ

ಕ್ರೂರ ಯಾವುದು? ಘನೆಯ ಹೃದಯ.
ಅದಕು ಕ್ರೂರ? ರಮಣಿಯ ಹೃದಯ.
ಕ್ರೂರಕೃಂತಿಕ್ರೂರ ಪತಿ ಸುತ
ಧನಗಳಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಹೃದಯ.

ಕಿಂ ಕ್ರೂರಂ ಘನೇಹೃದಯಂ
ಪುನರಪಿ ಕಿಂ ಕ್ರೂರಮಂಗನಾಹೃದಯಮ್ |
ಕ್ರೂರಾತ್ ಕ್ರೂರತರಂ ಕಿಂ
ಪತಿಸುತಧನಹೀನಕಾಮಿನೀಹೃದಯಮ್ ||

೨೫೬. ಧೂಳಿನ ಮಹಿಮೆ

ಕಾಲಲಿ ಮೆಟ್ಟಿದರಾಕ್ಷಣ ಎದ್ದು
ತಲೆಯನೆ ಕವಿವುದು ತುಳಿದವರ-
ಅಪಮಾನವ ಸುಮ್ಮನೆ ಸೈರಿಸುವ
ಮಾನವಗಿಂತಲು ಧೂಳೆ ವರ.

ಪದಾಹತಂ ಸದುತ್ಥಾಯ
ಮೂರ್ಧಾನಮಧಿರೋಹತಿ |
ಸ್ವಸ್ಥಾದೇವಾಪಮಾನೇಪಿ
ದೇಹಿಸ್ತದ್ಧರಂ ರಜಃ ||

೨೫೭. ನವವೇದಾಂತ

ಬೂದಿಯಾದ ದೇಹ ಮತ್ತೆ
ಬರುವುದುಂಟೆ?
ಸಾಲ ಮಾಡಿ ತುಪ್ಪ ಸುರಿದು
ಸುಖಿಸೋ ಮಂಕೇ!

ಭಸ್ಮೀಭೂತಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ
ಪುನರಾಗಮನಂ ಕುತಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ
ಯುಷಂ ಕೃತ್ವಾ ಘೃತಂ ಪಿಬ ||

೨೫೮. ತ್ರಿಶಂಕು

ಕಡುಹುಂಬ ಕಡುಜಾಣ
 ಬಾಳುವರು ಸೊಗದಿ,
 ನಡುವೆ ನೇತಾಡುವವ
 ನವೆಯುವನು ಜಗದಿ.

ಯಶ್ಚ ಮೂಢತಮೋ ಲೋಕೇ
 ಯಶ್ಚ ಬುದ್ಧೇಣ ಪರಂ ಗತಃ |
 ತಾವೃಭೌ ಸುಖಮೇಧೇತೇ
 ಕ್ಲಿಶ್ಯತ್ಯಂತರಿತೋ ಜನಃ ||

೨೫೯. ಕೆಟ್ಟರು

ಇನ್ನೂ ಬೇಕೆನೆ ಹಾರುವ ಕೆಟ್ಟ
 ಇಷ್ಟು ಸಾಕೆಂಬ ಭೂಪತಿ ಕೆಟ್ಟ
 ಕೆಟ್ಟಳು ನಾಚಿಕೆಗುಳಿ ಬೆಲೆವೆಣ್ಣು
 ಕೆಟ್ಟಳು ನಾಚಿಕೆರದ ಕುಲವೆಣ್ಣು.

ಅಸಂತುಷ್ಟಾ ದ್ವಿಜಾ ನಷ್ಟಾಃ
 ಸಂತುಷ್ಟಾಶ್ಚ ಮಹೀಭುಜಃ |
 ಸಲಜ್ಞಾ ಗಣಿಕಾ ನಷ್ಟಾ
 ನಿರ್ಲಜ್ಞಾಶ್ಚ ಕುಲಸ್ತ್ರಿಯಃ ||

೨೬೦. ರೋಚ್ಚು ಬೇಕು ಕೆಚ್ಚು ಬೇಕು

ಕೋಪ ಹುಸಿಹೋಗದಿಹ, ಆಪತ್ತಿಗೆದೆಗೊಡುವ
 ಭೂಪನಾಶ್ರಯಕೆ ಬರುವುದು ಲೋಕ ತಾನೇ.
 ಕೆಣಕಿದರೆ ಸಿಡಿದೆದ್ದು ಮಾರ್ಕೊಳ್ಳದಿಹ ನರನ
 ಗೆಳೆತನಕೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ, ಹಗೆಗಿಲ್ಲ ಗಣನೆ.

ಅವಂಧ್ಯಕೋಪಸ್ಯ ವಿಹಂತುರಾಪದಾಂ
 ಭವಂತಿ ವಶ್ಯಾಃ ಸ್ವಯಮೇವ ದೇಹಿನಃ |
 ಅಮರ್ಷಶೂನ್ಯೇನ ಜನಸ್ಯ ಜಂತುನಾ
 ನ ಜಾತಹಾರ್ದೇನ ನ ವಿದ್ವಾಪಾದರಃ ||

ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯ

೨೬೦. ವೈರಾಗ್ಯ

ಪುರಾಣ ಕೇಳಿದಾಗ ಸ್ಮಶಾನಕೈದಿದಾಗ
ಮೈಥುನ ಮುಗಿಸಿದಾಗಿನ ಬುದ್ಧಿ
ಸದಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುದಾದರನ್ನು
ವೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗುಂಟಿಡಿ?

ಪುರಾಣಾಂತೇ ಸ್ಮಶಾನಾಂತೇ
ಮೈಥುನಾಂತೇ ಚ ಯಾ ಮತಿಃ |
ಸಾ ಮತಿಃ ಸರ್ವದಾ ಚೇತ್ ಸ್ಯಾತ್
ಕೋ ನ ಮುಚ್ಯೇತ ಬಂಧನಾತ್ ||

೨೬೧. ಬ್ರಹ್ಮ ಚಿಂತನ

ಆಟದ ಹಂಬಲ ಹುಡುಗನಿಗೆ,
ಬೇಟದ ಹಂಬಲ ತರುಣನಿಗೆ,
ಮುದುಕಗುಂಟು ಚಿಂತೆಯ ಗಂಟೇ-
ಯಾರಿಗನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದ ತಂಟೆ?

ಬಾಲಸ್ತಾವತ್ ಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತ -
ಸ್ತರುಣಸ್ತಾವತ್ ತರುಣೇಸಕ್ತಃ |
ವೃದ್ಧಸ್ತಾವತ್ ಚಿಂತಾಸಕ್ತಃ
ಪರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಕೋಪಿ ನ ಸಕ್ತಃ ||

೨೬೩. ತೃಪ್ತಿಯೇ ತುಷ್ಟಿ

ನಾರು ಮಡಿಯೆ ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿ, ನಿನಗೊ ಚೀನ ಪಟ್ಟೆ,
ಅದು ಸಾದಾ ಇದು ವಿಶೇಷ; ಸಮವಲ್ಲವೆ ತುಷ್ಟಿ?
ಯಾರ ಬಯಕೆ ಎಷ್ಟು ಹರವೊ ಅಷ್ಟು ಆತ ಬಡವ;
ತುಷ್ಟಿ ಮನದಲೊಂದಿದ್ದರೆ ಯಾರು ಧನಿಕ ಬಡವ?

ವಯಮಿಹ ಪರಿತುಷ್ಟಾ ವಲ್ಕಲೈಸ್ತ ಸ್ವೈಂ ದುಕೂಲೈಃ
ಸಮ ಇಹ ಪರಿತೋಷೋ ನಿರ್ವಿಶೇಷೋ ವಿಶೇಷಃ |
ಸ ಹಿ ಭವತಿ ದರಿದ್ರೋ ಯಸ್ಯ ತೃಷ್ಟಾ ವಿಶಾಲಾ
ಮನಸಿ ತು ಪರಿತುಷ್ಟೇ ಕೋರ್ಧವಾನ್ ಕೋ ದರಿದ್ರಃ ||

೨೬೪. ನಿರ್ವಾಸಿತ

ಮುನಿಗಳುಣ್ಣುವ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸನು ತಿರಿದು
ಚರಿತವ ನಡೆಸುವಾ,
ತಳರ ಗುಡಿಸಲೊಳಿರುವ, ಹುಲ್ಲನು ಹಾಸಿ
ನೆಲದಲಿ ಮಲಗುವಾ,
ಧನಮದದಿ ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಕೀಳ್ಳುಡಿ ನುಡಿವ
ಚಿಲ್ಲರೆ ಮನಸಿನ
ಪ್ರಭುಗಳೆಂಬರ ಹೆಸರು ಕೇಳದ ದೂರದಡವಿಗೆ
ತೊಲಗುವಾ.

ಪುಣ್ಯೈರ್ಮೂಲಫಲೈಃ ಪ್ರಿಯಪ್ರಣಯಿನೀಂ
ವೃತ್ತಿಂ ಕುರುಷ್ಟಾಧುನಾ
ಭೂಶಯ್ಯಾಂ ನವಪಲ್ಲವೈಃ ಕುರು ತೃಣೈ-
ರುತ್ತಿಷ್ಠ ಯಾಮೋ ವನೇ |
ಕ್ಷುದ್ರಾಣಾಮವಿವೇಕಮೂಢಮನಸಾಂ
ಯತ್ರೇಶ್ವರಾಣಾಂ ಸದಾ
ವಿತ್ತವ್ಯಾಧ್ಯವಿವೇಕಸಂಕುಲಗಿರಾಂ
ನಾಮಾಪಿ ನ ಶ್ರೂಯತೇ ||

೨೬೫. ಯೋಗಿ

ಊರೂರಿಗುಂಟು ಮನೆ, ಮನೆಮನೆಗೆ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನ,
ಊಟ ಕೆರೆ ಹೊಳೆಹೊಳೆಯ ಸವಿ ನೀರು—ನಿಜವರಿತ
ಯೋಗಿಗಳೆನು ಕೊರತೆಯೋ!

ದೇಶೇ ದೇಶೇ ಭವನಂ
ಭವನೇ ಭವನೇ ಚ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನಮ್ |
ಸರಸಿ ಚ ನದ್ಯಾಂ ಸಲಿಲಂ
ಶಿವ ಶಿವ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಯೋಗಿನಾಂ ಪುಂಸಾಮ್ ||

೨೬೬. ಎಚ್ಚರಿಕೆ

ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಗುರಾಗಿ, ಯಾವ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕು
ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ, ದಿನಾ
ಸಿಕ್ಕಸಿಕ್ಕವರ ಕಾಲ್ಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ನೆಲವಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ
ಧೂಳಿಕಣ
ಗಾಳಿ ಬಿಡಲು ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಹಾರಿ, ಗಿರಿ ನೆತ್ತಿ
ಮೆಟ್ಟಿ ತಿತ್ತಿರಿ ತಿರಿ,
ಲಕ್ಷ ಲಕ್ಷದಲಿ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲಿ ನೋಡು ನೋಡು
ನರ್ತಿಸುವ ಪರಿ.

ಯೇ ಜಾತ್ಯಾ ಲಘವಃ ಸದೈವ ಗಣನಾಂ
ಯಾತಾ ನ ಯೇ ಕುತ್ರಚಿತ್
ಪದ್ಧ್ಯಾ ಮೇವ ವಿಮರ್ದಿತಾಃ ಪ್ರತಿದಿನಂ
ಭೂಮೌ ವಿಲೀನಾಶ್ಚ ಯೇ |
ಉತ್ ಕ್ಷಿಪ್ತಾಶ್ಚ ಪಲಾಶಯೇನ ಮರುತಾ
ಪಶ್ಯಾಂತರಿಕ್ಷೇ ಸಖೇ
ತುಂಗಾನಾಮುಪರಿ ಸ್ಥಿತಿಂ ಕ್ಷತಿಭೃತಾಂ
ಕುರ್ವಂತ್ಯಮೀ ಪಾಂಸವಃ ||

ಮಾಗಿದ ಹಣ್ಣು, ಅಣಿಯಾದೂಟ,
ಜವ್ವನವೇರಿದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕೂಟ,
ಮಡಿಸಿದ ವಿಳ್ಯ, ಸುಭಾಷಿತ ವಚನ
ಒಡನೆಯೆ ಕೈಕೊಳ್ಳುವನೇ ಜಾಣ.

ಸಂದರ್ಭ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

ಪದ್ಯ ಸಂ.

೧೩. 'ಶ್ಲೋಕ'ದ 'ಲ'ಕಾರ ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿಯುವುದು 'ಶೋಕ'.

೧೪-೧೫. ಸೃಷ್ಟಿಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಹಸುಳೆಯಾಗಿ ಪಾದವನ್ನು ಕೈಯಿಂದಲೆದು ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ತುರುಕಿ ಆಲದಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಪುರಾಣ.

೨೪. ಶ್ರೀರಾಮನ ಮೈಬಣ್ಣ ನೀಲ, ಸೀತೆಯದು ಬಿಳಿ.

೨೬. ಕಡಲನ್ನು ಕುಡಿದ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ.

೨೩. ಶೇಷ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ವಿಷ್ಣು ಅವನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ.

೪೦. ಮೃದಂಗದ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮೆತ್ತುವ 'ಕರ್ಣ'ವನ್ನು 'ಬೋನ'(ಅನ್ನ)ದಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪೪. 'ವಾಮನ' ಅಂದರೆ ಕುಬ್ಜನೆಂದರ್ಥ.

೪೫. ಶಿವನು ಭಿಕ್ಷಾಟನಮೂರ್ತಿ, ಸಮುದ್ರಮಥನದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದವನೂ ಹೌದು.

೪೬. ಬಡ ಕವಿಯ ಪಂಚೆ ಎರಡೂ ತುದಿ ಮತ್ತು ನಡುವೆಯೂ ಹರಿದಿರುವುದರಿಂದ ಅದೂ ಆದಿ ಮಧ್ಯಂತರಹಿತ-ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆ.

೪೭. ಸಿದ್ಧರ ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವುದೂ ಒಂದು. ಬಡವ ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾಗಿ ಅವನೂ ಸಿದ್ಧನೇ!

೪೯. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಾಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸ- 'ಕುಮಾರ ಸಂಭವ'ದಲ್ಲಿ.

೫೦. ಬಡವನೊಡನೆ ಹಣವೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ!

೫೨. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೂ ಪತ್ನೀದಾಸರೇ.

೫೪. ಸರಸಿ (=ಸುಂದರಿ) ಮತ್ತು ಸರಸಿ(=ಸರೋವರ)ಗಳ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಸಾಮ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷೆ.

೬೧. ಶೇಷನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಮುಖ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣು, ಬಾಣಾಸುರನಿಗೆ ಸಾವಿರ ತೋಳು.

೯೦. ಗಂಡ ನಿರ್ದಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ; ನಾಚಿಕೆಯ ನವ ವಧು ಅವನನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತಾಳೆ.

೯೨. ಹೊಸದಾಗಿ ಕಳ್ಳಬೇಟೆಗಳಿಂದ ತರುಣಿ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಿಯಕರನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.

೯೩. ಸೋತವರು ಗೆದ್ದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪಣವಿಟ್ಟು ಪಗಡೆಯಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಯಸಿ ಗೆದ್ದಿದ್ದಾಳೆ.

೧೦೨. ಕಾಯಸ್ಥ ಜಾತಿ ಮೊಗಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುಮಾಸ್ತ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು

ತುಂಬಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ 'ಕಾಯಸ್ಥ'ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೇ ಗುಮಾಸ್ತನಾಗಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ.

೧೦೬. ಪುರಾಣಕರ್ತ ವ್ಯಾಸರೂ ಅವರ ಮಗ ಶುಕಮುನಿಗಳೂ ವಿವಾಹಿತ ಪತ್ನಿಯರ ಪುತ್ರರಲ್ಲ.
೧೦೯. ವೈದಿಕರ ಅರಸಿಕತೆಯ ಮೇಲೆ ವ್ಯಂಗ್ಯ.
೧೧೫. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಮೃತ ಹೊರತು ಮಜ್ಜೆಗೆ ಸಿಗದು.
೧೬೧. ಪಕ್ಷ=ರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು 'ಪಾರ್ಟಿ'. ಈ ದ್ವಂದ್ವಾರ್ಥದ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ವಾಸ್ತವ ಶ್ಲೇಷ.
೧೭೪. ಹಿಂದೆ ಬಂಗಾರ ತೂಗಲು ಗುಲಗಂಜಿ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.
೧೭೫. ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವ ನೆರಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳು ಮೃಗವೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.
೧೮೦. ಧೂಸರ ಎಂದರೆ ಮಲಿನ ಕೂಡ.
೧೯೦. ಚಂದ್ರನಿಗೆ 'ಕಲಾವಾನ್' ಎಂದೂ ಹೆಸರು.
೨೪೧. ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಕಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಪಂಚ'ವನ್ನು 'ನಾಲ್ಕು' ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.
೨೫೪. ಮೈನಾಕವೆಂಬ ಪರ್ವತ.

ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಗಳ ಅಕಾರಾದಿ

ಆಡವಿಯಿಲ್ಲದ ಹುಲಿಯ	೨೩೫	ಉಜ್ಜುದಕ್ಕಿರಬೇಕು	೧೯೬
ಆಡಿಯ ತಾವರೆಯನ್ನು	೧೪	ಉಪಚಾರ ಬೇಕು	೨೨೦
ಆಡಿಯ ತಾವರೆಯುಂಟು	೫೮	ಉಪಟಳವೀಯದೆ	೧೬೭
ಅದೇ ಕವಿತೆ, ಅವಳೆ ವನಿತೆ	೭	ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ	೨೫೩
ಅಪ್ಪಣೆ ಮುರಿಯುವುದರಸರಿಗೆ	೧೬೩	ಉಪನಿಷದಗಳನರೆದು	೭೦
ಅಮೃತ ದುರ್ಲಭ	೧೩೫	ಉಬ್ಬುತ್ತವೆ ಉಡುಗುತ್ತವೆ	೪೮
ಅರಗಿದ ಬಳಕವೆ	೧೯೨	ಊರಿಯಲಿಕ್ಕಿದಿರೆಂದು	೧೭೪
ಅರಮನೆಯಲವಳು	೮೫	ಊರಿಯುವ ಚಿತೆಯನು	೧೦೫
ಅರಸನಿಗೆ, ತಿರುಕನಿಗೆ	೨೪೩	ಊರೂರಿಗುಂಟು ಮನೆ	೨೬೫
ಅರಸನಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿ	೧೫೯	ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲೊಂದೆ ಕ್ಷಣ	೫೦
ಅರಸ! ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ	೧೮೪	ಎಲವೆಲವೂ ಕತ್ತೆ	೧೭೨
ಅರಸ! ಬಂದೆ ನೀ	೧೮೭	ಎಲೆ ಒನಕೆ!	೧೭೮
ಅಲ್ಪ ತೃಪ್ತಿಯ ಮಂದ	೪೧	ಎಲೆ ಕುಪ್ಪಸ!	೭೫
ಅವಳ ಸುಂದರ ಕಾಯ	೮೪	ಎಲೆ ಮೂರ್ಖರೆ	೬
ಅಷ್ಟು ಪಾತಕರಲ್ಲಿ	೧೬೨	ಎಲೆ ಸರೋವರ!	೧೭೩
ಅಂಡ ತುರಿಸುವಾಗಿನ	೧೮೯	ಎಲೇ ಹೊಟ್ಟೆ!	೩೫
ಆಗ ಸತ್ಯ, ಈಗ ಮಿಥ್ಯ	೧೫೮	ಎಲ್ಲರೂ ನಾಯಕರು	೧೬೬
ಆಟದ ಹಂಬಲ	೨೬೨	ಎಲ್ಲ ಶೌಚಗಳಲ್ಲಿ	೧೯೪
ಆಪತ್ತು ಬಂದಾಗ	೨೧೨	ಎವೆ ಬಿಚ್ಚಿದನೊ	೧೮
ಆಲದ ನೆರಳು	೧೯೧	ಎಕೆಲೆ ಕೋಗಿಲೆ	೧೮೩
ಆಸೆಗಾಳಾದವನು	೩೮	ಒಂಟೆಗಳ ಮದುವೆಯಲಿ	೧೧೬
ಆಸೆಯನ್ನು ವುದೊಂದು	೩೭	ಒಂದಾಗಿದ್ದು ದನರಡಾಗಿಸುವ	೫೬
ಇದು ಅಕ್ರಮ, ಅನುಚಿತ	೯೪	ಒಂದೆ ಬಣ್ಣ	೧೮೨
ಇನ್ನೂ ಬೇಕೆನೆ	೨೫೯	ಹಡವೆ ಕೊರತೆ	೩೯
ಇಬ್ಬರೀ ಲೋಕದಲಿ ಸೌಖ್ಯಕೆ	೨೨೨	ಓಡೆಯರಾದರಿಸುವುದು	೧೯೦
ಇಬ್ಬರೀ ಲೋಕದಲಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕು	೧೪೦	ಜಳ್ಳೆಯವರ ಮನವೊಂದು	೧೩೭
ಇರುಳಲಿ ಹಾಹಾಕಾರವ	೧೦೧	ಒಕ್ಕೊಕ್ಕೆ ಮಾತಿಗೆ	೧೨೪
ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡನ ಬಾಣ	೧೭೫	ಓಡಿದರೆ ತಪ್ಪುವುದೆ	೨೩೧
ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ನಾ ನಿನ್ನವಳು	೮೨	ಓದಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರ	೨೦೫
ಇವಳನ್ನು ಕಂಡವರಿಗೂ	೬೪	ಓದುತ್ತ ಇರುವವಗೆ	೨೩೬
ಇವಳೇನು ಸೆರೆಯೊ	೬೩	ಓದುವವರು, ಕೇಳುವವರು	೨೫೨
ಈ ಕ್ಷಣ ಮೆಚ್ಚು	೧೫೫	ಕಡಲ ದಾಟಲು ಹಡಗು	೧೪೫
ಈ ಬಟ್ಟೆ ಮೊಲೆಯವಳು	೫೯	ಕಡಲಿನೊಡಲಲಿ ಮೊದಲು	೧೪೪
ಈ ಭಿಕ್ಷು ಕಡು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ	೧೦೩	ಕಡುಹುಂಬ ಕಡುಜಾಣ	೧೫೮

ಕಣ್ಣಲಿ ಸೋದಿಸಿ	೨೨೮	ಗುಣವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಗುಣವುಳ್ಳ	೨೧೦
ಕಣ್ಣು ಹುಟ್ಟು	೧೧೮	ಗಳೆತನಕಿರಲಿ	೧೫೦
ಕಣ್ಣೆದುರಿಲ್ಲವೊ	೭೭	ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒತ್ತಿ ನುಡಿ	೧೧೧
ಕನಸಲಿ ಪ್ರಿಯನನು	೮೩	ಗೋಕುಲದ ಕನ್ನೆಯರ	೧೭
ಕನ್ನತನ ಕಳೆದಾತನೇ ವರ	೮೦	ಗೌಡ, ಸೇನಬೋವ	೨೪೨
ಕಜಾಲಿ ಗಂಗೆಯು	೬೬	ಘೋರ ಸರ್ಪವಿಷಕಳುಕಲಿಲ್ಲ	೨೨
ಕಲಹಗಳೇ ಕೊನೆ	೨೨೭	ಚರ ಸಂಚಾರಿಗೆ	೫೩
ಕವಿತೆಯ ರಸ	೧೦	ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೋವೂ	೧೮೧
ಕಾಗೆಯಲಿ ಮಡಿ	೨೪೭	ಜಂಗುಳಿಯ ಹಾವೆಂದು	೨೧೬
ಕಾಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಿನ ಕಾಮಿನಿ	೭೩	ಜಗಕೆಲ್ಲ ನಂಟನೆನಿಸುವ	೧೫
ಕಾಲಲಿ ಮೆಟ್ಟಿದರಾಕ್ಷಣ	೨೫೬	ತಂಗದಿರನ ಮೊಗವನ್ನೇ	೯೩
ಕಾವಳವ ಕಳೆಯುವುದು	೧	ಕಂದೆ ರತ್ನಾಕರನು	೨೦೦
ಕುಜನನೆನ್ನುವ ಸರ್ಪ	೧೫೧	ತನಗೆ ಐದು ಮೊಗ	೧೧೩
ಕುದಿಸುವ ಬಲುಹೂ	೬೨	ತನ್ನ ಗುಣಗಳ ತಾನೆ	೧೧೫
ಕುದುರೆಯ ನೆಗೆತ	೬೭	ತಪಸ್ಸಿಗೊಬ್ಬನೆ	೨೪೦
ಕುರುಡಗೇತಕೆ ಚೆನ್ನೆ	೨೦೩	ತರುಣಿಯ ಮನ	೭೬
ಕೆಡುಕನೊಡನಾಟವೆನಲಡಿಗಡಿಗೆ	೧೪೯	ತಲೆ ನರೆಯಿತು, ಮೈ	೩೬
ಕೆಲಸವಾದಿಂದೆ ಒಡೆಯನನು	೨೨೪	ತಲೆ ನರೆಯಿತು, ಹಲ್ಲುದುರಿತು	೧೨೧
ಕೆಳಗೆ ನೋಡುವೆ ಹೆಣ್ಣೆ	೧೧೭	ತಾನೋ ತಿರುಕೆ	೨೦
ಕೇಡಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆನಲು	೧೪೬	ತಿರುಗುವ ಕಾಯಕ	೨೩೯
ಕೇಡಿಗರಿಗೆ ಮೊದಲು ನಮೋ	೧೪೨	ತಿರ್ಮಾನದಧಿಕಾರವುಂಟೆಂಬ	೧೭೭
ಕೇಸರ ಧೂಸರ ಅಳಿವೃಂದ	೧೮೦	ತುಂಬಿದ ನಿತಂಬ	೯೮
ಕೇಳು ಚಾತಕ ಬೀಜ	೩೪	ತುಡಿಯ ಸವಿದಾಯ್ತು	೯೦
ಕೇಳುವವರೆ ಇಲ್ಲದಲ್ಲ	೨೦೪	ತುಟಿಯ ಸವಿಯ	೯
ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕೆ?	೧೩೧	ತುಪ್ಪದ ಕಡಲಿಗೆ	೯೯
ಕೊಡುವುದೋ ಕೊಳ್ಳುವುದೋ	೧೬೪	ದಾನ ಮಾಡದ ಧನಿಕನ	೨೦೮
ಕೋಟಿ ಹೋಮಗಳ ಹೊಗೆಯ	೧೮೬	ದಾರಿದ್ರ್ಯವೆ, ನಿನಗೆ ನಮೋ	೪೭
ಕೋಪ ಹುಸಿ ಹೋಗದಿಹ	೨೬೦	ದುಂದುಭಿಯೆಂಬುದಚೇತನ	೩೧
ಕೂರ ಯಾವುದು	೨೫೫	ದುಡಿಮೆ, ಜಗಳ, ತುರಿಕೆ	೨೩೦
ಕೂನದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಖೆ	೧೦೪	ದುರುಳ ಧಾರ್ಮಿಕನಾದನೆಂದರೆ	೧೪೩
ಗಜರಾಜನ ನಡೆ	೬೦	ದೊಡ್ಡವರು ದೊಡ್ಡವರು	೪೪
ಗರ್ಭಸ್ಥನಿದ್ದ ಸರಕಾರೀ	೧೦೨	ದ್ರಾಕ್ಷಿಯ ಮುಖ	೫
ಗಿಳಿಯ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡು	೨೪೮	ವಸಗು ನಿನಗು ನಡುವೆ	೭೯
ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೈ ಚಂದ	೨೧೭	ನಸೆಹಾಸು ನಯವಸ್ತ್ರ	೫೪
ಗುಣಗಳಿದ್ದರೆ	೧೯೮	ನಾರುಮಡಿಯೆ	೨೬೩
ಗುಣಗಳೆಂಬವು ಗುಣಗಳೇ	೨೧೪	ವಾರ್ಧರೊಡನಿರಬೇಕು	೨೪೧

ನಿಜದ ನಲುಮೆಗೆನು	೯೬	ಜಿಸಿರಲ್ಲಿ ತಲೆಕಾಯ್ದು	೧೨೫
ನಿತ್ಯಶುದ್ಧ ನಾರಿಯ ತುಟ	೨೨೩	ಬುವಿಯಲಿ ರತ್ನಗಳೆಂಬವು	೪
ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಮುಗುಳಾದ	೮೬	ಖೂದಿಯಾದ ದೇಹ	೨೫೭
ನಿನ್ನಧರ ಸವಿವಲ್ಲಿ	೭೧	ಬೆಂಕಿಯಲಿ ಸುಟ್ಟದ್ದು	೨೨೫
ನಿಷ್ಕರಗೆ ರೋಸಿ ಹಿಂಗುವಳು	೧೬೦	ಬೆನಕರಾಯನು ಕೂಡ	೧೨೬
ನೀವಾರಯ್ಯಾ ಭೋಪರಾಕು	೧೨೩	ಬೇಕು ಕನ್ನೆಗೆ ಚೆಲುವ	೨೦೧
ನೂಕಿಸಿಕೊಂಡೂ	೧೭೧	ಬೇಡದು ಕುದುರೆಯ	೧೧೯
ನೂರೊಂದು ಕಷ್ಟಗಳ	೧೨	ಭೂಮಂಡಲವೆನೆ	೨೫
ನೊಂದಾಗ ನೋಡು	೨೧೧	ಮಂಗ ಸೆರೆಯ ಕುಡಿಯಿತು	೧೫೬
ನೋಡ ನೋಡುತ್ತ ಕಳೆತುಂಬಿ	೮೮	ಮಂತ್ರದ ಮೋಡಿಗೇ	೨೪೬
ನೋಡಿಲ್ಲಿ ಕಾಂತ	೬೮	ಮಂದಮತಿ ರತಿಯಪತಿ	೭೪
ಪಕ್ಷವುಳ್ಳ ಕಾಗೆಗೂ	೧೬೧	ಮಡಕೆ ಒಡೆ	೧೨೦
ಪರರನ್ನ ದೊರೆತಲ್ಲಿ	೧೦೦	ಮನದಲೊಂದೆ ನುಡಿಯೊಳೊಂದೆ	೧೩೬
ಪಳಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಶಾಸ್ತ್ರ	೨೦೯	ಮನವೆಂಬುದಣು ಮಾತ್ರ	೪೨
ಪುರಾಣ ಕೇಳಿದಾಗ	೨೬೧	ಮನಸು ಮೋಡ	೨೪೪
ಪೌರಾಣಿಕರಿಗೆ ಹಾದರ	೧೦೬	ಮನುಜವಸತಿಗಳಿಂದ ಬಲು	೧೦೭
ಪೌರುಷಹೀನರ, ದೈವದ	೨೭	ಮರಗಳು ಅಲ್ಲ	೧೪೭
ಪ್ರಿಯಕಠಿಯೊಂದರೆ ಪಂಚ	೭೨	ಮಳೆಗೆ ಜ್ಯೋತಿಷ ಸುಳ್ಳು	೨೩೮
ಪ್ರಿಯನ ಕೂದಲನೆಳೆದಳು	೯೫	ಮಾತಿನಲಿ ಮಾಮಲ್ಲರು	೧೧೦
ಬಂಡಿಯಚ್ಚಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ	೨೩೪	ಮಾತೆಗೆಟ್ಟ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ	೧೬೯
ಬಂದು ನಿಂತೆದುರಲ್ಲಿ ನಲ್ಲ	೭೮	ಮೂದೆ ಗುರುಗಳ ಹೊಗಳು	೧೯೩
ಬಂಡೆಯಲ್ಲ, ಇನ್ನೆಣೆ ನಡುಕ	೯೨	ಮುಗುಳಾಗಿದೆಯೊಂದು ಕಣ್ಣು	೧೯
ಬಟ್ಟೆ ತುಂಡನೆನಗಾರೆ ನೀಡು	೫೨	ಮುಚ್ಚಿ ದಂತಿರಬೇಕು	೮
ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇನುಂಟು? ಎನಬೇಡ	೧೩೦	ಮುನಿಗಳುಣ್ಣುವ ಗೆಡ್ಡೆ	೨೬೪
ಬಟ್ಟೆಯೊಮ್ಮೆ ಕೊಳೆಯಾದರೆ	೨೧೫	ಮೂಳೆಯಂತೆ ಮೊಸರಿನಂತೆ	೧೮೫
ಬಡತನವೆ, ನನಗೀಗ	೫೧	ಮೆಲುನುಡಿ ಹುಸಿಮತ್ತರ	೬೫
ಬಡವನಾದೇನೆಂದು	೧೯೯	ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆವಳಿವಳೇನು	೬೧
ಬಲಹೀನಗೆ ಅರಸು ಬಲ	೨೧೮	ಮೈಯುಳಿಸಿಕೊಂಬವನ	೨೦೬
ಬಲುಗುಣವಿದ್ದರೆ	೪೯	ಮೊಗಗಳಲಿ ಅದು ಏನೋ	೯೭
ಬಲ್ಲವನೊ ಹುಂಬನೋ	೧೯೭	ಮೊದಲೆಲ್ಲ ನಡುವಿಲ್ಲ	೪೬
ಬಲ್ಲವರ ಮುಂದೆ	೨೨೬	ಮೊದಲು ಮನದಲಿ ಮಾಗಿ	೧೩೯
ಬಸುರು, ಸಾಲ, ಅಧಿಕಾರ	೨೩೨	ಮೊದಲು ವೇಶ್ಯೆ	೧೨೮
ಚಾಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡ	೪೦	ಮೊಸರು ಸವಿ, ಜೇನೂ ಸವಿ	೨೧೩
ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿನೊಡನೆ ಮುತ್ತೊಂದ	೯೧	ಯಾರು ತಾವು?	೧೫೨
ಬಿಡದೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡು	೨೯	ರದನಗಳು ಜಗಿಯುವವು	೧೩೮
ಬಿಲದಿ ಹಾವಿದೆ	೧೨೨	ರನ್ನಪಂಜರದಲ್ಲಿ ವಾಸ	೧೭೯

ಶವಿ ನೀರವ, ವಿಧು ವಿಧುರಿತ	೨೧	ಸೊಡರು ಕತ್ತಲ ನುಂಗಿ	೧೫೩
ರಸಿಕ ಮೆಚ್ಚುವ ಕಾವ್ಯ	೧೧	ಸ್ವರತಮತಿಯಿಲ್ಲದವ	೨೫೧
ರಾಜ ಚಂದ್ರ, ಬುವಿಗಳಿದೆ	೧೮೮	ಹಗಲು ಕಾಣದು ಗೂಗೆ	೨೪೫
ರಾಜ ಮೆಚ್ಚಿ	೨೦೭	ಹಗಲೆ ವಾಸಿ	೮೭
ರಾಜಸೇವೆಯೆಂದರದು	೧೭೦	ಹರಿ ಬಂದನೆಂದು	೧೧೨
ಶ್ವೇತ ಮಲಗುವಳು	೧೧೪	ಪರಹರ ಬೊಮ್ಮರ	೫೭
ಲೋಭ ಪಾಪಕೆ ಮೂಲ	೨೩೭	ಹಸಿದರೆ ತಿಂಬಹುದೇ	೩೨
ಲೋಭಿಯಂಥಾ ದಾನಿ	೧೩೨	ಹಸಿದಾತ ಕೈ ಬಿಡುವ	೫೫
ಪುರುದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರೂ	೩೦	ಹಾದರಗಿತ್ತಿಗೆ ಮೈತುಂಬ	೧೩೪
ವಿದ್ಯೆ ಕಾಣದವನ ಬಾಳು	೨	ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸವ ಕೆಡಿಸಿ	೧೪೮
ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾವ	೨೦೨	ಹಿಂಬಾಲಿಸುವರುಂಟು	೧೬೫
ವಿವೇಕಗೇಡಿಗೇ ಶಾಸ್ತ್ರ	೨೩೩	ಹುಂಬುತನ ನನಗೆ	೧೨೭
ವಿಷವ ಕುಡಿವುದು	೪೫	ಹುಗ್ಗಿಯೊಳಿರುವ ಹೆಸರಿನ	೬೯
ವೇದಾಂತವೋದಿ	೨೫೪	ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಗುರಾಗಿ	೨೬೬
ವ್ಯಾಕರಣಕರ್ತ ಪಾಣಿನಿಯ	೧೫೪	ಹುಟ್ಟಿನಿಂದೇನು?	೨೬
ಶತ್ರುವೋ ಮಿತ್ರನೋ	೧೬೮	ಹಾಡುಗಾಟ ಹರನ ಬಿಲ್	೨೩
ಶಾಸ್ತ್ರ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲವೆ?	೧೨೯	ಹುಣ್ಣಾಸೆ ನೋಣಗಳಿಗೆ	೧೪೧
ಶಿವ ತಲೆಗೆರಿಸಿಕೊಂಡರು	೪೩	ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಪತಿವ್ರತವೆ ರೂಪ	೧೯೫
ಶ್ರೋತಾರರು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೆ	೧೩	ಹೆಣ್ಣು ರೂಪ ಧರಿಸಿ	೧೬
ಸದ್ಗಡಗಿತು ಮನೆ	೮೯	ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನು ಕಬ್ಬು	೨೨೯
ಸಲಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದರೆ	೨೫೦	ಹೆರವರಾದಿದರೆ ಅಪವಾದ	೨೧೯
ಸಾಕ್ಷರನು ತಾ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದರೆ	೩	ಹೊಗಳುನಲ್ಲನು ಬೇರೆ	೧೦೮
ಸಾಮವೇದವ ಹಾಡಿ	೧೦೯	ಹೊಡೆಯುತ್ತಲೂ ಸವಿಯಿ	೧೫೭
ಸಾವಿರ ಗಾವುದ ಸಾಗಲು	೨೮	ಹೊತ್ತಿಗೊಪ್ಪುವ ಮಾತು	೨೪೯
ಸಿರಿಯೊಲಿದಣ್ಣಗಳರಿಯರೂ	೩೩	ಹೊನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಪುಸ್ತಕ	೨೨೧
ಸೀತೆ ಪತಿಯ ತಬ್ಬಿದಳೊ	೨೪	ಹೊರಸು ಮೊದಲೇ ಕಿರಿದು	೧೩೩
ಸುತ್ತ ಮುಪ್ಪತ್ತೆಡೆ	೧೭೬	ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಿರಲು	೮೧

ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ್ಯಗಳ ಅಕಾರಾದಿ

ಅಂಗಣವೇದೀ ವಸುಧಾ	೨೫	ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತಂ	೪೬
ಅಂಡಂ ಕಂಡೂಯಮಾನಸ್ಯ	೧೮೯	ಆದೌ ಚಿತ್ತೇ ತತಃ ಕಾಯೇ	೧೩೯
ಅಕೃತೋಪದ್ರವಃ	೧೬೭	ಆದೌ ವೇಶ್ಯಾ ಪುನರ್ದಾಸೀ	೧೨೮
ಅಗ್ನಿಸ್ತುಲ್ಯಾಶ್ಚ	೯೯	ಆಪದಿ ಮಿತ್ರಪರೀಕ್ಷಾ	೨೧೨
ಅಗ್ನಿದಾಹೇ ನ ಮೇ	೧೭೪	ಆಪಾಂಡುರಾಃ ಶಿರಸಿಜಾಃ	೧೨೧
ಅಗ್ನೌ ದಗ್ಧಂ ಜಲೇ ಮಗ್ಧಂ	೨೨೫	ಆಯಾತಾಸಿ ವಿಮುಂಚ	೯೨
ಅಣುಮಾತ್ರಂ ಮನಃ	೪೨	ಆಶಾ ನಾಮ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ	೩೭
ಅತಿದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಯುಕ್ತಾನಾಂ	೧೬೯	ಆಶಾಯಾ ಯೇ ದಾಸಾಃ	೩೮
ಅತಿಪರಿಚಯಾದವಜ್ಞಾ	೨೫೦	ಆಸೀನೇ ಪೂಷ್ಣಿ ತೂಷ್ಣಿಣಿ	೨೧
ಅತಿಮಲಿನೇ ಕರ್ತವ್ಯೇ	೧೪೬	ಇಕ್ಷುದಂಡಾಸ್ತಿಲಾಶ್ಚೈವ	೨೨೯
ಅದೃಷ್ಟೇ ದರ್ಶನೋತ್ಕಂಠಾ	೭೭	ಇತರದುಃಖಶತಾನಿ	೧೨
ಅಧರಸ್ಯ ಮಧುರಿಮಾಣಂ	೯	ಇದಂ ಸ್ಫುಟಂ	೬೮
ಅಧಿಕಾರೋ ಹಿ ಗರ್ಭಶ್ಚ	೨೩೨	ಇದಮನುಚಿತಮಕ್ರಮಶ್ಚ	೯೪
ಅಧಃ ಪಶ್ಯಸಿ ಕಿಂ ನಾರಿ	೧೧೭	ಇಯಂ ಸುಸ್ತನೀ	೫೯
ಅಧ್ವಾ ಜರಾ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ	೨೩೯	ಉಚ್ಚೈರುಚ್ಚರಿತವ್ಯಂ	೧೧೧
ಅನಭ್ಯಾಸೇ ವಿಷಂ	೨೦೯	ಉಡುರಾಜಮುಖೀ	೬೦
ಅನುಯಾತಾನೇಕಜನಃ	೧೬೫	ಉತ್ತಿಷ್ಠ ಕ್ಷಣಮೇಕಂ	೫೦
ಅನ್ಯಮುಖೇ ದುರ್ವಾದೋ	೨೧೯	ಉತ್ಥಾಯ ಹೃದಿ ಲೀಯಂತೇ	೪೮
ಅಭಿಭೂತೋಽಪ್ಯವಜ್ಞಾತಃ	೧೭೧	ಉದ್ಯೋಗಃ ಕಲಹಃ	೨೩೦
ಅಮೃತಂ ದುರ್ಲಭಂ	೧೩೫	ಉದ್ಯೋಗಃ ಖಿಲು ಕರ್ತವ್ಯಃ	೨೯
ಅರ್ಥೋ ಗಿರಾಮಪಿಹಿತಃ	೮	ಉಪಚಾರಃ ಕರ್ತವ್ಯೋ	೨೨೦
ಅಲಸಸ್ಯ ಕಥಂ ವಿದ್ಯಾ	೨೦೩	ಉಪನಿಷದಃ ಪರಿಪೀತಾಃ	೭೦
ಅವಂಧ್ಯಕೋಪಸ್ಯ	೨೬೦	ಉಷ್ಣಾಣಾಂ ಚ ವಿವಾಹೇಷು	೧೧೬
ಅಶ್ವಂ ನೈವ ಗಜಂ ನೈವ	೧೧೯	ಏಕಂ ಧ್ಯಾನನಿಮೀಲನಾ	೧೯
ಅಶ್ವಪ್ನುತಂ ವಾಸವಗರ್ಜಿತಂ	೬೭	ಏಕಂ ವಸ್ತು ದ್ವಿಧಾ ಕರ್ತುಂ	೫೬
ಅಸಂತುಷ್ಟಾ ದ್ವಿಜಾ	೨೫೯	ಏಕಸ್ತಪೋ ದ್ವಿರಧ್ಯಾಯೀ	೨೪೦
ಅಸತೀ ಭವತಿ ಸಲಜ್ಞಾ	೧೩೪	ಏಕೋ ಹಿ ದೋಷೋ	೪೯
ಅಸ್ಮಿವದ್ಧಿವಚ್ಚೈವ	೧೮೫	ಕತರತ್ ಪುರಹರ	೪೫
ಅಹಮಿಹ ಸ್ಥಿತವತ್ಯಪಿ	೮೨	ಕನಕ ನಿಕಷಭಾಸಾ	೨೪
ಅಹೇರಿವ ಗಣಾದ್ ಭೀತಃ	೨೧೬	ಕನ್ಯಾ ವರಯತೇ ರೂಪಂ	೨೦೧
ಅಹೋ ಖಿಲಭುಜಂಗಸ್ಯ	೧೫೧	ಕಮಲೇ ಕಮಲಾ ಶೇತೇ	೧೧೪
ಅಹೋ ದುರ್ಜನ	೧೪೯	ಕರಾರವಿಂದೇನ	೧೪
ಆಜ್ಞಾಭಂಗೋ ನರೇಂದ್ರಾಣಾಂ	೧೬೩	ಕಲಹಾಂತಾನಿ ಹರ್ಮ್ಯಾಣಿ	೨೨೭
ಆದಾನಸ್ಯ ಪ್ರದಾನಸ್ಯ	೧೬೪	ಕಷ್ಟಾ ವೇಧವ್ಯಥಾ	೧೮೧

ಕಸ್ತೂರಿ ಭದ್ರ ಖಲೇಶ್ವರಃ	೧೫೨	ತಾವನ್ನಹತಾಂ ಮಹತೀ	೪೪
ಕಸ್ಯ ತೃಷಂ ನ ಕ್ಷಪಯಸಿ	೧೫೩	ತೀಕ್ಷ್ಣಾದುದ್ವಿಜತೇ ಮೃದೌ	೧೬೦
ಕಾಕೇ ಶೌಚಂ	೨೪೭	ತುಲ್ಯವರ್ಣಚ್ಛದಃ	೧೮೨
ಕಾಯಸ್ಥೇನೋದರಸ್ಥೇನ	೧೦೨	ತುಷ್ಟೋ ಹಿ ರಾಜಾ ಯದಿ	೨೦೭
ಕಿಂ ಕರಿಷ್ಯಂತಿ	೨೦೪	ತ್ಯಜೇತ್ ಕ್ಷುಧಾರ್ತೋ	೫೫
ಕಿಂ ಕೋಮಲೈಃ ಕಲರವೈಃ	೧೮೩	ತ್ವಯಿ ಸಂಗರಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ	೧೮೭
ಕಿಂ ಕ್ರೂರಂ ಘನಹೃದಯಂ	೨೫೫	ತ್ವಾಮುದರ ಸಾಧು ಮನ್ಯೇ	೩೫
ಕಿಂ ಜನ್ಮನಾ ಚ ಮಹತಾ	೨೬	ದಧಿ ಮಧುರಂ	೨೧೩
ಕಿಂ ವಾಸಸೈವಂ	೧೩೦	ದರ್ಪಣಾರ್ಪಿತಮಾಲೋಕ್ಯ	೧೬
ಕಿಮಕಾರಿ ಮಂದಮತಿನಾ	೭೪	ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಶೋಚಾಮಿ	೫೧
ಕೂಪೋದಕಂ ವಟಚ್ಛಾಯಾ	೧೯೧	ದಾರಿದ್ರ್ಯಸಾಪರಾ	೩೯
ಕೃತಾರ್ಥಃ ಸ್ವಾಮಿನಂ	೨೨೪	ದಿವಾ ಪಶ್ಯತಿ	೨೪೫
ಕೃಪಣೇನ ಸಮೋ ದಾತಾ	೧೩೨	ದೀನಗೋಚರದಯಾ	೧೪೭
ಕೋಕಿಲಾನಾಂ ಸ್ವರೋ	೧೯೫	ದೀಪೋ ಭಕ್ಷಯತೇ	೧೫೩
ಕೋ ನ ಯಾತಿ ವಶಂ	೪೦	ದುಂದುಭಿಸ್ತು ಸುತರಾಂ	೩೧
ಕ್ಷಚಿದ್ವಿಷ್ಣುಃ ಕ್ಷಚಿತ್ಪುಷ್ಪಃ	೧೫೫	ದುಃಖೇ ದುಃಖಾಧಿಕಾನ್	೨೧೧
ಕ್ಷಮಾ ಶತ್ರು ಚ ಮಿತ್ರೇ ಚ	೧೬೮	ದುರ್ಜನಂ ಪ್ರಥಮಂ ವಂದೇ	೧೪೨
ಖಿಷ್ಟಾ ನಿತಾಂತಲಘುಕಾ	೧೩೩	ದುರ್ಜನಸ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟತ್ವಂ	೧೪೩
ಖಿಲ್ವಾಟೋ ದಿವಸೇಶ್ವರಸ್ಯ	೧೨೫	ದುರ್ಬಲಸ್ಯ ಬಲಂ ರಾಜಾ	೨೧೮
ಗಂಗಾಂ ಚ ಧಾರಯತಿ	೬೬	ದುರಸ್ಥಾಃ ಪರ್ವತಾ	೨೧೭
ಗಣಯತಿ ಗಗನೇ ಗಣಕಃ	೧೦೪	ದೇಶೇ ದೇಶೇ ಭವನಂ	೨೬೫
ಗಣೇಶಃ ಸ್ತೌತಿ ಮಾರ್ಜಾರಂ	೧೨೬	ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಮ್ಲಾನಮುಖೀ ಜಾತಾ	೫
ಗಾಢಾಲಿಂಗನ ಪೂರ್ವಂ	೯೧	ದ್ವಾತ್ರಿಂಶದ್ಶನದ್ವೇಷಿ	೧೭೬
ಗುಣಾಃ ಖಿಲು ಗುಣಾ	೨೧೪	ದ್ವಾವಿಮಾವಂಭಸಿ	೨೦೮
ಘಟಂ ಭಿಂದ್ಯಾತ್ ಪಟಂ	೧೨೦	ದ್ವಾವಿಮೌ ಪುರುಷೌ ಲೋಕೇ ಸುಖಿನೌ	೨೨೨
ಚಕ್ಷುಃಪೂತಂ ನ್ಯಸೇತ್	೨೨೮	ದ್ವಾವಿಮೌ ಪುರುಷೌ ಲೋಕೇ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ	೧೪೦
ಚಿತಾಂ ಪ್ರಜ್ವಲಿತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ	೧೦೫	ನ ಜಾನೇ ಸಮ್ಮುಖಾಯಾತೇ	೭೮
ಚ್ಯುತಾ ದಂತಾಃ	೩೬	ನನ್ನಾಶ್ರಯಸ್ಥಿತಿರಿಯಂ	೧೪೪
ಜಗತಿ ವಿದಿತಮೇತತ್	೧೭೮	ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿರೇಷಾ ಗುಣಿಸೋ	೨೧೦
ಜಗತ್ಸಿಂಹಾ ಪ್ರಲಯಕ್ರಿಯಾ	೧೮	ನ ಸುಖಂ ನ ಚ ಸೌಭಾಗ್ಯಂ	೧೧೫
ಜನಪತಿಹಿತಕಾರೀ ದ್ವೇಷ್ಯತಾಂ	೧೫೯	ನಾತ್ರವ್ಯಾಧಶರಾಃ	೧೭೫
ಜೀರ್ಣಮನ್ನಂ ಪ್ರಶಂಸೀಯಾತ್	೧೯೨	ನಾರಬ್ಧಂ ಕುಚಪರಿರಂಭಣೇಷು	೯೦
ಜ್ಯೋತಿಷಂ ಜಲದೇ	೨೩೮	ನಿತಂಬೋ ವಿಶಾಲಃ	೯೮
ಜ್ಯೋತಿಸ್ತಮೋಹರಂ	೧	ನಿತ್ಯಮಾಸ್ಯಂ ಶುಚಿಃ	೨೨೩
ತಮಸಿ ವರಾಕಶ್ಚಾರೋ	೧೦೧	ನಿದ್ರಾರ್ಥಮೀಲಿತದೃಶೋ	೮೬
ತಸ್ಯಾಃ ಸುತನುಸರಸ್ಯಾಂ	೮೪	ನಿರರ್ಥಕಂ ಜನ್ಮ ಗತಂ	೯೩

ನಿರ್ದನೋ ವಧ್ಯತೇ	೨೩೫	ಭಸ್ಮೀಭೂತಸ್ಯ ದೇಹಸ್ಯ	೨೫೨
ನಿಷ್ಣಾತೇಷು ಚ	೨೫೪	ಭಾರಸ್ಯೋದ್ವಹನಾರ್ಥಂ	೨೫೪
ಪಂಚಭಿಃ ಸಹ	೨೪೧	ಭಾರೋವಿವೇಕಿನಃ	೨೫೩
ಪಂಡಿತೇಚೈವ	೧೯೭	ಭಿಕ್ಷುಕೋಪಿ ಸಕಲೇಪ್ಸಿತ	೨೦
ಪಠಕಃ ಪಾಠಕಶ್ಚೈವ	೨೫೨	ಭೀತಿನಾಸ್ತಿ ಭುಜಂಗ	೨೨
ಪಠತೋ ನಾಸ್ತಿ	೨೫೬	ಭೋಜ್ಯಂ ಭೋಜನಶಕ್ತಿಶ್ಚ	೧೯೬
ಪದಾಹತಂ ಸದುತ್ಥಾಯ	೨೫೬	ಭ್ರಾತಃ ಕಸ್ವಂ ತಮಾಮಿಃ	೧೨೩
ಪರಾನ್ನಂ ಪ್ರಾಪ್ತ ದುರ್ಬುದ್ಧೇ	೧೦೦	ಮಂತ್ರ ಬಲೇನ ಭುಜಂಗಾಃ	೨೪೬
ಪರೋಕ್ಷೇ ಕಾರ್ಯಹಂತಾರಂ	೧೪೮	ಮಂದಮಂದಗಮನಾ	೬೧
ಪರೋಪದೇಶೇ ಪಾಂಡಿತ್ಯಂ	೨೫೩	ಮಕ್ಷಿಕಾ ಮಶಕೋ	೨೪೨
ಪಲಾಯನೈರ್ನಾಪಯಾತಿ	೨೩೧	ಮಕ್ಷಿಕಾ ವ್ರಣಮಿಚ್ಛಂತಿ	೧೪೧
ಪಾತಕಾನಾಂಸಮಸ್ತಾನಾಂ	೧೬೨	ಮನಸ್ಯೇಕಂ ವಚಸ್ಯೇಕಂ	೧೩೬
ಪಿತಾ ರತ್ನಾಕರೋ	೨೦೦	ಮನೋ ಮಧುಕರೋ	೨೪೪
ಪಿಬಂತಿ ಮಧು ಪದ್ಮೇಷು	೧೮೦	ಮರ್ಕಟಸ್ಯ ಸುರಾಪಾನಂ	೧೫೬
ಪುಣ್ಯೈರ್ಮೂಲಫಲೈಃ	೨೬೪	ಮೀನವತೀ ನಯನಾಭ್ಯಾಂ	೫೮
ಪುರಾಣಾಂತೇ ಸ್ಮಶಾನಾಂತೇ	೨೬೧	ಮುದ್ಗದಾಲೀ ಧೃತವ್ಯಾಲೀ	೬೯
ಪುಸ್ತಕಂ ವನಿತಾ ವಿತ್ತಂ	೨೨೧	ಮೂರ್ಖತ್ವಂ ಪ್ರಿಯಮೇವ	೧೨೭
ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತ್ರಿಣಿ ರತ್ನಾನಿ	೪	ಮೂರ್ಖೋ ದ್ವಿಜಾತಿಃ	೨೦೨
ಪೋತೋ ದುಸ್ತರವಾರಿ	೧೪೫	ಮೃತ್ಯುಃ ಶರೀರಗೋಪ್ತಾರಂ	೨೦೬
ಪೌರಾಣಿಕಾನಾಂ ವ್ಯಭಿಚಾರ	೧೦೬	ಮೇರುಃ ಸ್ಥಿತೋತಿದೂರೇ	೧೦೭
ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಮುಲ್ಲಸತ್	೮೮	ಯತ್ರ ನ ವದನವಿಕಾರಃ	೯೭
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೇ ಗುರವಃ	೧೯೩	ಯಥಾ ಹಿ ಮಲಿನೈರ್ವಸ್ತ್ರೈಃ	೨೧೫
ಪ್ರಭುಭಿಃ ಪೂಜ್ಯತೇ	೧೯೦	ಯದಕ್ಷಿಭ್ರೂಲತಾಪಾಂಗೈಃ	೧೧೮
ಪ್ರಹರಿಷ್ಯನ್ ಪ್ರಿಯಂ	೧೫೭	ಯದಮೀ ದಶಂತಿ	೧೩೮
ಪ್ರಸ್ತಾವಸದೃಶಂ ವಾಕ್ಯಂ	೨೪೯	ಯದಿ ಯಾಸ್ಯಸಿ	೮೧
ಪ್ರಾಣಾನಾಂ ಚ ಪ್ರಿಯಾಯಾಶ್ಚ	೭೨	ಯದಿ ಸಂತಿ ಗುಣಾಃ	೧೯೮
ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಪದವಿಂ	೧೭೭	ಯಶ್ಚ ಮೂಢತಮೋ ಲೋಕೇ	೨೫೮
ಪ್ರಾಸಾದೇ ಸಾ ದಿಶಿ ದಿಶಿ	೮೫	ಯಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ವಿವೇಕಸ್ತು	೨೫೧
ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಯಪ್ರದಾನೇನ	೧೨೪	ಯಃ ಕೋಟಿ ಹೋಮಾನಲಧೂಮ	೧೮೬
ಪ್ರೇಮ ಸತ್ಯಂ ತಯೋರೇವ	೯೬	ಯಃ ಕೌಮಾರ ಹರಃ	೮೦
ಬಾಲಕ್ರೀಡನಮಿಂದುಶೇಖರ	೨೩	ಯಃ ಸ್ತೋಕೇನಾಪಿ	೪೧
ಬಾಲಸ್ತಾವತ್ ಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತಃ	೨೬೨	ಯಾಃ ಪಶ್ಯಂತಿ	೮೩
ಬಾಲೇ ತವಾಧರಸುಧಾ	೭೧	ಯುಷ್ಮತ್ ಕೃತೇ ಸ್ವಂಜನ	೭೩
ಬಿಲಾದ್ ಬಹಿರ್ಬಿಲಸ್ಯಾಂತಃ	೧೨೨	ಯೇ ಜಾತ್ಯಾ ಲಘುವಃ	೨೬೬
ಬುಧಾಗ್ರೇ ನ ಗುಣಾನ್	೨೨೬	ಯೋಜನಾನಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ತು	೨೮
ಬುಭುಕ್ಷಿತ್ಯರ್ವ್ಯಾಕರಣಂ	೩೨	ರಾಜಂಸ್ವತ್ ಕೀರ್ತಿಚಂದ್ರೇಣ	೧೮೪

ರಾಜಚಂದ್ರ ಸಮಾಲೋಕ್ಯ	೧೮೮	ಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಹೀನಾಃ	೧೨೯
ರಾಜಸೇವಾ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ	೧೯೦	ಶಿರಸಾ ಧಾರ್ಯಮಾಣೋಽಪಿ	೪೩
ರಾಜಾ ವೇಶ್ಯಾ ಯಮೋ	೨೪೩	ಶುಕವದ್ವಾಪಣಂ	೨೪೮
ರೇ ರೇ ಖಿಲಾಃ	೬	ಶುನಃ ಪುಚ್ಛಮಿವ	೨
ರೇ ರೇ ಚಾತಕ	೩೪	ಶೂನ್ಯಂ ವಾಸಗೃಹಂ	೮೯
ರೇ ರೇ ರಾಸಭ	೧೯೨	ಶ್ರಮಣಃ ಶ್ರಾವಕವಧ್ವಾ	೧೦೩
ರೋಗೀ ಚಿರಪ್ರವಾಸೀ	೫೩	ಶ್ರೀಮತಾ ಕಥಯ	೭೫
ಲಕ್ಷ್ಮೀವಂತೋ ನ ಜಾನಂತಿ	೩೩	ಶ್ಲೋಕಸ್ತು ಶ್ಲೋಕತಾಂ	೧೩
ಲುಬ್ಧೋ ನ ವಿಸೃಜತ್ಯರ್ಥಂ	೧೯೯	ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಸ್ವಾದಕಾಲೇ	೧೦
ಲೋಭಮೂಲಾನಿ ಪಾಪಾನಿ	೨೩೭	ಷಲ ಭುವನಬಂಧೋಃ	೧೫
ಮಯಮಿಹ ಪರಿತುಷ್ಠಾಃ	೨೬೩	ಸಜ್ಜನಸ್ಯ ಹೃದಯಂ	೧೩೭
ವಯೋವೃದ್ಧಾಸ್ತಪೋವೃದ್ಧಾಃ	೩೦	ಸತ್ಯಾನ್ಯತಾ ಚ ಪರುಷಾ	೧೫೮
ವರಮಸೌ ದಿವಸೌ	೮೭	ಸಪಕ್ಷೋ ಲಭತೇ ಕಾಕಃ	೧೬೧
ವರ್ಜನೀಯೋ ಮತಿಮತಾ	೧೫೦	ಸರ್ವೇ ಯತ್ರ ವಿನೇತಾರಃ	೧೬೬
ವರ್ಣನದಯಿತಃ ಕಶ್ಚಿತ್	೧೦೮	ಸರ್ವೇಷಾಮಪಿ ಶೌಚಾನಾಂ	೧೯೪
ವಾಗುಚ್ಚಾರೋತ್ಸವಂ ಮಾತ್ರಂ	೧೧೦	ಸಾ ಕವಿತಾ ಸಾ ವನಿತಾ	೭
ವಾಸಃ ಕಾಂಚನಪಂಜರೇ	೧೭೯	ಸಾಕ್ಷರಾ ವಿಪರೀತಾರ್ಚೇತ್	೩
ವಾಸಃ ಖಂಡಮಿದಂ	೫೨	ಸಾ ದೃಷ್ಟಾಯೈರ್ನ ವಾ	೬೪
ವಾಸಾಂಸಿ ವ್ರಜಚಾರಿ	೧೭	ಸಾಮಗಾಯನಪೂತಂ	೧೦೯
ವಿದ್ಯತಾಃ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಕೇಶಾಃ	೯೫	ಸಿಂಹೋ ವ್ಯಾಕರಣಸ್ಯ	೧೫೪
ವಿಪುಲ ಹೃದಯಾಭಿಯೋಗೇ	೧೧	ಸೇಯಂ ಸೀಧುಮಯೀ	೬೩
ವಿಷ್ಣೋರಾಗಮನಂ ನಿಶಮ್ಯ	೧೧೨	ಸ್ಮಿತೇನ ಭಾವೇನ	೬೫
ವಿಹಾಯ ಪೌರುಷಂ	೨೭	ಸ್ವಯಂ ಪಂಚಮುಖಃ	೧೧೩
ವ್ರೀಡಾ ವೇಲಾರುದ್ಧಂ	೭೬	ಹ್ವಾದಪಿ ನ ದಾತವ್ಯಂ	೧೩೧
ಶಂಭುಸ್ವಯಂಭುಹರಯೋ	೫೭	ಹಾರೋ ನಾರೋಽಪಿತಃ	೭೯
ಶಯ್ಯಾ ವಸ್ತ್ರಂ	೫೪	ಹೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ	೪೭
ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಸ್ವಧೀತಮಪಿ	೨೦೫	ಹ್ಲಾದನತಾಪನಶಕ್ತೀ	೬೨

ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ

೧. ಆಯ್ದ ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು	ಪ್ರಿಸಮ್
೨. ಆಯ್ದ ನಗೆ ಬರಹಗಳು	"
೩. ಉಡುಪಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ	ಪಾ.ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿ
೪. ಬಯ್ಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ (ತುಳು ಕವನ)	ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ
೫. ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಈ ಜಗತ್ತು	ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ
೬. ಇವರೇ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರು	ಗೋ.ಪೈ. ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ
೭. ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಮತ್ತು ಇತರ ಕತೆಗಳು	ನವಭಾರತ
೮. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇನು ಮಾಡಬೇಕು?	ಅಂಕಿತ
೯. ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ಮಯ	ನವಕರ್ನಾಟಕ
೧೦. ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತರು	ಪಾ.ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿ
೧೧. ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು	"
೧೨. ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು	"
೧೩. ಓದುಗರೊಡನೆಯ ಹರಟೆಗಳು	ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಟ್ರಸ್ಟ್
೧೪. ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ಕಾರ	ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ
೧೫. ಹೌಸಿಂಗ್ ಬೋರ್ಡ್ ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಕವಿತೆಗಳು	ಪಾ.ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿ

ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸ್ಥಳ:

ಆ ಆ ಪ್ರಕಾಶಕರಲ್ಲದೆ, ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ್,
ಕರ್ನಾಟಕ ಥಿಯಾಲಾಜಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜ್, ಮಂಗಳೂರು-೧.

ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗಾಗಿ:

ಉತ್ತರ ಅಮೆರಿಕದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ

Shubha Young

E-Mail : sahityabna@hotmail.com

[http: //sahityabnahomestead.com](http://sahityabnahomestead.com)

ವಿದ್ಯೆ ಕಾಣದವನ ಬಾಳು
ನಾಯ ಬಾಲದಂತೆ ಗಾಳು ;
ಮಾನ ಮುಚ್ಚಲಾರದು
ನೋಣ ಹೊಡೆಯಲು ಸಾಲದು.

■

ಮಾಗಿದ ಹಣ್ಣು, ಅಣಿಯಾದೂಟ
ಜವ್ವನವೇರಿದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕೂಟ
ಮಡಿಸಿದ ವೀಳ್ಯ, ಸುಭಾಷಿತ ವಚನ
ಒಡನೆಯೆ ಕೈಕೊಳ್ಳುವವನೇ ಜಾಣ.

■

ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿ ಆಸ್ವಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ
ಹುಟ್ಟಿಸುವ ೨೬೬ ಸುಭಾಷಿತಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

-ಶ್ರೀ.ಹಾ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಂಡಾರ, ಬಳೇಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೩

ಬೆಲೆ ರೂ. 75/-